

Освітнянський альманах

Ідеї. Можливості. Вдосконалення.

Випуск 5. 2024 р.

Шановні колеги !

Наш альманах – це медіапростір на теренах якого освітні маючі змогу обмінюватись педагогічним досвідом, отримувати підтримку щодо впровадження реформи НУШ, пропагувати власне бачення впровадження сучасних технологій навчання в освітній процес тощо.

Для публікації матеріалів рекомендуємо попередньо проконсультуватись зі спеціалістами нашого центру.

Ви зможете надіслати свої матеріали на поштову адресу

zprppvmr@galaxy.vn.ua В назві листа просимо зазначити «Матеріали для альманаху», ваше прізвище, ім'я та коротку назву закладу освіти.

Наш часопис матиме постійно діючі рубрики - розділи, які міститимуть ваші матеріали:

Розділ I. Офіційно. Коментарі.

У даному розділі можуть бути представлені роз'яснення норм законодавства, що допоможуть ефективно вирішити суперечності правового регулювання системи освіти.

Ефективним способом вирішення проблем суперечностей є тлумачення, що дає можливість виявити суперечливі і колізійні норми в законодавстві, встановити зв'язок загальних і спеціальних норм, допомагає правильно зрозуміти сферу їх дії, коло осіб, на яких поширюється їх дія, зміст того чи іншого законодавчого терміну.

У залежності від наслідків, до яких призводить роз'яснення, розрізняють неофіційне і офіційне тлумачення.

Неофіційне тлумачення – це роз'яснення норм, яке дається не уповноваженими суб'єктами, й тому позбавлене юридичної сили і не може викликати юридичних наслідків. Сила та значення неофіційного тлумачення – у переконаності, обґрунтованості, науковості, в авторитеті тих суб'єктів, якими воно дається.

Коментар з одного боку має бути зрозумілим і зручним для користування практиками в щоденній діяльності, а з іншого боку має бути цікавим і корисним для науковців, які думають про подальший розвиток і вдосконалення законодавства.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

В історії зарубіжної і вітчизняної педагогіки відомі непересічні зразки авторських шкіл. Погоджуємося з думкою, що головним є не час виникнення, а те, як новація служить практиці, підвищенню якості освіти, соціальним цілям і цінностям. Нове нерідко переосмислює минуле і служить розвитку відомого, традиційного, вивіреного часом та обґрунтованого на новому рівні досягнень науки, у нових соціально-педагогічних реаліях і можливостях.

Інновації в системі освіти пов'язані з внесенням змін: до освітніх цілей, змісту, методів і технологій, форм організації і системи управління; у стилі педагогічної діяльності й організацію освітнього процесу; в систему контролю і оцінювання рівня освіти; в систему фінансування; до навчально-методичного забезпечення; в систему виховної роботи; в навчальний план і навчальні програми; в діяльність учителя і учня.

Утілення нових ідей вважають ознакою, за якою відрізняють інновації від власне новацій: якщо педагог відкриває принципово нове, то він новатор, якщо трансформує наукову ідею у практиці – інноватор.

Основним критеріями при підготовці матеріалів мають стати співвідношення інноватики і педагогічної практики: актуальність; відповідність часові; гуманність і спрямованість на особистість; готовність до інноватики і методична підготовленість педагога до впровадження (програми, підручники, плани, методичні листи, рекомендації, інструктивні матеріали, статті тощо); наступність із раніше досягнутим досвідом і відповідність загальним тенденціям розвитку національної системи освіти; цілісність – поєднання діалектики цілого і частини; гармонізація – конкретизація роботи з упровадження новацій у відповідності до професійних і особистісних якостей кожного педагога, удосконалення його компетентності; ефективність у сучасних умовах і

перспективність результату – усвідомлення сутності нового в конкретній, взятій для впровадження інновації (у порівнянні з наявними технологіями).

В даному розділі можуть бути розміщені статті, розробки уроків, практичних, лабораторних робіт тощо. До авторських розробок обов'язково має бути анотація, в якій розкривається яка саме новація чи інновація висвітлена в розробці уроку, практичної тощо.

Розділ III. Виховний простір.

Виховний простір – це чинник інтегрованого впливу на процес формування і розвиток особистості з метою забезпечення відчуття психологічного комфорту і сприятливих умов для самовизначення, саморозвитку і самореалізації. А виховний простір закладу освіти - це соціокультурне та освітнє явище, яке утворює і утворюється взаємодією вчителів та вихованців у процесі залучення останніх до цінностей та смислів соціального життя, створення умов для виникнення і реалізації конструктивної соціальної й творчої їх активності.

За таких умов механізмом створення виховного простору є „співбуття” дітей і дорослих у спільній діяльності.

Виховання – це складна і багато в чому не визначена система, тісно пов'язана із суспільством та його реаліями. А нинішні реалії вимагають переходу від пріоритетної цінності знань до пріоритетності індивідуального досвіду дитини, до пошуку шляхів формування її життєвої компетентності. Особистісно орієнтований підхід поєднує виховання та освіту в єдиний процес допомоги, підтримки, соціально-педагогічного захисту, розвитку дитини, підготовку її до життєтворчості.

Тут можна розмістити моделі виховних систем, сценарії свят, досвід виховання.

Розділ IV. Успішне освітнє середовище.

Нова українська школа – реформа загальної середньої освіти, що впроваджується в Україні, – співзвучна ключовим світовим тенденціям: особистісно орієнтована освіта, дитиноцентризм, компетентісний та діяльнісний підходи, педагогіка партнерства. Ці принципи мають знайти відображення у формуванні освітнього середовища та освітнього простору українських шкіл. Освітній простір у сучасних дослідженнях розглядають як цілісну й динамічну систему, складне багаторівневе і багатофункціональне утворення, що в рамках єдиних базових стандартів забезпечує взаємозалежність та взаємодію своїх складових, і як складну ієрархічну структуру, піраміду просторів різних рівнів: глобального, континентального, окремої країни та регіону, локального (окремого закладу освіти), сімейного, особистісного.

Наші школи переважно розміщуються у будівлях масового типового будівництва радянських часів, що проектувались у свій час на основі інших підходів. Створення нового освітнього простору в таких будівлях можливе за умови цілісного підходу до реконструкції на основі єдиної концепції, з урахуванням як архітектурно-планувальних аспектів (генеральний план та благоустрій ділянки, об'ємно-планувальна структура та зовнішній вигляд будівлі, інтер'єр, меблювання та обладнання приміщень), так і сучасних педагогічних принципів, що запроваджуються в Новій українській школі.

Сучасне освітнє середовище включає наступні компоненти:

- Зміна організації простору класу.
- Упровадження ІКТ в освітню систему.
- Освітній простір не обмежується будівлею школи.
- Сучасна бібліотека – в кожній школі.
- Інклюзивна освіта.

Матеріали, що розміщуватимуться у даному розділі, сприятимуть створенню освітнього середовища, забезпеченню формування основ нового культурно-освітнього та соціально-педагогічного мислення.

Розділ V. Кейс психологічних технік та практик.

Одним з головних завдань освіти є повсякденна психологічна допомога здобувачам освіти та їхня емоційна підтримка.

Розділ «Кейс психологічних технік та практик» - це реагування на потребу та наповнення ресурсу у сфері психології з точки зору знань та навичок, які допоможуть педагогам конструктивно спілкуватися в різних середовищах, співпрацювати в командах, вести діалог та переговори, критично оцінювати соціальні події і явища.

Матеріали розділу знайомлять з провідними психологічними принципами роботи педагога з дітьми, щоб досягти стабільності та благополуччя, щоб знайти рівновагу між джерелами стресу та ресурсами для його подолання.

Розширення можливостей розуміння психології дітей різного віку, надання психо-соціальної допомоги, здійснення втручань з урахуванням наслідків травми - передбачає даний кейс.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

Математика 5 клас. Розробка уроку. Розв'язування задач на відсотки..... 1

Сидорук Олена Миколаївна, вчитель математики,
КЗ «Вінницький ліцей №34»

Англійська мова 2 клас. Урок формування навичок усного мовлення. Людина. Малюємо клоуна 5

Гарбузко Наталя Григорівна, вчитель англійської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №22»

Ways Of Motivating Learners 12

Ковальчук Алла Павлівна, вчитель англійської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №18»

Польська мова для 5-х класів. Урок з розвитку навичок читання та говоріння. Весна. Великдень..... 16

Обозна Зоя Анатоліївна, вчитель польської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №23»

Інструменти формувального оцінювання на уроках англійської мови в початковій школі..... 21

Морозова Наталія Анатоліївна, вчитель англійської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №30 ім. Т. Шевченка»

Англійська мова для 5-х класів. Урок з розвитку навичок читання та говоріння. Опис зовнішності людини..... 25

Шаповал Наталія Ігорівна, вчитель англійської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №23»

Фізика 7 клас. Розробка кейс-уроку. Дифузія навколо нас 29

Тютюнова Оксана Іванівна, вчитель фізики і інформатики,
КЗ «Вінницький ліцей №31»

Фізика 7 клас. Конспект відкритого уроку. Атмосферний тиск. Вимірювання атмосферного тиску. Вплив атмосферного тиску на людину 36

Черниш Тетяна Михайлівна, вчитель фізики,
КЗ «Стадницька гімназія Вінницького району Вінницької області»

Розробка уроку з використанням інтерактивної дошки Elite Panaboard Book. Порівняльний зворот. Розділові знаки в реченнях з порівняльними зворотами.....42

Босак Світлана Пилипівна, вчитель української мови та літератури,
КЗ «Вінницький ліцей №2»

Конспект інтегрованого заняття з дітьми старшого дошкільного віку для формування лідерського потенціалу дошкільника. «Будинок для поросят»..... 50

Мічієнко Анастасія Сергіївна, вихователька, КЗ «ДНЗ №1 ВМР»

Конспект інтегрованого заняття з дітьми старшого дошкільного віку. «В дружбі наша сила».....53

Полянська Тетяна Іванівна, вихователь, КЗ «ДНЗ №1 ВМР»

Розробка уроку з української мови для 7 класу. «Розряди прислівників» 57

Каліцінська Раїса Олексіївна, вчитель української мови та літератури,
КЗ «Вінницький ліцей №31»

Розвиток майбутніх лідерів: моя робота за програмою «Aflatot» 63

Савчук Вікторія Миколаївна, вихователь КЗ «ДНЗ №26 ВМР»

**Математика 5 клас НУШ Діагностичні контрольні роботи.
Дії з натуральними числами, звичайні дроби..... 67**

Яропуд Світлана Миколаївна, вчитель математики,
КЗ «Вінницький ліцей №34»

**Штучний інтелект у підготовці до уроку англійської мови:
як він може змінити роботу вчителя 70**

Заверуха Олена Василівна, вчитель англійської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №22»

**Інтегрованість змісту освіти та вплив фізичної культури на
академічну успішність 73**

Якубенко Алла Олександрівна, вчитель фізичної культури
та Давискиба Денис Вікторович, вчитель фізичної культури,
КЗ «Вінницький ліцей №3» ім. М. Коцюбинського»

**Українська мова 5 клас. Практичні цікавинки з фразеології
..... 78**

Коробоненко Тетяна Володимирівна, вчитель української мови та
літератури,
КЗ «Вінницький ліцей №8»

Розділ III. Виховний простір

**II клас Заняття з профорієнтації з елементами тренінгу.
Усвідомлений вибір професії – шлях до успіху 84**

Добровольська Лариса Дмитрівна, вчитель англійської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №2 ВМР»

Сидорук Олена Миколаївна,

Вчитель математики комунального закладу
Вінницький ліцей №34

Математика 5 клас Розробка уроку

Розв'язування задач на відсотки

На уроках математики учні повинні розв'язувати задачі, які спонукають думати; сприяють розвитку мислення і застосуванню різних способів вираження думки; інтуїції – здатності передбачати результат і знаходити шлях до розв'язання; знаходити їм практичне застосування.

Дана розробка дозволить провести урок у нестандартній формі. Допоможе учням вивчати матеріал, з'явиться зацікавленість роботою. Покаже практичну цінність знань.

Освітні цілі:

- спілкування державною мовою;
- спілкування іноземними мовами;
- математична компетентність;
- інформаційна компетентність;
- соціальна і громадянська компетентність;
- екологічна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність;
- культурна компетентність;

- уміння вчитися впродовж життя.

Очікувальні результати:

Учень/учениця

- знатимуть, що таке відсоток;
- знаходитимуть відсоток від числа, число за його відсотком;
- розв'язуватимуть задачі на відсотки, зокрема практичного змісту;
- вмітимуть застосовувати відсотки у житті.

Обладнання:

- презентація (QR код на презентацію розміщено вкінці публікації),
- проектор,
- дошка.

Тип уроку:

- формування компетентностей

Хід уроку:

Геніальність, це один відсоток натхнення і дев'яносто дев'ять роботи.

Томас Едісон

I. Організаційний момент.

Добрий день діти. Діти, який у вас настрій? (відповіді дітей)

Пропоную з гарним настроєм провести цей шкільний день і отримати задоволення від власних успіхів.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.
II. Мотивація навчальної діяльності.

Приєм «Дешифрувальник»

Діти розгадайте ребус і ви дізнаєтесь з якою величиною ми сьогодні будемо розв'язувати задачі.

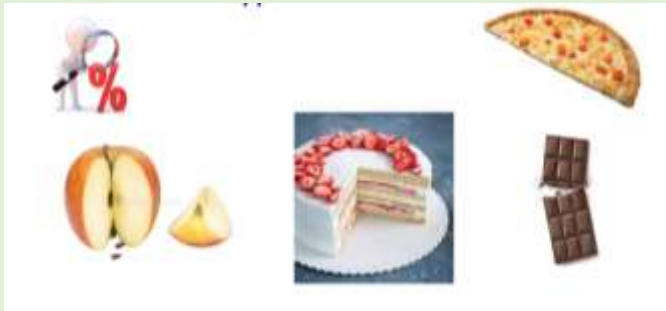
Так правильно – це відсоток. Ми вже вміємо знаходити відсоток від числа, знаходити число за його відсотком. Сьогодні я хочу ще раз переконати вас в тому наскільки важлива ця тема для кожної людини. З відсотками ми постійно стикаємося в повсякденному житті. Жоден з банкірів, кухарів, кондитерів, економістів, барменів, менеджерів та багато інших не зміг би працювати без відсотків. Тому вміння здійснювати відсоткові розрахунки необхідні кожній людині.

А чи знаєте ви як буде відсоток англійською, можливо німецькою, польською?

- Відсоток – percentage (англійська мова)
- Відсоток – procent (польська мова)
- Відсоток – zins (німецька мова)

III. Актуалізація опорних знань

Подивись уважно на наступні малюнки, і побачиш там відсотки!

Вправа «Продовж речення»

1. Відсоток – це ...
2. Щоб знайти 1% потрібно ...
3. У Марійки в колекції 120 марок. Вона подарувала Петрику 10% марок. В дівчинки залишилось...
4. Тато отримує в день 460 грн. Кожного вечора він віддає сину 5% на сніданок у їдальні. Сніданок сина коштує ...
5. У понеділок шкільну бібліотеку відвідали 24 учні, що становить 1% всіх відвідувачів за чверть. Цієї чверті бібліотеку відвідали ...

Ви мали додому творче завдання підготувати повідомлення. Використавши ресурси мережі Internet, знайти відомості про історію виникнення відсотків

Значення слова відсоток

Слово «відсоток» має латинське походження: «pro centum», що означає в перекладі «на сто», тобто відсотком називається сота частина числа.

$$1/100 = 1\%$$

Індія. Відсотки були відомі ще в Індії в V столітті. І це очевидно, тому що саме в Індії з давніх пір рахунок вівся в десятковій системі числення. Індійські математики обчислювали відсотки, застосовуючи так зване потрійне правило, тобто користуючись пропорцією.

Стародавній Рим. Відсотки були особливо поширені в Стародавньому Римі. Римляни називали відсотками гроші, які платив боржник позикодавцеві за кожну сотню. Римляни брали з боржника лихву (тобто, гроші понад те, що дали в борг). При цьому говорили: «На кожні 100 сестерціїв боргу заплатити 16 сестерціїв лишку».

Україна. Вживання терміну «відсоток» в Україні починається в кінці XVIII в. Довгий час під відсотками розумілося виключно прибуток або збиток на кожні 100 гривень. Відсотки застосовувалися тільки в торгових і грошових угодах. Потім область їх застосування розширилася.

IV. Розв'язування задач

1. Атмосфера Землі.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

Дніпровсько-Бузький лиман за своїми розмірами є найбільшим на Чорному морі, розташований, на території Херсонської та Миколаївської областей. Загальна площа лиману складає майже 95 000 га. Складається з двох напрямків: Дніпровського лиману – довжина 55 км, ширша до 17 км, глибина 12 м; Бузького лиману – довжиною 47 км, ширина 11 км, глибина майже 7 м. Стікають у лиман річки: Дніпро, Південний Буг, Інгул, Інгулець.

(Самостійна робота в групах)

Задача 1. Довжина Дніпра 2201 км, це становить 36,6% довжини річки Південний Буг, 16,1% довжини річки Інгул і 24,95% довжини річки Інгулець. Знайдіть довжину річок Дніпровсько-Бузького лиману. (Результат округліть до одиниць).

Особливо наш лиман постраждав, коли було підірвано Каховську ГЕС окупантами. І це дуже вплинуло на річкових жителів. Але ми можемо запобігти забрудненню води в лимані. Діти давайте подумаємо, як ми можемо допомогти зберегти навколишнє середовище.

Авдіївка – місто в Україні, у Покровському районі, Донецька область. Адміністративний центр Авдіївської міської громади. Розташоване за 13 км на північ від Донецька, у верхів'ї річки Скотовата басейну Сіверського Дінця.

Місто на околиці Донецька за останні кілька місяців стало поступово перетворюватися на копію Бахмута. Його так само намагаються оточити російські окупанти, а інтенсивність боїв постійно зростає.

Задача 2. З довоєнних 32 тис. мешканців зараз тут залишилося менш ніж 2 тисячі. На скільки % за цей час зменшилась кількість мешканців Авдіївки.

(Робота в парах)

Задача 3. Комерційний банк «Мрія» прийняв від приватної фірми на депозитні рахунки 1000 000 грн. під 15 % річних та надав кредити на суму 800 000 грн. під 22% річних. Чому дорівнює прибуток банку?

Задача 4. Одна кіловат-година електроенергії коштує 2,64 грн. незалежно від обсягу споживання. Якщо сім'я збереже 25% електроенергії (будуть вимикати лампочки, які горять без потреби) при умові, що за місяць сім'я споживає 250кВт, то скільки гривень буде заощаджено за місяць? Скільки відсотків грошей буде заощаджено?

Задача 5. У магазині COMFY діє акція на побутову техніку: на пральні машини 15%, на холодильники 20%. Скільки коштів заощадить покупець при купівлі товарів за акційними цінами, якщо початкова вартість пральної машини 21400 грн., а холодильника 32000 грн.

Вінницька земля неосяжна і родюча, вабляча затишною прохолодою лісів, тихими плесами ставків, величчю народного духу і щирістю людських сердець. Чи є ще на світі місце, де так проникливо-ніжно ллється журлива пісня, де спів соловейка заколисує теплими спогадами і душа лине до неосяжних висот буття людського? Вінниччина виплекала і подарувала світові видатних особистостей, які своїми зусиллями і талантом прославляють цю одухотворену землю. Окрасою Вінниччини є унікальні історичні, архітектурні, природничі пам'ятки, духовні святині, однак далеко не всі вони достатньо відомі в Україні та за її межами.

Лядівський скельний монастир є однією з головних святинь України, його недарма називають в народі Подільським Афоном.

Національний музей-садиба М.І. Пирогова розташований в місті Вінниця, у живописній садибі Вишня, де впродовж останніх двадцяти років (1861-1881) жив і працював видатний вчений, геніальний хірург, анатом, творець воєнно-польової хірургії, засновник Товариства Червоного Хреста, прекрасний педагог і громадський діяч Микола Іванович Пирогов.

Задача 6. Музейний комплекс площею 20 га, становить 5,26% площі Лядівського монастиря. Визначте площу Лядівського монастиря.

V. Підсумок уроку

Приєм «Похвали себе».

- Чи з'явилося почуття самоповаги від твоєї роботи на уроці? Похвали себе.
- На уроці я працював: активно / не дуже добре.
- Своєю роботою на уроці я: задоволений / незадоволений.
- За урок я: не втомився / втомився.

VI. Домашнє завдання.

- ✓ Розв'яжіть задачу. Борщ – українська страва. Для борщу візьміть дві цибулі, а це $\frac{2}{3}$ від кількості буряків. Кількість цибулі і буряків разом становить 25% від кількості картоплі, а моркви – 10% від картоплі. Скільки треба взяти для борщу окремо цибулі, буряків, моркви та картоплі?
- ✓ Скласти задачу прикладного змісту на використання відсотків у побуті.

Презентація до уроку знаходиться за покликанням:

<https://docs.google.com/presentation/d/lcDEyT2QW98CxH8uFAHShC5bhrwVXt8qY/edit#slide=id.pl>

Гарбузко Наталя Григорівна,
вчитель англійської мови.
РР «Вінницький ліцей №22»

Англійська мова 2 клас

Урок формування навичок усного мовлення

Людина. Малюємо клоуна.

Урок вчить практикувати в мовленні учнів лексичні одиниці та граматичні конструкції по темі. Вчить описувати обличчя людини. Формує навички усного та писемного мовлення, сприймання інформації на слух та навичок читання. Розвиває мовну здогадку, вміння працювати в парах та групах з метою досягнення поставлених цілей.

Мета уроку:

Формування ключових компетентностей

- Спілкування іноземною мовою – розуміння простих висловлювань англійською мовою, спілкування нею у відповідних ситуаціях.
- Навчання впродовж життя – опанування вміннями та навичками для подальшого навчання, організація навчального середовища, отримання інформації з метою її застосування.
- Громадські та соціальні компетенції – співпраця в парах, групах для досягнення спільної мети, повага до інших.
- Інформаційно-комунікативна – вчити учнів аналізувати потрібну інформацію.
- Загальнокультурна – вчитись зв'язно висловлюватися, формувати художні, мистецькі смаки.

- Здоров'язберігаюча – дбайливо ставитися до свого здоров'я.
- Ініціативність – формувати в учнів уміння презентувати свою роботу.

Формування предметних компетентностей:

- Повторити із учнями лексичні одиниці та граматичні конструкції по темі.
- Тренувати їх вживання в мовленні шляхом багаторазового повторення.
- Формувати навички сприймання на слух, читання, усного та писемного мовлення.

Очікувані результати:

- учні зможуть читати, перекладати та складати речення з використанням граматичних конструкцій «has got, hasn't got» та лексичних одиниць по темі.
- Описувати усно та письмово обличчя клоуна.

Обладнання

- підручник «Quick Minds 2» (Г.Пухта),
- роздатковий матеріал,
- комп'ютер.

Тип уроку:

- формування навичок усного мовлення.

Хід заняття:

I. Організаційна частина уроку.

Вчитель нагадує алгоритм дії при сигналі «повітряна тривога».

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

1. Привітання.

(Учитель вмикає пісню «Hello! How are you?» Учитель та учні співають пісню).

T: How are you, ... ? (звертається по імені)

P1: I am fine. How are you, ... ?

P2: I am good. How are you, ... ?

P3: I am ...

2. Повідомлення теми та очікуваних результатів уроку.

T: Сьогодні на уроці ми:

- повторимо слова по темі «Зовнішність»;
- будемо складати речення використовуючи словосполучення «has got / hasn't got»;
- будемо розповідати про зовнішність клоуна;
- пограємо ігри та спробуємо створити свого клоуна та описати його.

3. Емоційне налаштування.

T: Що нам потрібно, щоб намалювати клоуна?

P: Олівці.

T: Так, правильно. Мої помічники, Mr. Pencils, вже готові виконувати завдання. (Вчитель показує на дошку, на якій прикріплено 8 кольорових олівців).

T: А ви теж собі оберете помічника. (Учні обирають одного олівця. З однієї сторони він білий, з іншої розфарбований певного кольору).

T: Як ви гадаєте, чого не вистачає на обличчі ваших Mr. Pencils?

P: Ротиків.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

T: Давайте намалюємо їм ротика. Скажіть мені, будь ласка, який настрій ви їм подаруєте? З яким настроєм їм буде комфортно працювати: з позитивним чи негативним?

P: Позитивним, гарним настроєм.

T: Тож давайте візьмемо з собою на урок гарний настрій, щоб усе у нас вдалося.

4. Введення в іншомовну атмосферу. Повторення вивчених лексичних одиниць.

T: Read after me: eyes, nose, mouth, face, ears, hair, blue, orange, red, yellow, green, brown, pink, grey. (на дошці прикріплені таблички з лексичними одиницями)

T: Match the words with the pictures.

(Учні виходять до дошки та прикріплюють картки зі словами до відповідних малюнків)

P1: eyes – очі

P2: green – зелений

P3: ...

T: Let`s read these words.

P1: eyes, nose, mouth, face, ears, hair

T: Let`s read those words.

P2: Blue, orange, red, yellow, green, brown, pink, grey.

II. Основна частина уроку.

I. Повторення граматичної конструкції «has got / hasn`t got»

a). Робота з інтерактивним додатком «Wordwall»

<https://wordwall.net/uk/resource/62855200>

T: Let`s play a game. Read and say «yes or no».

(Учитель вмикає інтерактивний додаток «Wordwall». Учні читають речення та кажуть «yes чи no»).

b). Робота в парах.

T: My pencils have a task for you. Let`s unite into pairs. Who`s got green pencils? This is for you. (Вчитель знімає з дошки зелений олівець та дає його парі учнів, які мають зелені олівці). Who`s got red pencils? This is for you. ...

(Учитель об`єднує учнів у пари за допомогою кольорових олівців, які ті отримали на початку уроку. Утворені пари працюють з завданням на олівцях з дошки такого ж самого кольору що і у них.)

T: Help my pencils to make two sentences.

(Учні працюють у парах. Учитель контролює роботу.)

T: Let`s read the sentences. And colour our clown.

(Учні читають речення, які вони склали та прикріплюють до малюнку клоуна його відповідні частини обличчя.)

- ✓ He has got blue eyes. He hasn`t got brown eyes.
- ✓ He has got an orange nose. He hasn`t got a green nose.
- ✓ He has got a red mouth. He hasn`t got a pink mouth.
- ✓ He has got small ears. He hasn`t got big ears.
- ✓ He has got a face. He hasn`t got glasses.
- ✓ He has got yellow hair. He hasn`t got orange hair.
- ✓ He has got blue eyes. He hasn`t got brown eyes.
- ✓ He has got an orange nose. He hasn`t got a green nose.

T: Do you like this clown?

2. Фізкультхвилинка

T: Let`s have a rest.

(Учні повторюють рухи за героями пісні)

<https://www.youtube.com/watch?v=WX8HmogNyCY>

3. Формування навичок читання

Робота з текстом.

T: I`ve got a text. But some words are missing. Help me to complete the sentences. Look at our clown and use the words from the blackboard.

(Учні читають початок речення, обирають слова для продовження та прикріплюють їх.)

P1: This is a clown. He has got a *face*.

P2: He has got an *orange nose*.

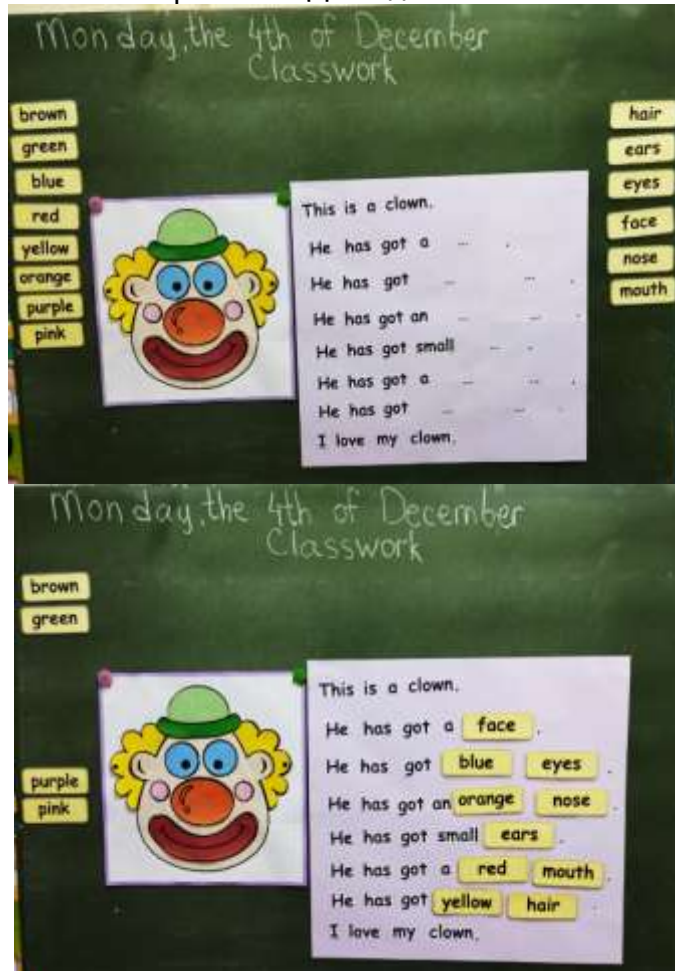
P3: He has got a *red mouth*.

P4: He has got *blue eyes*.

P5: He has got small *ears*.

P6: He has got *yellow hair*.

P7: I like my clown.

T: Let`s read the text.
(Декілька учнів читають утворений текст)

4. Психологічне розвантаження.

T: Наш клоун дуже нам вдячний, що ми допомогли йому доповнити текст. Він має для вас маленький сюрприз.

(Учитель дістає Magic bag. Учні витягують звідти мильні бульбашки)

T: Давайте наберемо повні груди повітря і спробуємо надути багато – багато бульок. А тепер спробуємо надути одну велику-велику бульбашку.

5. Формування навичок сприймання на слух.

T: Open your book on page 42, exercise 1. Listen the recording and look at the picture in the book. Point what do you hear.

Учитель вмикає аудіо.
Текст аудіо:

Woman: Can you see Jolly? He`s the big clown with the long hair and the big ears. Jolly`s got blue eyes. He looks great.

Man: Now look at Poppy. She`s the small clown with the short hair. She`s wearing glasses. Her hair is green. Green hair! That`s strange. She`s got a big orange nose. It`s very funny.)

6. Формування навичок письмового мовлення. Робота в групах.

T: Let`s make your clowns. Look at your soap bubbles. And find the same colours.

На кришечках мильних бульбашок прикріплені кольори: зелений, блакитний, ервоний та жовтий. Учні об`єднуються за кольорами по четверо.

T: There are 4 groups. Make the clowns and complete the sentences about your clown. Use the text on the blackboard as a model.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

(Учні отримують від вчителя набори для створення клоуна.)

7. Формування навичок усного мовлення.

T: Let`s see. What have you done.

(Учні виходять групами до дошки та розповідають про своїх клоунів. Роботи прикріплюють до дошки.)

III. Заключна частина уроку

I. Підсумки уроку.

T: What can you do?

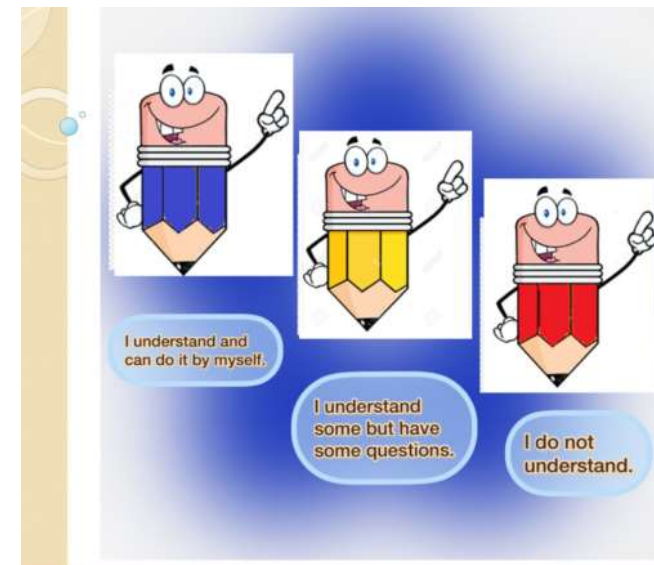
Учні розповідають, що вони можуть робити використовуючи візуальну опору.

2. Рефлексія.

T: Dear pupils, you were great today. Now look at your Mr. pencils. Let`s paint them.

Учень зафарбовує одну смужку на олівці (самооцінювання), другу смужку замальовує його однокласник (взаємооцінювання). Третю смужку зафарбовує вчитель.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

T: А тепер давайте домалюємо настрої нашим Mr. Pencils.

Намалюйте ротик відповідно до ваших емоцій.

Мені дуже сподобалося з вами працювати на уроці і я вважаю, що ми досягли наших цілей.

The lesson is over. Good-bye, have a nice day!

Джерела

- 📖 Пісня «Hello! How are you?» Super Simple Song:
<https://www.youtube.com/watch?v=x23rTDI4AMs>
- 📖 Фізкультхвилинка. Head Shoulders Knees & Toes (Speeding Up): <https://www.youtube.com/watch?v=WX8HmogNyCY>
- 📖 Додаток «Wordwall». Вправа «Yes, No»
<https://wordwall.net/uk/resource/62855200>
- 📖 Малюємо клоуна <https://mascaras.dibujos.net/payaso.html>
- 📖 Малюнки олівців
<https://depositphotos.com/es/illustrations/веселые-карандаши.html>
- 📖 Аудіо-матеріал із сайту Linguist. Quick Minds for Ukraine. The 2nd grade CD 4 tr. 28:
<https://publishing.linguist.ua/quickminds2/unit-4/>

Ковальчук Алла Павлівна,
вчитель англійської мови
КЗ «Вінницький ліцей №18»

Ways Of Motivating Learners

One of the most difficult and important aspects of teaching process is *how to motivate our students*. How can I arouse the interest and enthusiasm of my learners? How to inspire students in learning and improving English? No doubt that it's the job of the teacher to keep them motivated and to ensure opportunities for students' success.

"Motivation is one of those ideas like justice or world peace: we all know it's a good thing but it's not clear how to get there" said Tom Ward, a freelance teacher trainer. It's clear that students who aren't motivated won't learn effectively. Let's clear up what motivation means.

Motivation – the driving (internal or external) force that stimulates desire and willingness in people to do something with enthusiasm, to be continually interested in a subject, or to make an effort in order to attain a goal.

I am absolutely sure that desire is the key to motivation. During my teaching career I've come to the conclusion if learners are well motivated they are eager to learn more and more.

Speaking about motivating learners of New Ukrainian School, it is necessary to remember that they need stimulation from the start of the lesson to the final minute. From the moment they enter the classroom, to the minute they leave, something needs to be happening. This is partly

because at this age (6-11 years) our students tend not to be goal orientated. There is no ability to see the future or to understand whether their English is or is not improving. At this age level, young learners are generally unable to see past the activity they are engaged in, so as teachers we need to encourage immediate motivation. This motivation must come from the task we as a class are doing at the present time. They will learn more if they are enjoying what they are doing. So remember not let your students get bored. They need to be engaged and active. The next key- elements will help to keep our young learners interested in the lesson.

I. The Importance of Planning

The secret of good motivation is planning. Remember the old saying: "If you fail to plan, you should plan for failure". We need to understand and accept how quickly our young learners will lose interest in what they are doing and how easily they may become distracted. Longman has produced some excellent rules on planning activities for young learners, which I really like. They explain in really simple terms what each teacher needs to think about when planning activities for this age of learners. They are bullet pointed below:

Tips from the Top Motivating Young Learners

- Plan for the learners' activities, not for the teacher's activities;
- plan for an average of 5 minutes for each activity;
- remember that children can't sit still being passive for more than two or three minutes;
- activities where children are actively involved can be longer than five minutes;
- be careful to sequence the activities so children do not become overexcited or excessively bored;
- **stirrers** are activities that excite children. Any activities that involve singing or moving around the classroom will be stirrers;

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

- **settlers** are activities that calm children down. Most “paper and pencil” activities – writing, copying, colouring, drawing – will be settlers;
- don't imagine you can have a quiet classroom by using only settlers, the children will quickly become frustrated and de-motivated;
- remember to balance head-up activities and head-down activities. Head-up activities are when children are looking at the teacher, the board or at other children. Head-down activities are when children have their eyes on a book or a piece of paper;
- remember to balance individual, pair, small group and whole class activities. Children need to learn to operate in many different social situations.
- finally, plan for time. Remember that in a large class, distributing papers, cards, coloured pencils or books takes time. Think carefully about how you will organize these administrative things because they can turn a good plan into an unsuccessful lesson.

Share your plans with the children. Tell them what they are going to do during each lesson. You will get better co-operation. If we get our planning right, this can definitely help us become successful teachers.

2. Praising the pupils' efforts

Young learners really respond well to praise when they have done something well, or made an effort to try something new or something that they find particularly challenging. If you can reward this, then you will see motivation levels increase. One way to achieve this is through a **Star chart**. It is really simple and easy to set up. Draw up a chart with all your students' names down one side. Explain to students how you are going to award stars and what you are going to award them for. At the end of each activity or task, or at relevant points during the class, mark a smiley face or a star on the chart for your special performers. Remember to reward with consistency, while taking time to support those who may not be able to achieve quite so well. Getting a star can really be a great motivator for younger learners – you'll see the results in beaming faces and renewed

efforts in future activities. It is also important for you to be consistent. If the lesson aim has been achieved, let them know that you are pleased with their progress. Praise is a wonderful stimulator and can really help to encourage your learners.

3. Reinforce and Repeat with Fun Activities

Young learners like familiarity, so if you find a popular game or activity that your youngsters enjoy, don't be afraid to use it frequently. This will help to ensure that there is some continuation from lesson to lesson, and you will be able to see if students have learnt the work.

4. Vary your material

Even though students do like familiar activities, it is still important to vary your material. After all, students will get bored with doing the same type of activity. So, use a variety of different materials: TV or video programmes for visual stimulation, games for active participation. Alternatively, I use colourful images from the Internet to get students doing interesting activities in English.

Speaking about senior students we hear the utterance “my students are so unmotivated”. Teenagers are clearly different. They aren't usually the most talkative of age groups. Naturally, this can leave us as teachers feeling frustrated and discouraged by their lack of interest. Nevertheless, teens aren't that different and by no means unreachable in terms of motivation.

Teaching a class full of motivated students is enjoyable. Some students are self-motivated, with a natural love of learning. But even with the students who don't have this natural drive, a great teacher can make learning fun and inspire them to reach their full potential. I reckon we have to apply techniques which will have long-term success and will generate the desired atmosphere and motivate the learners.

How can we make our lessons motivating?

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

Among the variety ways of motivations, I'd like to point out the following effective ones to get our students excited about learning.

1. Making sure the students of the future benefits of learning English

"When will I ever need this?" This question, too often heard in the classroom, indicates that a student is not engaged. If students don't believe that what they're learning is important, they won't want to learn. So, it's important to demonstrate how the subject relates to them, draw connection to real life. Really amaze them by telling them that they may use it in their future career, for educational purposes and future travel.

2. Being aware of students' interests

The first step in capturing our students' interest is to find ways to respond to what interest them. It's good to conduct some kind of survey or questionnaire on the topics they are interested in. I am sure it's necessary to get regular feedback from our students in adjusting our plans. Teachers should try to take into account their interests while preparing to the classes during the course.

No doubt every teacher from time to time has no ideas about original beginning of the lessons!!!

- How to attract your students' attention?
- How to catch their eyes on yourself?
- How to be interesting for the students?

10 Useful TIPS how to surprise your students at the beginning of the lesson

- Begin the lesson with your favourite poem or joke and discuss it with your students.
- Discuss the latest music news (cinema, sport and so on).
- Watch interesting video and share your opinions.
- Ask your students to wish each other something pleasant.

- Discuss a proverb and give some examples from their life.
- Discuss an unusual photo.
- Make a creative picture from photos and titles of newspapers and magazines.
- Give your students unusual things and ask them to advertise them.
- Ask them to continue a funny story.
- Give your students rhymes and ask them to create a poem.

3. Clear goal setting

Students should always, at all stages, know what they are going and why they are doing it. This is necessary not only so they will feel a certain satisfaction about their achievement at the end of the lesson, but also for good motivation throughout the lesson. Research has also shown that students are more attentive to their work if the teacher explains the goals of the lesson.

4. Encouraging students for their own learning and developing a good relationship with the learners

Let's begin with a story about stubborn donkeys, carrots, and sticks. There are, the proverb says, two ways of encouraging donkeys to move. One is to dangle a carrot at the front end of the beast and the second to apply a stick at the other end. Which is more effective depends on the nature of the particular animal. So what ways of motivating students to choose depend on extrinsic and intrinsic goals.

Extrinsic goals such as financial success, appearance, pay, promotion, feedback and popularity have been specifically contrasted with **intrinsic goals** such as community, close relationship, and personal growth, responsibility. Therefore, the soft skills involved in teaching can be much more powerful than the rewards students can see waiting at the end of their course.

Students look at teachers for approval and positive reinforcement, and are more likely to be enthusiastic about learning if they feel their work is

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

recognized and valued. It is necessary to encourage open communication and free thinking with your students to make them feel important.

Point out to them the areas in which you see progress and improvement. For areas in which your students struggle, try to portray a picture of what success will look like. Encouraging your students to visualize their success will aid them in accomplishing those goals you set before them. If your classroom is a friendly place where students feel respected, they will be more eager to learn and cope with tasks. It's important to praise students' efforts using encouraging words such as "Good job", "Great", "Well done", "I'm proud of you", "You've done the best" and so on.

5. Getting them involved in order to develop responsibility

One way to encourage students and teach them responsibility is to get them involved in the teaching process. Collaboration with the students is a good way to develop responsibility. It's good to combine efforts with them while preparing for the classes. For example, you may ask learners to create flash cards to reinforce their vocabulary or make word puzzles to be solved by others. You may ask them to bring their art projects or unwanted toys to use as fun resources. Having children involved in creating the visuals that are related to the lesson helps engage students in the learning process.

6. Pair work or group work

One of the successful ways, if the teacher is resourceful and skillful enough, to impetus the students to participate in the lesson is using pair work or group work appropriately. Competition is the great way to motivate students. You can also group your class into teams and set them to a challenge.

Whatever you are studying, there is some way to add some competition to the mix. Giving students a sense of ownership allows them to feel accomplished and encourages active participation in class. Language is best learned through the close collaboration and communication among students. This type of collaboration results in benefits for all learners. In fact, learners can help each other while working on different types of tasks

such as writing dialogues, interviews, drawing pictures and making comments about them, play roles, etc. You see pair work is learner-centered, the teacher's role is less dominant. All things considered, the teacher ought to monitor the learners' performance in order to provide feedback and help where necessary.

Джерела

- English Teaching (Forum) – Volume 44, Number 1, 2006.
- English Teaching (Forum) – Volume 43, Number 1, 2005.
- English. - № 23 (623), December, 2013.
- www.global-english.com
- www.teaching_english.org.uk/
- <http://teachcom/what/teachers-change-lives/teachers-motivate>
- www.britishcouncil.org.ua

Обозна Зоя Анатоліївна,
вчитель польської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №23»

Польська мова для 5-х

Урок з розвитку навичок читання та говоріння

Весна. Великдень.

Формувати в учнів ключові компетентності:

- загальнокультурну: вчити відповідати повним реченням
- соціальну: уміти визначати й реалізовувати мету
- інформаційно-комунікативну: вчити поєднувати різну тематику, логічно мислити та бути пильним

Формувати в учнів предметні компетентності:

- активізувати навички вживання вивчених назв кольорів, вміння створювати асоціативний куш, оперувати раніше вивченими словами;
- розвивати увагу, мислення, навички читання та говоріння, вміння знаходити подібність в речах, істотах, явищах;
- продовжувати практикувати навички правильного складання речень, правильно відповідати на запитання;
- прищеплювати інтерес та любов до читання, опрацювання віршованих творів.

Очікувані результати:

- вживати та розпізнавати лексику на рівні фраз та тексту,
- використовувати її у письмі та мовленні,
- висловлюватися по темі.

Обладнання:

- книжка «Przygoda z czytaniem»,
- книжка «Czytam po polsku»,
- вірші,
- картинки.

Тип уроку:

- онлайн-урок – урок для самостійного опрацювання.

Хід уроку:

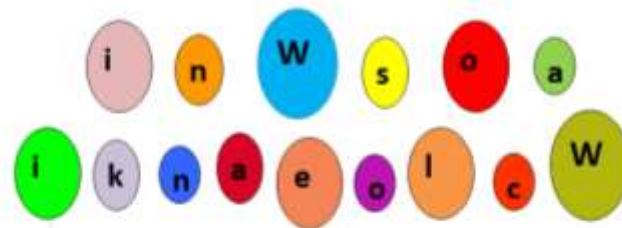
I. Організаційна частина уроку.

Witam ciebie, drodzy przyjacielu!

Вітаю тебе, дорогий друже!

Proponuję tobie ułożyć kraszanki od większej do mniejszej, wtedy odgadniesz o czym będziemy rozmawiać.

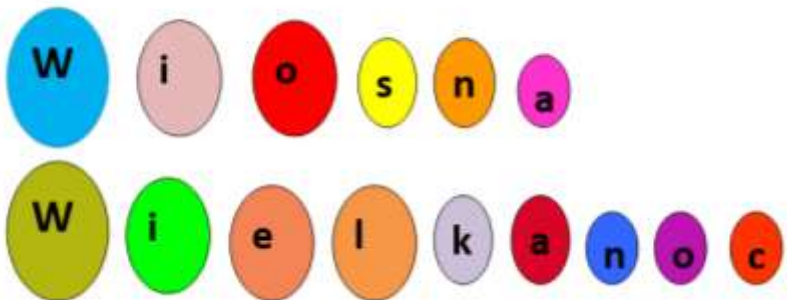
Пропоную тобі скласти крашанки від більшої до меншої, тоді зможеш відгадати про що ми будемо вести розмову.

Sprawdź siebie. Wiosna. Wielkanoc.

Перевір себе. Весна. Великдень.

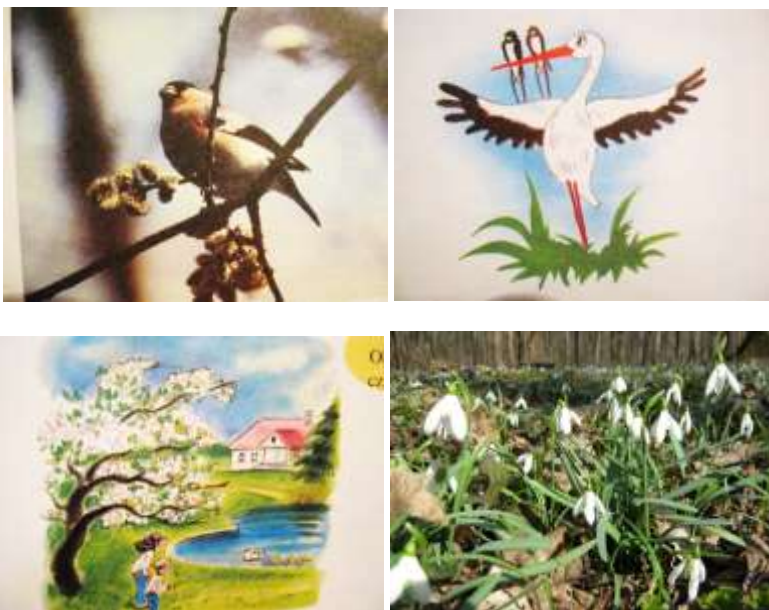
Основна частина уроку

II. Основна частина уроку

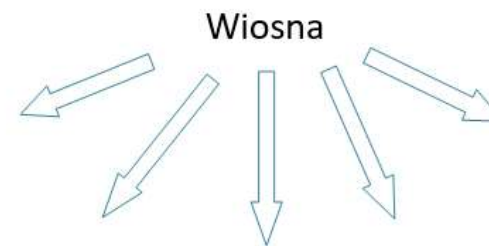
Proszę, popatrzeć na te obrazki, co ich jednoczy?

Подивися, будь ласка на ці картинки, що їх об'єднує?

Z jakimi wyrazami kojarzy się wyraz wiosna?

З якими словами асоціюється слово весна?

Możliwe warianty odpowiedzi: radość, słońce, kwiaty, natka, uroda, przylot ptaków.

Можливі варіанти відповіді: радість, сонце, квіти, зелень, краса, приліт птахів.

Вправа „Rozsypanka”.

Proponuję spewnić (wykonać) ćwiczenie „Rozsypanka”.
Пропоную виконати вправу „Розсипанка”.

Z rozsypanych wyrazów, ułóż zdanie/ Naprzykład: Najbardziej lubię wiosnę.
З розсипаних слів, склади речення. Наприклад: Весна дуже гарна пора року.

**bardzo pora Wiosna piękna.
spotkanie z moje. wiosną
święto to - Wielkanoc wiosenne.**

Prawidłowa odpowiedź: Wiosna bardzo piękna pora. Moje spotkanie z wiosną. Wielkanoc – to święto wiosenne.
Правильна відповідь: Весна дуже гарна пора. Моя зустріч з весною. Великдень – це весняне свято.

Jakie święta obchodzimy (świętujemy) wiosną?

Jaki święta święтуємо весною?

Sprawdź siebie. 8 Marca (Dzień kobiet), Dzień Matki, Dzień Konstytucji Polski (3 Maja), Dzień zwycięstwa (pokonania), Zwiastowanie NMP, Palmowa Niedziela, Wielkanoc i inne święta.

Перевір себе: 8 Березня-День жінок, День матері, День Конституції Польщі -3 Травня, День перемоги, Благовіщення ПДМ, Вербна неділя, Великдень та інші свята.

Tak, dużo świąt świętujemy wiosną. Największe z nich – to Wielkanoc. Wielkanoc i poprzedzający ją Wielki Tydzień obchodzone są na pamiątkę śmierci i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa.

Так, багато свят святкуємо весною. Найбільше з них – це Великдень. Великдень і випереджаючий його Великий Тиждень святкуємо на згадку про смерть і воскресіння Ісуса Христа.

Przeczytaj wiersz Ewy Skarżyńskiej „Wielkanocny stół”. Ale najpierw przeczytaj tłumaczenie niektórych wyrazów.

Прочитай вірш Єви Скаржинської „Великодній стіл”. Але спочатку прочитай переклад деяких слів.

Haftowany – вишитий

Borówkowej – гілка чорниці

Skrzydlatych – крилатих

Lukrowana – глазурована

Babka - паска

Mazurek - мазурек (тістечко)

Owoce – фрукти

Rozpycha się – розпихується

palma - вербова гілка, лоза

łąka - галявина, луг

środek - середина

firanka - тюль, занавіска

oberek - оберек (танець)

pstrokate - строкаті

chcą – хочуть

„Wielkanocny stół”

Nasz stół wielkanocny
haftowany w kwiaty.
W borówkowej zieleni
listeczków skrzydlatych
lukrowana babka
rozpycha się na nich,
a przy babcie
mazurek w owoce przybrany.
Palmy – pachną jak łąka
w samym środku lata.
Siada mama przy stole,
a przy mamie tata.

I my.
Wiosna na nas
zza firanek zerka,
a pstrokate pisanki
chcą tańczyć oberka
Wpuśćmy wiosnę.
Niech słońcem
Zabłyśnie nad stołem
w wielkanocne świętowanie
Jak wiosna wesołe!

Ewa Skarżyńska

Daj odpowiedź na pytanie.

Дай відповідь на запитання.

Po czym można poznać, że stół jest przygotowany do wielkanocnego śniadania?

З чого видно, що стіл прикрашений до великоднього сніданку?

Sprawdź siebie. Stół przybrany (haftowany) w kwiaty, w borówkowej zieleni. Na stole stoi lukrowana babka, pisanki.

Перевір себе. Стіл вишитий квітами, прикрашений чорничною зеленню. Стоїть глазуrowана паска, писанки.

Kto zasiadł przy wielkanocnym stole?

Хто сів за великодній стіл?

Sprawdź siebie. Przy wielkanocnym stole zasiadli mama, tata i my (dzieci).

Перевір себе. За великодній стіл сіли мама, тато і ми (діти)

Jaki jest nastrój tego wiersza?

Який настрій (характер) цього вірша?

Sprawdź siebie. Nastrój wiersza wesoły, świąteczny, radosny.

Перевір себе. Характер вірша веселий, святковий, радісний.

Powtóż kolory

Biały - білий

Żółty - жовтий

Czarny - чорний

Niebieski - голубий

Czerwony - червоний

Szary - сірий

Różowy - рожевий

Fioletowy - фіолетовий

Jasno zielony - салатовий

Ciemno zielony - темно-зелений

Pomarańczowy - oranżewий

Błękitny - блакитний

Zielony - зелений

Brązowy - коричневий

Granatowy - синій

Różnobarwny - різнобарвний Różnokolorowy - різнокольоровий

A teraz proponuję takie zadanie.

Obiejrzej zdjęcie przedstawiające jajka ozdobione z okazji świąt wielkanocnych.

А зараз пропоную таке завдання.

Розглянь малюнок, на якому зображені розписані яйця з нагоди великодніх свят.

Jakich kolorów użyto do ozdobienia tych jajek?

Які кольори використані для оздоблення яєць?

Sprawdź siebie. Użyto takich kolorów: biały, czarny, czerwony, zielony, błękitny, żółty, fioletowy, granatowy.

(Використано такі кольори: білий, чорний, червоний, зелений, голубий, жовтий, фіолетовий, синій).

Підсумок уроку

A teraz zrobimy wynik z tego tematu.

A zaraz zrobimo підсумок з цієї теми.

Sprawdź zadanie testowe.

Виконай тестове завдання.

1. O której porze roku dzisiaj najwięcej rozmawiali?

a) lato; b) wiosna; c) jesień;

Sprawdź siebie. b) wiosna.

2. Jakie największe święto religijne świętujemy wiosną?

a) Boże Narodzenie; c) Wielkanoc; b) Zwiastowanie;

Sprawdź siebie. c) Wielkanoc.

3. Przetłumacz nazwę koloru „granatowy”?

a) czerwony; b) różowy; c) niebieski;

Sprawdź siebie. c) niebieski.

4. Jakiego tańca chcieli zatańczyć pisanki?

a) polka; b) walc; c) oberek;

Sprawdź siebie. c) oberek.

5. Z czego robią babkę?

a) ser; b) mazurek; c) ciasto;

Sprawdź siebie. c) ciasto.

6. Jakie pisanki autor opisał w wierszu?

a) różnobarwne pisanki; c) haftowane pisanki; b) pstrokate pisanki;

Sprawdź siebie. b) pstrokate pisanki.

7. Kto jest autorem wiersza „Wielkanocny stół”?

a) Ewa Januszewska; c) Ewa Skarżyńska; b) Helena Matera;

Sprawdź siebie. c) Ewa Skarżyńska.

8. Jak w wierszu haftowany stół na Wielkanoc?

a) kreski; b) kwiaty; c) listeczki;

Sprawdź siebie. b) kwiaty.

Do spotkania! Na razie...

До зустрічі! Бувай...

Dobrze popracował, dziękuję bardzo. Życzę ci sukcesu !!!

Добре попрацював, дуже дякую. Бажаю тобі успіху !!!

Морозова Наталія Анатоліївна,
вчитель англійської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №30 ім. Т. Шевченка»

Інструменти формувального оцінювання на уроках англійської мови в початковій школі

З приходом НУШ до стін наших шкіл постає питання використання формувального оцінювання та заміни традиційних оцінок за певне виконане завдання. Метою формувального оцінювання є посилення мотивації здобувачів освіти.

Формувальне оцінювання – це педагогічна технологія, заснована на зворотньому зв'язку від учителя, на самооцінюванні учнів, коли школяр сам визначає, що саме потрібно зробити в майбутньому для покращення своїх результатів. Формувальне оцінювання – це тривалий процес, який відбувається не наприкінці вивчення певної теми, а протягом її опанування.

Яким чином можна здійснювати формувальне оцінювання на уроках іноземної мови? Інструментів існує безліч, обирати можна спираючись на вікові та психологічні особливості здобувачів освіти.

Пропонуємо розглянути 33 ідеї для формувального оцінювання у початковій школі.

1. **Вибір найскладнішого матеріалу.** Це може бути складний незрозумілий матеріал з попереднього уроку або ж усієї теми. Учні, працюючи в групах, визначають певні прогалини в знаннях, разом з однокласниками та вчителем визначають, як їх позбутися.

2. **Склади речення-підсумок.** Учні коротко, одним реченням, описують тему, яку вивчають. Інші однокласники оцінюють написане. Таким чином відбувається само-та взаємооцінювання.
3. **Світлофор.** Давно відома практика, коли діти відповідним кольором дають учителю зворотній зв'язок щодо розуміння матеріалу. Зелений – усе зрозуміло, жовтий – потребує допомоги, червоний – не впорався або не розуміє. Можливо практикувати показ карток або ж зазначення зворотного зв'язку на сторінках зошита. Таким чином поступ учня буде бачити лише учитель.
4. **Використання смайликів** – з різними емоціями – інший різновид попередньої практики.
5. **Показати лайк (палець догори),** якщо учневі все зрозуміло, тримати кулак з відведеним в сторону великим пальцем паралельно підлозі, якщо не повністю зрозуміло і дизлайк, якщо учень матеріал не розуміє.
6. **Виконання тестових завдань на початку вивчення теми чи уроку.** Учні фронтально виконують тест з чотирма варіантами відповідей (А, В, С, D), вчитель бачить недопрацювання з певних питань та одразу під час уроку приділяє саме їм більше часу.
7. **Складання додаткових питань з теми, що вивчається.** Таким чином учні розвивають критичне мислення. Також у вчителя є можливість зрозуміти, чи в повному обсязі опанований матеріал і наскільки уважно його сприймав учень.
8. **Опитування-хвилинка.** Протягом однієї хвилини учні записують на аркуші паперу найцікавіше, найнеобхідніше і непотрібне, що вони дізналися (на їхню думку) на уроці.
9. **Проводити уроки-«навпаки»,** коли учні стають вчителями усього класу, групи чи мікрогрупи. Ця практика дозволяє вчителю побачити прогрес учнів, розвиває лідерські та ораторські здібності школярів.
10. **Просити учнів підготувати перелік запитань для перевірки наприкінці теми, що вивчається.** Вправа дає змогу учням використовувати набуті знання та навички на практиці.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

11. **Короткочасні та довгострокові цілі.** На початку вивчення певної теми доречно розписати дві групи цілей. Що прагнуть вивчити на одному уроці (тижні), чого хочуть досягнути наприкінці теми (семестру). Ця практика навчає ставити мету, працювати над її досягненням. Доречним буде періодичне звертання до цих цілей та визначення прогресу, у вигляді самооцінювання та спільно з вчителем.
12. **Зворотній зв'язок за допомогою маркерної дошки.** Учні пишуть свої відповіді на маленькій дошці водним маркером, демонструють учителю, стирають, продовжують далі. Сам процес роботи на дошці, а не на сторінках зошита, можливість охопити одночасно усіх учнів класу, побачити фідбек – дозволяє вчителю промоніторити усіх учнів, проаналізувати помилки, спростити подачу матеріалу.
13. **Знайди та прокоментуй свою найкращу роботу.** Учні повинні критично оцінити свою (на їхню думку) найкращу роботи з предмету, пояснити чому вони так вважають.
14. **Мовчазний моніторинг поступу учнів під час виконання ними індивідуальної чи групової роботи.** Вчитель, проходячи по класу, бачить і чує, яких помилок припускаються учні, одразу планує шляхи виправлення ситуації.
15. **«Зворотнє» опитування.** Учитель шляхом випадкового вибору обирає учнів (заламіновані картки з іменами, порядковим номером у журналі), які будуть працювати біля дошки. Усі інші учні класу з місць можуть лише ставити питання цим учням, адже їм не дозволено давати відповіді на питання. Таким чином, залученими до уроку є всі учні.
16. **Використання стікерів.** Учні пишуть на стікерах що нового дізналися, над чим ще треба попрацювати, що ще хочуть дізнатися. Відповіді є анонімними, дозволяють учителю побачити загальну картину опанування певної теми.
17. **Самооцінювання.** Мова йде про самооцінювання поступу у навчанні, а не виставлення собі певного балу за роботу. Для цього

вчитель підбирає правильні питання та вчить учнів давати на них відповіді та бачити свій прогрес. Наприклад, Як ти себе почував на початку вивчення теми? Над чим ти багато думав, що було складно? З яких питань потрібна допомога? Що нового ти дізнався про...?

18. **Питання першого уроку теми.** Учні пишуть три речення про те, що вже знають, що хотіли б дізнатися, що вже вивчили на цьому першому уроці.
19. **Вправа «Розкажи сусіду».** Протягом хвилини після оголошення проблемного питання чи теми уроку учні розповідають сусіду по парті, що вони знають. Це дає змогу висловити свої думки. Вчитель в цей час моніторить процес та усвідомлює обсяг подальшої своєї роботи.
20. **Питання підсумкового уроку теми.** Учні пишуть чотири речення про те, чого навчилися, над чим ще попрацювати, про те, що ще хотіли б дізнатися з цієї теми, що було легко/складно.
21. **Проведення моніторингу прогресу учнів не наприкінці, а у середині вивчення теми.** Таким чином вчитель може встигнути переглянути обсяг на кількість нового матеріалу, виправити недоліки у здобутті знань. Якщо ж ми робимо це на останньому уроці – часу зазвичай вистачає лише на аналіз зроблених у діагностувальній роботі помилок.
22. **Можливість ставити питання.** Учням важливо не боятися ставити питання та відповідати на них. Доречним буде розмістити скриньку для питань, до якої можна складати питання від учнів за темою, а потім випадковим чином витягати декілька із них та давати відповіді.
23. **Можливість отримати коментар від учителя.** Тобто планувати роботу таким чином, щоб у певній таблиці у робочому зошиті чи портфоліо учня записувати висновки, пропозиції та побажання щодо прогресу учня. При цьому не ставлячи балів чи визначаючи рівень. Якщо запровадити системність у коментуванні поступу учня, можна побачити його прогрес/регрес, що допоможе робити висновки. Якщо обирати роботу з коментарями – потрібно виділяти час під час

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

- уроків для того, щоб учні побачили коментарі, виправили свої роботи, поспілкувалися з учителем у разі потреби, визначили своє просування у вивченні певного матеріалу.
24. **Давати учням час.** Мисленнєві процеси у всіх учнів відбуваються по-різному, тому їм потрібен час на підготовку. Це може бути кілька секунд чи хвилин після того, як вчитель поставив питання, щоб дати «зібратися з думками». Або ж для учнів з повільнішими психічними процесами, попередити їх за кілька хвилин чи на початку уроку про те, що від них очікують активної роботи сьогодні на уроці. Також варто попросити під час групової чи парної роботи спочатку поміркувати з певного питання самостійно, потім обговорити це в парі, записати свої думки – лише після цього оголосити відповідь на клас.
  25. **Ставити учням питання закритого та відкритого типу.** Кожному досить легко відповісти «Так» чи «Ні» на питання закритого типу (Чи ходив ти до парку в неділю?). Але доречніше ставити відкрите питання (Що ти робив у неділю? Де ти був у неділю?), що сприятиме розвитку креативного та логічного мислення, зв'язного мовлення.
  26. **Надавати зразки.** Якщо перед очима є зразок виконання роботи, учень розуміє, за якими критеріями він має працювати. До того ж, можна попросити самих учнів спробувати оцінити роботи, надані у зразках та виявити, яка робота відповідає вимогам, а яка – ні. Така діяльність допомагає зрозуміти необхідність дотримання вимог до певної діяльності.
  27. **Давати учням можливість оцінювати роботи, проекти.** Це можуть бути їхні власні доробки або ж вони можуть працювати в парі чи групі. Учні глибше розуміють суть оцінювання та необхідність дотримання правил.
  28. **Повторення вивченого у групах чи індивідуально.** Ця діяльність допомагає вчителю побачити, наскільки якісно проходить здобуття знань та побудувати подальшу траєкторію навчання.

29. **Виконання тестових завдань у групах або перевірка виконаних іншими завдань у групах.** Учні вчаться співпрацювати та приходити до спільної думки, обгрунтовувати свою позицію.
30. **Під час взаємооцінювання наголошувати, що потрібно знайти два (принаймні два) позитивних моменти у відповіді однокласника, а потім додати побажання.** Така вправа допоможе розвинути емоційний інтелект.
31. **«Метод сендвіча»** під час взаємооцінювання. Спочатку надаємо позитивний коментар, потім (як начинку сендвіча) – конструктивна критика чи шляхи виправлення певної роботи, і наприкінці – знову позитивний коментар.
32. **Учні працюють в групах стосовно взаємооцінювання та надають зворотній зв'язок саме від групи.** Така діяльність спрощує роботу вчителя та скорочує витрачений час.
33. **Залучати до відповідей усіх учнів.** Якщо відповідає один, інші у більшості випадків не слухають або не уважні. Для кращого засвоєння доречно попросити доповнити відповідь однокласника або ж висловити власну думку щодо відповіді.

Формувальне оцінювання – це про покращення якості викладання та підвищення ефективності освітнього процесу. З його допомогою ми можемо оцінити не лише академічні результати, а й дослідити індивідуальні особливості дітей.

Джерела

 Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: ухвалено рішенням колегії МОН України 27.10.2016 р. Урядовий портал: єдиний вебпортал органів виконавчої влади України. Київ, 2016. URL:<https://www.kmu.gov.ua/storage/>

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

app/media/reforms/ukrainskashkolacom-pressed.pdf
(дата звернення: 08.04.2020).

- 📖 Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. Kyiv: Litera LTD, 2018. 160 s.
- 📖 Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі [Електронний ресурс]: наказ М-ва освіти і науки України від 20.08.2018 р. № 924. МОН України: [офіц.сайт]. Київ, 2018. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/924.pdf>
- 📖 <http://community.tes.co.uk/forums/t/300200.aspx>
- 📖 <http://www.schoolhistory.co.uk/forum/lofiversion/index.php/t7669.html>
- 📖 www.harford.edu/irc/assessment/FormativeAssessmentActivities.doc
- 📖 Paul Black, Christine Harrison, Clara Lee, Bethan Marshall and Dylan William, Assessment for Learning, (Open University Press, Maidenhead, 2003)
- 📖 Assessment Reform Group, Testing, Motivation and Learning, (The Assessment Reform Group, Cambridge, 2002)
- 📖 Assessment Reform Group, Assessment for Learning, (The Assessment Reform Group, Cambridge, 1999)

Шаповал Наталія Ігорівна,
вчитель англійської мови,
КЗ «Вінницький ліцей №23»

Англійська мова для 5-х

Урок з розвитку навичок читання та говоріння

Опис зовнішності людини.

Формувати в учнів ключові компетентності:

- Інформаційно-комунікативну: навчити володіти різними соціальними ролями та критично мислити
- загальнокультурну: вчити зв'язно висловлюватися
- соціальну: продуктивно працювати в групах

Формувати в учнів предметні компетентності:

- активізувати навички вживання вивчених лексичних одиниць по темі «Зовнішність»
- розвивати навички читання та говоріння;
- тренувати у вживанні граматичні структури have got/has got шляхом багаторазового повторення

Очікувані результати:

- розпізнавати лексику на рівні фраз та тексту,
- використовувати її у письмі та мовленні,
- висловлюватися по темі.

Обладнання:

- підручник «New Destinations. Beginners A1.1»,
- роздатковий матеріал,
- презентація,
- інтерактивна дошка,
- комп'ютер.

Використані ресурси:

- Good-afternoon song
- саундтрек з фільму «Шерлок Холмс»
- аудіювання

Хід уроку:

I. Організаційна частина уроку.

1. Привітання

T: Good afternoon, children. Let us sing a Greeting song today. Sit down please. Is everyone present at the lesson? Who is absent today? Let's start our lesson. How are you? Ask your friends.

2. Фонетична зарядка

T: Smile at me please. **"Smile a while and while you smile, others will smile. And there will be miles of smiles"**. Let's say it together. Read it one by one. I am sure your mood will not change to the end of the lesson.

3. Повідомлення теми та мети уроку

T: Look at the picture, listen to the poem and try to guess the topic of our today's lesson.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

- Mr. Holmes is very tall. Who is tall?
- Mr. Cort is very short. Who is short?
- Mr. Leight is overweight. Who is overweight?
- Mr. Lymm is very slim. Who is slim?

Pupils' answers

Learning Outcomes

T: You are quite right, today we will learn to: use the vocabulary on the topic "Appearance"

- describe a person's appearance
- compare people's appearance

And remember the rule that **English is spoken here**

II. Основна частина уроку

4. Перевірка домашнього завдання

T: But before we start working let us see if you have done your homework .What was the home-task for today? W.b. Ex.B p.23.

5. Ведення в іншомовну атмосферу

T: My dear children, can you hear the music? Do you know this melody? This melody is from a well-known film about Sherlock Holmes. Sherlock Holmes was a detective. He lived in London and his favourite musical instrument was a violin. He played the violin well. Sometimes he had a lens with him. He sent this box to you but try to guess what is inside. You are right, this is an e-mail from the detective. He also has some tasks for you in these envelopes.

He wants us to help him find a robber. A robber is the person who steals things. But, wait there is something wrong with it. There are no capitals and no punctuation in it. Read the e-mail and add punctuation and capital letters.

T: Read the e-mail

To...school№23@hotmail.com

From...Sherlock_21@yahoo.co.uk

Subject/About Myself

-----

hello my dear friends let me introduce myself im sherlock holmes I live in london in baker street i am a detective and I look for a robber please help me

T: So we must help the detective find the robber of the bank and you will work in 2 Detective Agencies "Stars" and "Moonlight" You will be my Special agents.

6. Активізація лексики.

T: At first let's review the words on the topic. Say after me.

Complete the chart picture using these words. What should you do?

Робота з підручником

T: Open your student-books at p.30, and say what kind of hair a person can have

Робота з роздатковим матеріалом.

T: The 1 task from the detective is in this envelope. There is a group of words (round, fair, straight, curly, dark, slim, oval, middle-aged, tall, short, brown, blue, young, medium- height, old, chubby, overweight, green). Choose a word which can characterize **age, height, weight, hair, face, eyes**).

7. Аудіювання

-Pre-listening

T: There was a woman who saw the robber and she can help you. Her name is Linda and she is a witness. Which woman out of these 3 ones is the witness?

-While-listening

T: Listen to the dialogue between two policemen and decide which woman is the witness. Tick A, B or C

T: What are your ideas?

-Post-listening

T: Now I'll give you 2 minutes to describe Linda's appearance according to the plan

8. Фізкультхвилинка

T: So we have got so much work as detectives, it's time to do some physical exercises and then continue our work

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Clap your hands and count to 8 .....

Tap your head 8 times .....

Tap your eye-brows 8 times...

Tap your cheeks and smile ...

Tap your nose 8 times ...

Tap your chin 8 times ...

Tap your shoulders 8 times...

9. Читання ("Jigsaw reading")

T: Linda has got a description of the robber, but this file was damaged by a virus. Each detective agency has the same text. But some information is missed. There are some gaps in the text. Ask your partners questions to get the information. But do it as quickly as you can. Ready! Steady! Go!

The robber is not tall and not short, he is medium-height. He is middle-aged so I think he is 50 .He is overweight. He has got short, dark hair, a round face with dark, thick eyebrows. I remember that his arms are very plump. And one more thing, his nose is very big and turned-up.

T: Now read the texts that you've completed

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.
Ю. Письмо. Running Dictation.

T: But you see, there is still some missed information. There are a few more details which describe the robber. The sentences for your group are here and for yours are over there. Run to the board, read the sentence try to remember it, go back to your group and clearly dictate your sentence. Let's start.

T: Let me see first. Now read what new details you have got.

II. Говоріння

T: So we have got photos of 3 suspected men. Which of them is the robber? Is it A, B or C? Look at the photos and the description of the man very attentively. Choose the robber and describe him

T: Hooray, you have found the robber. Great work. Applaud each other. Sherlock Holmes will be very pleased with your work.

III. Заключна частина уроку

12. Закріплення вивченого. Домашнє завдання

T: Microphone. What is Sherlock Holmes? What instrument can he play? Where did he live? Who found the robber? Why? Because we can...

At home you should write the description of the robber to Sherlock Holmes. So, write down your home task: «Describe the robber's appearance».

13. Підсумок уроку.

T: You were real detectives today, because you have found the robber. Your results today are the following...But everyone today will get a badge of a real detective. Thank you for your work today.

Тютюнова Оксана Іванівна,
вчитель фізики і інформатики, вчитель-методист
КЗ «Вінницький ліцей №31»

Фізика 7 клас Розробка кейс-уроку

Дифузія навколо нас

Кейс-технології – це інноваційний підхід у навчанні, тому що саме таким чином вирішується головна проблема закладів: як поєднати теорію з практикою і знання з компетенціями. Головне призначення кейс-технологій – розвивати здатність опрацьовувати різні проблеми і знаходити їх рішення, іншими словами навчитися працювати з інформацією. Розбір кейсів сприяє активному засвоєнню знань і накопичення певного багажу практичної інформації, яка може виявитися в життя більш корисною, ніж теоретичні знання.

Формування предметних компетентностей:

- поглибити поняття про дифузію,
- про її роль у житті людини, тварин, риб і комах,
- щоб учні розуміли як саме відбувається процес дифузії у твердих, рідких, газоподібних тілах.

Формування ключових компетентностей:

- формувати в учнів здатність самостійно знаходити відповіді на поставлені питання,

- застосовувати отримані знання на практиці;
- сприяти самовихованню свідомого, відповідального ставлення до навколишнього середовища;
- вміння знаходити потрібну інформацію використовуючи різні джерела;
- формувати критичне мислення; аргументувати власну думку.

Обладнання:

- навчальна презентація,
- комп'ютер,
- планшети та телефони.

Хід уроку:

I. Організаційний етап.

II. Актуалізація опорних знань

III. Мотивація навчальної діяльності:

Отже, ми з вами знаємо, що всі тіла складаються з молекул, які перебувають на певних відстанях і постійно рухаються. Але людство протягом багатьох століть йшло до цих знань. Довгий час існувала думка про те, що всі тіла суцільні. Ще 2500 років давньогрецький учений Демокрит тому зробив припущення про існування найдрібніших частинок, з яких складаються речовини й тіла. Він назвав ці частинки «атомами» і для того, щоб переконати людей в тому, що це не так треба було провести багато спостережень, дослідів і експериментів.

Дифузія, це явище, яке підтверджує те, що молекули речовини весь час перебувають у русі. Це явище дуже цікаве і поширене в нашому житті, тому я хочу, що б ми якнайбільше дізналися про нього і вміли використовувати його в побуті.

IV. Засвоєння знань і навичок:

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

Об'єднуємося в групи по 5-6 чоловік.

Отримуємо кейс-картки і починаємо працювати.

План роботи групи з кейсом:

- Визначити керівника групи.
- Визначити секретаря, який буде фіксувати подані рішення ситуацій.
- Уважно вивчити матеріали кейсу.
- Обговорити вивчену інформацію.
- Обмінятися думками і скласти план роботи над задачею.
- Працювати над проблемою.
- Виробити рішення задачі.
- Підготувати проект (оформити).

Завдання кейсу №1 (Блок «Фізика»)

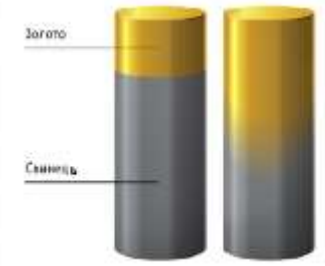
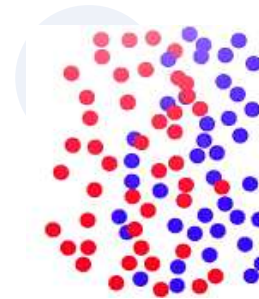
1. Як відбувається процес дифузії?
2. Як залежить швидкість дифузії від агрегатного стану речовини?
3. Як залежить швидкість дифузії від температури тіла?

Вміст кейсу

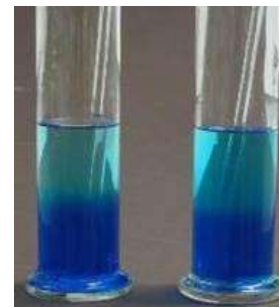
Дифузія (лат. diffusio - поширення, розтікання, розсіювання, взаємодія) - процес взаємного проникнення молекул або атомів однієї речовини поміж молекул або атомів іншої, що зазвичай приводить до вирівнювання їх концентрацій у всьому займаному об'ємі.

У деяких ситуаціях одна з речовин уже має вирівняну концентрацію, і говорять про дифузію однієї речовини в іншій. При цьому зазвичай перенесення речовини відбувається з області з високою концентрацією в область з низькою концентрацією (наприклад розчинення цукру у воді).

Дифузія відбувається в газах, рідинах і твердих тілах. Механізм дифузії в цих речовинах істотно різний. Дифундувати можуть як частинки сторонніх речовин (домішок), нерівномірно розподілених у середовищі, так і частинки самої речовини середовища.

Швидкість дифузії залежить від багатьох факторів. Найшвидше дифузія відбувається в газах, повільніше за все – у твердих тілах. Це пов'язано з особливостями розташування молекул газів, рідин та твердих тіл.

забарвленою.

Якщо налити в посудину розчин мідного купоросу (блакитного кольору), а зверху акуратно, не допускаючи перемішування, налити чисту воду, то можна помітити, що спочатку досить чітка межа між водою і мідним купоросом з часом стає все більш розмитою. Якщо продовжувати дослід протягом тижня, ця межа зовсім зникне, і рідина в посудині стане рівномірно забарвленою.

Наприклад, якщо шматочок цукру опустити на дно склянки з водою, і воду не перемішувати, то пройде кілька тижнів, перш ніж розчин стане однорідним. Ще повільніше відбувається дифузія однієї твердої речовини в іншу. Наприклад, якщо мідь покрити золотом, то буде відбуватися дифузія золота в мідь, але при нормальних умовах золотомісний шар досягне товщини в кілька мікронів тільки через кілька тисяч років. Інший приклад: на золотий злиток був покладений злиток свинцю, і під вантажем за п'ять років свинцевий злиток проникнув в золотий злиток на сантиметр.

Виявляється, на швидкість дифузії певних речовин можна впливати. Щоб переконатися в

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.
цьому, візьмемо дві склянки, один з гарячою, а інший з холодною водою. Насипемо в обидві склянки однакову кількість розчинної кави. В одному з склянок дифузія піде набагато швидше. Як підказує вам життєвий досвід, дифузія відбувається тим швидше, чим вище температура дифундують речовин.

Вода в правому склянці має більш високу температуру, і тому дифузія розчинної кави в ньому відбувається швидше.

Завдання кейсу №2 (Блок «Хімія»)

1. Що означає дифузія у хімії?
2. Як відбувається процес розчинення на прикладі розчинення цукру?
3. Дифузія під час фарбування тканин?
4. Що таке металізація і яку роль в ній відіграє дифузія?

Вміст кейсу

Дифузія – це процес, що викликається молекулярним тепловим рухом. Хаотично рухаючись, молекули однієї речовини заповнюють проміжки між найменшими складовими частинками іншої речовини.

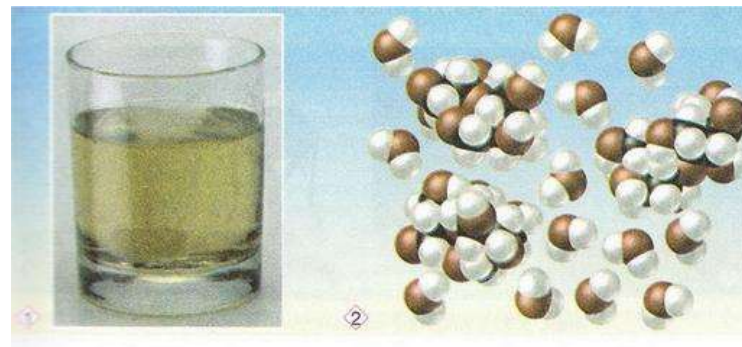
У природі хімічні сполуки в індивідуальному стані практично не існують. Вони перебувають у вигляді суміші одна з одною. Та й у побуті нас оточують в основному суміші речовин, зокрема й у вигляді водних розчинів.

Процес розчинення речовин завжди супроводжується **дифузією** - самочинним вирівнюванням концентрації речовини у розчині, що зумовлене тепловим рухом частинок розчиненої речовини та розчинника.

Процес розчинення – це взаємодія частинок розчиненої речовини з молекулами розчинника, який супроводжується виділенням або поглинанням теплоти.

Голандський хімік Я. Х. Вант-Гофф і німецький хімік В. Оствальд довели дифузію газів. Шведський учений С. А. Арреніус (1859 –1927) довів наявність фізичного процесу дифузії у розчинах. Підтвердженням цього є рівномірне забарвлення розчинів під час розчинення забарвлених речовин.

Так під час розчинення цукру у воді молекули цукру, які перейшли із кристала в розчин, хаотично пересуваються у ньому разом із молекулами води завдяки тепловому руху, тобто відбувається дифузія.

Процес дифузії відбувається досить повільно, тому поблизу поверхні кристалів накопичується надлишок молекул цукру. Вони вже відокремлені від кристала, але ще не дифундували в розчин. Це перешкоджає новим молекулам води наблизитися до поверхні кристала та утворити водневі зв'язки з його молекулами. Під час перемішування розчину дифузія відбувається інтенсивніше, тож розчинення цукру пришвидшується.

До другої половини ХІХ століття тканини **фарбували** лише природними

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

барвниками. Їх отримували з рослин, комах та молюсків. Наприклад, така рослина, як вайда фарбувальна, давала блакитну барву, резеда жовтенька - жовту, а марена красильна - червону. Чорний барвник отримували з кампешевого дерева, а фіолетовий - з речели красильної, одного з видів лишайника. З молюска мурекса виготовляли дуже цінний пурпуровий барвник, відомий як тирський або імперський пурпур. Цим барвником фарбували шати римських імператорів.

На явищі дифузії ґрунтується й процес **металізації** - покриття поверхні виробу шаром металу, або сплаву для надання їй фізичних, хімічних і механічних властивостей, відмінних від властивостей металізуючого матеріалу.

Застосовується для захисту виробів від корозії, зносу, підвищення контактної електричної провідності, в декоративних цілях. Так, для підвищення твердості і жаростійкості сталевих деталей застосовують цементацію. Вона полягає в тому, що сталеві деталі поміщають в ящик з графітовим порошком, який встановлюють у термічній печі. Атоми вуглецю внаслідок дифузії проникають в поверхневий шар деталей. Глибина проникнення залежить від температури і часу витримки деталей в термічній печі.

Завдання кейсу №3 (Блок «Біологія»)

1. Що означає дифузія з точки зору біології?

2. Яку роль відіграє дифузія в процесі життєдіяльності клітин?
3. Значення дифузії під час дихання людини?
4. Дифузія під час дихання рослин?
5. Як дифузія допомагає тваринам і комахам орієнтуватися в просторі?

Вміст кейсу

Дифузія – це процес, за якого речовини проникають крізь певні ділянки і пори мембран унаслідок їхньої різної концентрації по обидва її боки. Цей процес відбувається без витрат енергії у результаті хаотичного теплового руху молекул.

Дифузія грає важливу роль в процесах життєдіяльності клітин і тканин тварин і рослин, наприклад, дифузія кисню з легенів в кров і з крові в тканини, всмоктування продуктів травлення з кишечника, поглинання елементів мінерального живлення клітинами кореневих волосків.

Найважливіший наслідок дифузії – вирівнювання концентрації розчинених речовин у різних частинах розчину. Молекули глюкози, які утворилися в одній ділянці клітини, дуже швидко поширюється по всьому доступному об'єму.

Людина дихає атмосферним повітрям. Під час дихання частина повітря залишається в альвеолах (пухирці з яких складаються легені). Таке повітря називають альвеолярним.

Кисень з альвеолярного повітря у кров, а вуглекислий газ із крові в альвеолярне повітря проникають шляхом дифузії. Напрямок і швидкість дифузії визначають різницею концентрацій цих газів у крові та альвеолярному повітрі. Кількість газів, що дифундують в альвеолах,

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.
залежить від різниці їх концентрації в різних середовищах і від площі альвеол.

Дифузією пояснюється проникнення повітря у воду водоймищ. Морська тварина кальмар при нападі на неї викидає у воду чорнильну рідину. Це їй дозволяє заховатися від небезпеки. Але з часом вода у морі знову стає прозорою.

Процес дифузії широко застосовується в медичній практиці, фармацевтичній промисловості, зокрема, для підвищення фільтраційної функції нирок та при виготовленні лікарських речовин.

У трав'янистих видів рослин дифузія йде через всю їх зелену

поверхню, у більших квітучих рослин - через листя і стебла, у чагарників і дерев - через тріщини в корі стовбурів і гілок і чечевички. Крім того, прикладом дифузії в навколишньому світі є всмоктування води і розчинених в ній мінералів кореневою системою рослин з ґрунту.

Рослина росте, цвіте теж завдяки дифузії. Адже вона дихає і видихає повітря, п'є воду, отримує з ґрунту різні мікродобавки. Дифузія сприяє вбиранню корінням рослин поживних речовин.

Великий розвиток листової крони дерев пояснюється тим, що дифузний обмін крізь поверхню листя виконує не тільки функцію дихання, але частково і харчування. В даний час широко практикується позакореневе підживлення плодкових дерев шляхом обприскування їх крони.

Як мурахи у величезному для них світі, дізнаються дорогу додому? Виявляється, і цю загадку відкриває явище дифузії. Мурахи позначають свій шлях крапельками пахучої рідини. Як хижі тварини знаходять своїх жертв? Теж завдяки дифузії. Акули відчувають запах крові на відстані декількох кілометрів, також як і риби піраньї. Завдяки дифузії, комахи знаходять собі їжу. Метелики, пурхаючи між рослин, завжди знаходять дорогу до красивої квітки. Бджоли, виявивши солодкий об'єкт, штурмують його своїм роєм.

Завдання кейсу №4 (Блок «Побут і навколишнє середовище»)

1. Наведіть приклади дифузії у нашому повсякденному житті
2. Дифузія у приготуванні їжі.
3. Дифузія в медицині.
4. Яку роль відіграє дифузія у забрудненні навколишнього середовища?
5. Дифузія в житті риб.

Вміст кейсу

Якщо уважно роздивитися навколо, можна знайти чимало прикладів дифузії, що полегшують наш побут:

- розчинення прального порошку, марганцівки, солі;

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

- розпорошення освіжувачів повітря;
- вимивання бруду з поверхні білизни;
- змішування фарб художником;
- замішування тіста;
- приготування наваристий бульйонів, супів, і підлив, солодких компотів і морсів.

Всі ми любимо їсти мариновані чи квашені огірки та помідори. Проте й у цій справі не можна обійтися без дифузії. За допомогою процесу дифузії відбувається процес копчення риби, м'яса та інших продуктів харчування.

А яким смачненьким стає борщ, коли настоїться, та й щоб приготувався чай потрібно почекати, поки в ньому відбувається дифузія.

У медицині лікарські речовини у формі аерозолів вводять інгаляційним способом. Вони надходять у кров шляхом дифузії через легеневу тканину і швидко проявляють загальну дію.

Перш ніж зробити укол пацієнтові, холодний розчин з ін'єкцією лікар нагріває до температури близької до температури тіла людини.

Дифузія відіграє важливу роль у процесах життєдіяльності тварин, рослин, у тому числі мікроорганізмів. Якби не було дифузії, біля землі розташувався б прошарок найважливого вуглекислого газу, непридатного для життя людей і тварин. Особливе значення дифузія має і в шахтах, де

вона сприяє рівномірному розподілу шкідливих газів в атмосфері гірничих виробок, попередженню їх небезпечних скупчень.

Внаслідок явища дифузії повітря забруднюється відходами різних

фабрик, через нього шкідливі відходи життєдіяльності людини проникають в ґрунт, воду, а потім роблять шкідливий вплив на життя і функціонування тварин і рослин. Збільшується площа земель, забруднених викидами промислових підприємств і т.д. Понад 2 тис. гектарів землі зайнято звалищами промислових і побутових відходів. Одне з важко вирішуваних в даний час

питань є питання утилізації промислових відходів, в тому числі токсичних.

Нагальною проблемою є забруднення повітря вихлопними газами, продуктами переробки шкідливих речовин, що викидаються в атмосферу різними заводами. У деяких медичних дослідженнях було показано зв'язок захворюваності органів дихання і верхніх дихальних

шляхів зі станом повітря. Відзначається пряма залежність між показником рівня захворюваності органів дихання і обсягом викидів шкідливих речовин в атмосферу. Перераховані приклади дифузії мають шкідливий вплив на різні процеси, що відбуваються в природі. (З огляду на глобальне потепління, важливо досліджувати зміну швидкості дифузії в залежності від підвищення температури навколишнього середовища.)

В даний час загальна кількість емісії газів в атмосферу перевищує 40 мільярдів тонн на рік. Надлишок вуглекислого газу в атмосфері

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

небезпечний для живого світу Землі, порушує круговорот вуглецю в природі, призводить до утворення кислотних дощів. Для зниження викиду шкідливих газів з промислових труб, труб теплових електростанцій встановлюють спеціальні фільтри.

Не менш важливу роль відіграють дифузійні процеси і в постачанні природних водойм. Кисень потрапляє в більш глибокі шари води в стоячих водах за рахунок дифузії через їх вільну поверхню. Тому небажані будь-які обмеження вільної поверхні води. Так, наприклад, листя або ряска, що покривають поверхню води, можуть зовсім

припинити доступ кисню до води і привести до загибелі її мешканців. З цієї ж причини посудини з вузьким горлом непридатні для використання в якості акваріума.

Наприклад, можна бути впевненим, що мючі засоби, злиті в каналізацію, наприклад, в Одесі, виявляється біля берегів Туреччини через дифузії і існуючі течії. Річне скидання

виробничих і побутових стоків в світі обчислюється десятками трильйонів тонн. Прикладом негативного впливу людини на процеси дифузії в природі є великомасштабні аварії, що відбулися в басейнах різних водойм.

В результаті цього явища нафту і продукти її переробки розтікаються по поверхні води і, як результат, порушуються процеси дифузії, наприклад: кисень не надходить у товщу води, і риби без кисню гинуть.

V. Представлення результатів роботи.

Виступ учнів кожної групи з демонстрацією плаката, на якому графічно зображено результати роботи.

VI. Підсумок уроку.

Обговорення і оцінювання кожного виступу.

VII. Домашнє завдання.

Зробити в зошиті загальний звіт уроку.

Черниш Тетяна Михайлівна,

Учитель фізики,

КЗ "Стадницька гімназія Вінницького району
Вінницької області"

Фізика 7 клас

Конспект відкритого уроку

Атмосферний тиск. Вимірювання атмосферного тиску. Вплив атмосферного тиску на людину.

Мета уроку:

Навчальна:

- сформувати поняття атмосферний тиск;
- поглибити розуміння учнями фізичних понять, що характеризують тиск;
- скласти уявлення про значення атмосферного тиску в житті людини;
- навчити учнів вимірювати атмосферний тиск, артеріальний тиск.

Розвивальна:

- розвивати інтелектуальні та творчі здібності, мислення, пам'ять;

- актуалізувати і розширити знання учнів про вплив атмосферного тиску на здоров'я людини.

Виховна:

- продовжити формування пізнавального інтересу до фізики і позитивного ставлення до навчання;
- виховувати дбайливе ставлення до здоров'я.

Очікувані результати:

- давати визначення атмосферного тиску,
- пояснити його існування на підставі молекулярно-кінетичних уявлень,
- показати практичне значення знань про атмосферний тиск.

Обладнання:

- мультимедійна дошка,
- презентація до уроку,
- тематичні ілюстрації,
- **для дослідів на кожну групу:** прозора склянка з підфарбованою водою, прозора трубка для коктейлів, звичайний шприц,
- **для вчителя:** склянка прозора з водою, аркуш паперу, барометр, тонометр.

Тип уроку:

- урок вивчення нового матеріалу.

Хід уроку:

I. Організаційний момент.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

Я трохи хвилююся. Хочу обговорити з вами дуже важливі питання, відповіді на які, здавалося б, легко, але насправді – складно. Дуже хочу, аби наш урок був вдалим. Заплющте очі. Побажайте в думках своїм однокласникам, собі й мені успіхів.

II. Мотивація навчальної діяльності.

Ви вже знаєте, що людина не може перебувати на дні океану без спеціальних засобів і можете пояснити чому. А я стверджую, що всі ми живемо на дні океану і перебуваємо без спеціальних засобів, чому так?

Не дивуйтеся всі ми живемо на дні повітряного океану. Повітряні маси огортають нашу Землю як величезна ковдра, як куля з повітря. З природознавства ви знаєте, що з грецької повітря, пара - атмос, куля – сфера, отримуємо..? (атмосфера).

Сьогодні я хочу показати вам, що повітряні маси можуть діяти на нас, хто знаходиться на поверхні Землі, тиснувши. Це і є тиск, ми будемо називати його атмосферний тиск.

Всі молекули з яких складається атмосфера притягуються до Землі завдяки силі тяжіння. Верхні шари атмосфери тиснуть на нижні шари атмосфери і т.д. і т.д. Виявляється, що нижні шари атмосфери зазнають найбільший тиск. Тиск, який діє на всі шари атмосфери за законом Паскаля передається в усіх напрямках однаково. І на нас з вами, тих хто знаходиться на поверхні Землі діє найбільший тиск. А чи впливає це на здоров'я людини? І про це ми з Вами дізнаємось під час уроку.

Про атмосферний тиск потрібно знати людям різних професій. Атмосферний тиск – це величина, яка дозволяє передбачати погоду. Якщо атмосферний тиск збільшується – це говорить про те, що погода буде хороша, зимою морозна, а літом – спекотна, якщо ж атмосферний тиск знижується – це може свідчити про погіршення погоди, опади; літом – пониження температури, а зимою – потепління.

Часті стрибки атмосферного тиску можуть мати негативний вплив на самопочуття людини. Підвищення атмосферного тиску небезпечно для людей з серцево-судинними захворюваннями

III. Актуалізація опорних знань

Перш ніж ознайомитися з атмосферним тиском згадаємо відомості

Усне опитування:

1. Що таке атмосфера (у перекладі з грецької – «пара» і «сфера»)?

Повітряна оболонка Землі

2. Чому існує повітряна оболонка Землі?

- повітря, як і будь-які інші речовини, складається з молекул і атомів;

- молекули й атоми мають масу, тому вони притягуються до Землі завдяки дії сили тяжіння;

- молекули газів, що складають атмосферу, перебувають у неперервному хаотичному русі - весь час вони зіштовхуються, відскакують одна від одної, змінюють значення та напрямок свого руху... Через це вони не падають на Землю, а перебувають у просторі біля неї.

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Атмосфера Землі.

За підрахунками, атмосфера Землі має масу близько $5 \cdot 10^{18}$ кг. Під дією сили тяжіння верхні шари атмосфери тиснуть на її нижні шари, тому повітряний шар навколо поверхні Землі стиснутий найбільше і, згідно із законом Паскаля, створює тиск на поверхню Землі й на всі тіла поблизу неї. Це і є атмосферний тиск ($p_{\text{атм}}$).

Тиск, який створює атмосфера на всі тіла, що в ній перебувають, а також на земну поверхню, називають атмосферним тиском.

Тиск, який створює атмосфера на всі тіла, що в ній перебувають, а також на земну поверхню, називають атмосферним тиском.

2. Дія атмосферного тиску.

Переконаємося в існуванні атмосферного тиску й спостерігаємо його дію провівши ряд дослідів:

Дослід 1.

У кожної групи є прозора трубка для коктейлів. Давайте візьмемо її і опустимо в підфарбовану воду. Закриємо верхню частину трубки пальцем, і підніmemo. Бачимо, що вода не витікає з трубки, хоча нижня частина залишається відкритою. Як тільки відпустимо палець, який закриває верхній отвір трубки – рідина відразу виливається.

В чому ж справа?

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

Давайте ще раз повторимо цей дослід. Опускаємо трубку у рідину, це означає, що частина повітря виходить з трубки. Рідина витісняє це повітря. Закриваємо пальцем отвір і підіймаємо трубку. Зараз атмосферний тиск знизу більший ніж тиск стовпа повітря всередині трубки.

Ми можемо розглянути дію атмосферного тиску і за допомогою іншого прикладу.

Дослід 2

У кожної групи є звичайний шприц. Випустимо повітря з-під циліндра і опустимо в воду. Будемо переміщати поршень вгору, і побачимо, що рідина підіймається за поршнем. Чому це відбувається? Чому рідина підіймається за поршнем?

В чому ж справа?

Давайте ще раз звернемо увагу. Між поршнем і рідиною в нас немає повітря. Це означає, що зверху на поверхню рідини в нас тисне атмосферний тиск. По закону Паскаля він передається в будь-яку точку цієї рідини і буде тиснути на рідину, яка і заходить у нас з вами в шприц.

За цим же принципом працюють і всмоктувальні насоси, що піднімають воду з колодязів. Атмосферний тиск зумовлює існування всмоктування – підняття рідини за поршнем (у насосах, шприцах тощо).

Дослід 3. «Перевернута склянка.»

Учитель наповнює водою склянку, накриває зверху аркушем паперу, притискає його рукою і перевертає склянку. Руку прибирає – аркуш паперу тримається, вода не виливається.

В чому ж справа?

Під час притискання долонею аркуша до країв склянки ми мимоволі втискаємо його у склянку. Коли склянку перевернуто і рука не підтримує аркуш, на нього діють згори тиск стовпа води і повітря, знизу – атмосферний тиск. Спочатку тиск згори на аркуш більший, тому виникає сила, яка виштовхує аркуш, збільшуючи його радіус кривизни. Потім тиски на аркуш згори і знизу стають рівними. Аркуш паперу втримується **атмосферним тиском**, що діє в усіх напрямках.

3. Вимірювання атмосферного тиску.

У середині XVII ст. у ході спорудження фонтанів у Флоренції зіткнулися з незрозумілим – виявилось, що вода, яку всмоктують насоси, не піднімається вище за 10,3 м. Розв'язуючи цю проблему, Торрічеллі вперше довів існування атмосферного тиску.

Еванжеліста Торрічеллі (1608 - 1647)

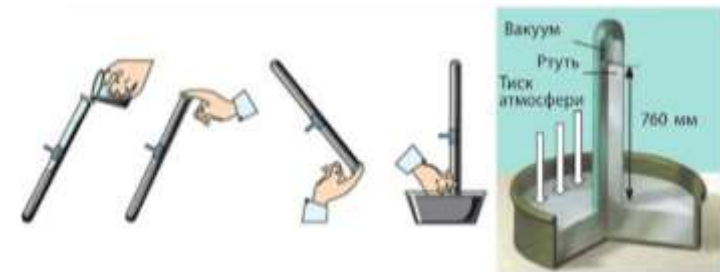
Був учнем і секретарем Галілея, а пізніше його наступником на кафедрі математики і філософії Флорентійського університету.

Найбільш відомі праці Торрічеллі в галузі механіки і пневматики. Розвинув теорію атмосферного тиску, довів можливість отримання так званої «торічелієвої порожнечі» і винайшов ртутний барометр.

Дослід 4. «Дослід Торрічеллі»

Скляну трубку завдовжки близько метра, запаяну з одного кінця, Торрічеллі доверху наповнив ртуттю. Потім, щільно заклавши отвір, перевернув трубку, опустив її в чашу із ртуттю і відкрив отвір – частина рідини з трубки вилася в чашу. У трубці залишився стовп ртуті приблизно 760 мм заввишки, а над ртуттю утворилася порожнеча.

Провівши численні досліди, Торрічеллі встановив: висота стовпа ртуті, що залишається в трубці, не залежить ані від довжини трубки, ані від її діаметра. Висота трохи змінюється тільки залежно від погоди.

Торрічеллі знайшов відповідь на те, чим визначається саме така висота стовпа ртуті.

Однорідна рідина в трубці та чаші не рухається, і це означає, що згідно із законом Паскаля, тиск на поверхню ртуті з боку атмосфери і гідростатичний тиск стовпа ртуті в трубці є однаковим. Тобто тиск стовпа ртуті висотою 760 мм дорівнює атмосферному.

Тиск, який створює стовп ртуті висотою 760 мм, називають нормальним атмосферним тиском:

$$p_{\text{атм}} = 760 \text{ мм рт. ст.}$$

За одиницю атмосферного тиску прийнято один міліметр ртутного стовпа (1 мм рт. ст.).

Подамо нормальний атмосферний тиск в одиницях СІ – Паскалях. Гідростатичний тиск обчислюють за формулою:

$$p = \rho gh$$

$$\rho_{\text{Hg}} = 13600 \text{ кг/м}^3, g = 9,8 \text{ Н/кг}, h = 0,76 \text{ м}$$

$$p = 13600 \text{ кг/м}^3 \cdot 9,8 \text{ Н/кг} \cdot 0,76 \text{ м} = 101\,325 \text{ Н/м}^2 = 101\,325 \text{ Па} \approx 100 \text{ кПа}$$

$$760 \text{ мм рт. ст.} = 101\,325 \text{ Па}$$

$$1 \text{ мм рт.ст.} = 133,3 \text{ Па}$$

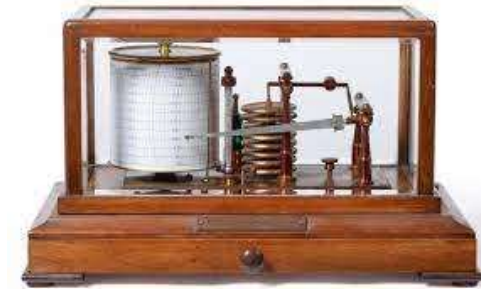
У фізиці й техніці також використовують позасистемну одиницю атмосферного тиску – фізичну атмосферу (1 атм).

$$1 \text{ атм} \approx 100 \text{ кПа}$$

Ртутний барометр

Якщо вдосконалити трубку Торрічеллі, приєднавши до неї вертикальну шкалу (лінійку) отримаємо найпростіший барометр.

При зміні атмосферного тиску ртуть у чашечці піднімається або опускається. Ртутний барометр показує атмосферний тиск як висоту ртутного стовпа, яку можна виміряти за прикріпленою поруч шкалою. Ртутний барометр – це скляна трубка довжиною біля 90 см, заповнена ртуттю, запаяна з одного кінця і перекинута в чашку з ртуттю. Величина атмосферного тиску визначається за висотою ртутного стовпчика в трубці.

Барограф

Прилад для безперервного запису зміни атмосферного тиску. Складається з приймальної частини, передавального механізму, з'єднаного з пером, та барабана з стрічкою, який обертається за допомогою годинникового механізму.

Залежність атмосферного тиску від погоди та висоти

Спостерігаючи за барометром, легко виявити, що його покази змінюються в разі зміни погоди. Перед негодою атмосферний тиск падає, а перед сонячною погодою зростає.

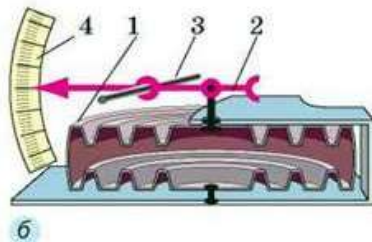
Показання барометра залежать також від висоти місця спостереження над рівнем моря. Чим вище вгору, тим меншим є атмосферний тиск. Поблизу поверхні Землі через кожні 11 м висоти тиск меншає приблизно на 1 мм рт. ст.

4. Прилади для вимірювання атмосферного тиску.

Барометр – прилад для вимірювання атмосферного тиску.

Барометр-анероїд.

Прилад для вимірювання атмосферного тиску, які діють без допомоги рідини. Барометри-анероїди зручніші у використанні, ніж ртутні прилади: вони легкі, компактні та безпечні. Це прилад для вимірювання атмосферного тиску за деформацією пружної металевої коробки, без повітря. Деформація коробки через систему важелів передається на стрілку, що переміщується по шкалі.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

Завдяки тому, що атмосферний тиск залежить від висоти, барометр можна проградувати так, щоб за тиском повітря визначати висоту. Так було винайдено альтиметр – прилад для вимірювання висоти.

Вплив атмосферного тиску на організм людини

Сьогодні кожна третя доросла людина дуже чутливо сприймає будь-які погодні зміни. Таких людей, які відчувають дискомфорт від магнітних бур, коливань погодних умов, сонячної активності, називають метеочутливими. Вплив атмосферного тиску на організм людини, рівня вологості, температури навколишнього середовища, швидкості вітру, потоків сонячної радіації і багатьох інших факторів вивчає наука біометрологія. Для комфортного самопочуття людини, необхідно, щоб атмосферний тиск становив 760 мм.рт.ст., (1 атм.). Якщо ж значення змінюється більш ніж на 10 одиниць як у більшу, так і у меншу сторону, людський організм реагує загальним погіршенням самопочуття.

Як на людину впливає низький атмосферний тиск (Циклон) ?

Циклоном називається знижений атмосферний тиск. Він зазвичай супроводжується підвищеною вологістю, хмарністю, опадами і невеликим підвищенням температури. Найбільш схильні до впливу циклону люди, які страждають від низького артеріального тиску, або мають проблеми з судинами і серцем.

Загальна слабкість, утруднення дихання, нестача повітря, задишка - все це основні прояви негативного впливу циклону на людину. Вони обумовлені тим, що повітря в цей час дуже бідне на кисень, тому люди під час циклону можуть страждати від мігрені.

Як на людину впливає високий атмосферний тиск (Антициклон) ?

Антициклон являє собою підвищений атмосферний тиск. Він, як правило, супроводжується ясною безвітряною погодою й відсутністю різких перепадів рівня вологості або температури. Впливу антициклону найчастіше схильні люди з підвищеним тиском, а також алергіки і астматики. Останні дві групи особливо гостро реагують на наявність в повітрі різних шкідливих домішок, кількість яких у безвітряну погоду збільшується в рази.

Лікарі рекомендують

Щоб в домашніх умовах виміряти артеріальний тиск з максимальною точністю необхідно мати Тонометр - це медичний апарат для вимірювання артеріального тиску. Людям, які страждають серцево-судинними захворюваннями завжди

потрібно тримати його під рукою. У Ваших бабусь напевно є такий прилад. А хто вміє ним користуватися?

Вимірювання артеріального тиску тонометром

Лікарі рекомендують метеозалежним людям міряти тиск в домашніх умовах.

Тонометр - це медичний апарат для вимірювання артеріального тиску.

Артеріальний тиск (АТ) – це тиск крові в артеріях людини. Виділяють два взаємодоповнюючих показника АТ.

1. Верхнє (систоличний) АТ – це рівень кров'яного тиску, яке виникає в моменти максимального скорочення серцевого м'яза.

2. Нижнє (діастолічний) АТ – це рівень кров'яного тиску, що виникає в моменти максимального розслаблення серцевого м'яза.

Одиницею вимірювання артеріального тиску є міліметр ртутного стовпа (мм рт. ст.). Припустимо, показник АТ встановився на величині 130/90, що означає наступне: рівень систолічного тиску дорівнює 130 мм рт. ст., а діастолічного – 90 мм рт. ст.

- ✓ Вимірювання потрібно проводити в спокійній та комфортній обстановці, в приміщенні повинна бути кімнатна температура. При цьому приблизно за 30-60 хвилин до визначення артеріального тиску слід виключити куріння, вживання тонізуючих напоїв, алкоголю, кофеїну, а також фізичне навантаження.
- ✓ Вимірювати артеріальний тиск можна тільки після як мінімум п'ятихвилинного відпочинку. Якщо перед процедурою мала місце значна емоційна або фізичне навантаження, щоб домогтися зниження артеріального тиску, потрібно збільшити період відпочинку до 15-30 хвилин.

Розділ II. Інноватика. Практика. Досвід.

- ✓ Артеріальний тиск слід вимірювати вранці, вдень та ввечері. Ноги повинні бути розпрямлені і перебувати на підлозі, а руки потрібно розігнути і вільно розташувати на рівні серця. Слід пам'ятати, що плече не повинно здавлювати одягом, тому невірно вимірювати артеріальний тиск через одяг.

Дослід 5. «Вимірювання артеріального тиску»

- Манжету накласти на плече навпроти серця, її нижній край повинен знаходитися на 2 см вище ліктя.
- Вмикаєм прилад, і фіксуємо значення.
- Вимірювання необхідно провести тричі, інтервал між вимірюваннями становить 1-3 хв.
- Рівнем артеріального тиску вважати середнє значення всіх вимірювань

5. Практичне застосування нових знань та вмінь.

Клас поділений на групи, кожна група отримує завдання і прилади, виконавши обмінюються приладами і завданнями.

Завдання 1

Виміряти і записати атмосферний тиск . Записати значення у Паскалях (1 Па) та міліметрах ртутного стовпа (1 мм рт. ст.). Прилади: барометр-анероїд.

Завдання 2

Виміряти артеріальний тиск, користуючись Пам'яткою. Записати значення . Прилади: тонометр.

Обговорити результати.

7. Чому за допомогою барометрів можна передбачати погоду та вимірювати висоту?
8. Як атмосферний тиск впливає на людину

Джерела

📖 Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії.

📖 Медичний центр Іридомед
<https://irydomed.com/news/YAk-atmosfernij-tisk-vplivaye-na-lyudinu.html>

V. Підсумок уроку

Питання для бесіди:

1. Що таке атмосфера і чому вона існує?
2. Чому існує атмосферний тиск?
3. Які факти свідчать про існування атмосферного тиску?
4. Якими приладами вимірюють атмосферний тиск.
5. У яких одиницях вимірюють атмосферний тиск?
6. Дайте означення нормального атмосферного тиску.

Босак Світлана Пилипівна,
Вчитель української мови та літератури
КЗ «Вінницький ліцей №2»

Розробка уроку з використанням інтерактивної дошки *Elite Panaboard Book*

Тема:

Порівняльний зворот. Розділові знаки в реченнях з порівняльними зворотами

Мета:

формувати предметні компетентності:

- ✓ ознайомити з поняттям «порівняльний зворот»;
- ✓ навчити знаходити в реченнях порівняльні звороти, ставити розділові знаки та складати речення з порівняльними зворотами;
- ✓ розвивати аналітичні здібності, пам'ять, спостережливість, творчість;

формувати ключові компетентності:

- ✓ **комунікативну:** збагачувати мовлення учнів, формувати вміння використовувати порівняльні звороти у власних висловленнях;

- ✓ **інформаційно-цифрову:** уміння здійснювати пошукову діяльність та аналізувати мовні явища; використовувати ресурси інтерактивної дошки Elite Panaboard Book;
- ✓ **математичну:** УМІННЯ аналізувати таблиці та використовувати їх як джерело інформації;
- ✓ загальнокультурну: здатність розуміти та аналізувати твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно робити висновки, виховувати любов до художнього слова.

Очікувані результати: учень/учениця

- ✓ розуміє суть поняття «порівняльний зворот», знає правила вживання розділових знаків при порівняльних зворотах;
- ✓ називає фразеологізовані порівняльні звороти, сталі народні порівняння;
- ✓ розпізнає порівняльні звороти з-поміж інших мовних конструкцій;
- ✓ уміє пунктуаційно грамотно оформити речення з порівняльними зворотами;
- ✓ визначає їх синтаксичну роль;
- ✓ розмежовує порівняльні звороти та порівняльні речення;
- ✓ наводить приклади речень із порівняльними зворотами;
- ✓ досліджує стилістичну роль порівняльних зворотів у художньому мовленні;
- ✓ уміє використовувати ресурси інтерактивної дошки Elite Panaboard Book.

Обладнання:

- ✓ підручник,
- ✓ роздатковий матеріал,
- ✓ інтерактивна дошка Elite Panaboard Book, проєктор.

Перебіг уроку

I. Організаційний момент. Мотивація навчальної діяльності.

Дослідження-аналіз.

- ✓ Прочитайте речення в обох колонках.
- ✓ Підкресліть у них граматичні основи.
- ✓ Що об'єднує ці речення?
- ✓ Чим вони відрізняються?
- ✓ Яку синтаксичну конструкцію приєднує сполучник ЯК?
- ✓ Чому в одних реченнях перед ЯК стоїть кома, а в інших – ні?

Дорога стелиться, як рушник.	Дорога – як рушник.
Білокора берізка притулилася до могутнього дуба, ніби дівчина, одягнена в шлюбну сукню.	Білокора берізка – ніби дівчина, одягнена в шлюбну сукню.
Місяць великий і жовтий, неначе достигле яблуко.	Великий і жовтий місяць – неначе достигле яблуко.

II. Повідомлення теми і мети уроку

III. Пояснення нового матеріалу

Учитель. Порівняльний зворот – це одиниця мови (сполучення слів), яка шляхом порівняння образно характеризує дію, предмет чи його ознаку. До складу порівняльного звороту входить порівняльний сполучник (як, ніби, нібито, наче, начеб, начебто, неначе, неначебто, мов, мовби, мовбито тощо) і повнозначне слово. Порівняльний зворот є частиною простого речення.

Щоб утворити порівняльний зворот, треба знайти два зіставляваних об'єкти і виділити ознаку, за якою вони порівнюються.

У порівнянні розрізняють:

- Те, що порівнюють (суб'єкт порівняння)
- Те, з чим порівнюють (об'єкт порівняння)
- Основа порівняння (ознака, за якою один предмет (суб'єкт) порівнюють з іншим (об'єктом)).

Порівняння може здійснюватись за кольором, розміром, формою, запахом, відчуттям, якістю, властивістю тощо.

Постановка розділових знаків у реченнях з порівняльними зворотами залежить від граматичних, смислових і стилістичних факторів.

Здебільшого виділяються комами порівняльні звороти, що виступають у реченні в ролі означень чи обставин способу дії.

Порівняльні звороти комами не виділяються в таких випадках:

Правило	Приклади
I. Якщо у звороті на порівняльне значення нашаровується обставинне способу дії /у цих випадках порівняльну конструкцію можна замінити прислівником чи іменником в орудному відмінку/.	<i>Розмова. Свіжість вечорова. Весна у рідній стороні. І українська рідна мова звучить як музика мені (М. Луків); (пор.: звучить музикою).</i>

<p>2 Якщо порівняльний сполучник приєднує простий дієслівний присудок.</p>	<p><i>Душа неначе розправляє крила (Л. Скирда).</i></p> <p><i>На їх місці генерали як з землі вродились (В. Симоненко).</i></p>
<p>3. Якщо порівняння є частиною складеного іменного присудка.</p> <p>Примітка.</p> <p>Якщо на присудок падає логічний наголос і наявна пауза між ним і підметом, то в таких випадках ставиться тире.</p>	<p><i>Вона була як ляклива пташка або дике звірятко (П. Загребельний).</i></p> <p><i>Одна душа – як скрипка, а друга – як літавра (Л. Костенко).</i></p> <p><i>Вечірні ліхтарі – мовби осінні птахи (А. Мойсієнко).</i></p>
<p>4. Якщо порівняльний зворот за змістом тісно пов'язаний з присудком. Звичайно в таких випадках присудок без порівняльного звороту не має закінченого змісту.</p>	<p><i>Дата ця відзначалася як велике свято (І. Іванчук).</i></p>

<p>5. Якщо порівняльний зворот має фразеологічний характер (білий як піна, блищить як золото, боятись як огню, голодний як вовк, звалився як сніг на голову, крутитись як білка в колесі, легкий як пух, пролетів як вихор, ростуть як гриби, сидіти як на голках тощо).</p>	<p><i>Міліціонери берегтимуть наші хати як зіницю ока (В. Яворівський).</i></p>
<p>6. Якщо перед порівняльним зворотом є заперечна частка не.</p>	<p><i>На землі прожив ти не як гість (Д. Луценко).</i></p>
<p>7. Якщо перед порівняльним зворотом стоять прислівники міри і ступеня або частки (майже, зовсім, цілком, справді).</p>	<p><i>Ходжу на лижах майже як пінгвін (Л. Костенко).</i></p>

Методична ремарка. Для кращого засвоєння теми учні можуть удома подивитися відеопояснення

(див.: <https://www.youtube.com/watch?v=VLVEWYMR04k>)

IV. Виконання тренувальних вправ

- ✓ Прочитайте речення. Визначте фразеологізовані порівняльні звороти. Поясніть відсутність коми перед сполучником ЯК.

Забрюхувався [втікач] в росі по самі вуха ранками і був мокрий як хлющ, але не зупинявся (І. Багрянний). Я знав цю стежку як свої п'ять пальців, міг знайти її безпомилково у найтемнішу ніч (Ю. Збанацький). На заході півнеба охопили нерухому заграву, дощ лив як з відра (О. Гончар). Ти молодим як крапля води на нього схожий був (Є. Кротович). Дощ ось-ось лине з неба, а вони ж далеченько, десь біля річки, змокнуть як хлющі (Ю. Збанацький). Із куреня видно було долину як на долоні (Панас Мирний). Жінка Василя Семеновича ходила як з хреста знята (Панас Мирний).

- ✓ Перепишіть речення, розставляючи розділові знаки. Назвіть слова, яких стосуються порівняльні звороти. Визначте їх синтаксичну роль. Підкресліть порівняльні звороти як члени речення.

Тихесенько стукає в шибку бентежне як сон зітхання (Н. Гамалій). Моя любов як море що висохнуть не може (В. Сосюра). Їх сміх і спів як джерело з якого п'єш травневі роси (М. Боровко). Вишитий або тканий рушник як місток до наших душ від часів недавніх і далеких (М. Чудна). Її черевички що були зранку білими як сніг тепер зовсім посіріли від куряви (О. Гончар). Деревя як закидані шапками стоять у гронах ще порожніх гнізд (Л. Костенко). Слова уже не вірили словам і мружились од правди як од сонця (Л. Костенко). Ніна йшла як сліпа не розбираючи дороги натикаючись на пішоходів (О. Донченко). Тиша з лісу як Мавка вийшла щоб мою збунтувати кров (В. Кобець). Дрімують осоки за вікном скарлючені й старі як дідугани (Д. Луценко).

- ✓ Прочитайте речення. Поясніть розділові знаки.

Душа в словах – як море в перископі, і спомин той – як відсвіт на чолі... (Л. Костенко). Дівчата – як метелики барвисті: строкаті плаття, погляди іскристі (М. Луків). Трава шовкова – наче вигоріла на сонці

скатертина (А. Звірник). Усе моє життя – як вигнута підкова, клубок напружених до краю жил (Д. Пічкур). Ти – як безлюдний острів, де вже й маяк згорів (О. Лупій). Нерівності кори каштанів – як химерні русла дощових річечок (Т. Прохасько). В селі й лисих дядьків майже не було, а тут уся голова – як коліно (П. Загребельний). А зморшки ті – як рани на щоці (В. Кобець). Смуток нащадків – як танець бджоли, танець бджоли до безсмертного поля (Л. Костенко). Мабуть, життя – як говіння весняне (В. Герасим'юк).

Учитель. Стійкі народні сполуки характеризують як позитивні, так і негативні ознаки зовнішності чи риси вдачі людини, але більше засвідчено негативних. Проте більшість порівнянь з негативним значенням звучить з легкою іронією, позначена народним гумором, що свідчить про добродушність українців.

- ✓ Завдання з використанням ресурсів дошки Elite Panaboard Book.

(див.: www.youtube.com/watch?v=V__wzltZkIM). Скориставшись довідкою, згрупуйте сталі народні порівняння за значенням: 1) про схожих між собою людей; 2) про вродливу, гарну дівчину; 3) про дужу людину; 4) про слабосилу, немічну людину; 5) про високу людину; 6) про пихату, зарозумілу людину. Чи потрібно виділяти такі звороти комами? Свою думку аргументуйте. З двома порівняннями складіть речення й запишіть.

Довідка. Як лялька, як індик, як з хреста знятий, як слон, як драбина, як міхур, як телеграфний стовп, як з глини зліплений, як дві краплі води, як квітка навесні, як бугай, як з однієї глини зліплений, як жаба, як Довбуш, як сонце, як дзвіниця, як вичавлений лимон, як тополя, як павутина, як маків цвіт, як ведмідь.

Методична ремарка. Замість цього завдання можна використати інтерактивну вправу

(див.: <https://bosaksvitlana.blogspot.com/2016/08/Interaktyvni-zavdanna-Frazeologia.html> або <https://learningapps.org/watch?v=pI00n6r3I6> . Скріншот сторінки «Інтерактивне завдання з теми “ФРАЗЕОЛОГІЯ”»).

✓ Робота в парах.

Використовуючи запропоновані слова і порівняльні сполучники, складіть з кожним по два речення: 1) порівняльний зворот виконує роль присудка; 2) порівняльний зворот виконує роль обставини способу дії. Розставте, де потрібно, розділові знаки. Поясніть пунктуацію.

Зразок.

Ніч. Ніч як казка. Ніч дивовижна, як казка.

Осінь, небо, листя.

✓ Завдання з використанням ресурсів дошки Elite Panaboard Book

(див.: <https://www.youtube.com/watch?v=4dx063VJUIQ&t=445s>).

Замініть виділені слова і словосполучення порівняльними зворотами з довідки.

У хаті було **дуже гарно й чисто**, а в печі парувала свіжа смачна страва. Визволені з полону люди, **змарнілі, виснажені**, ледве пересували ноги. **Ніколи** я вже не побачу того села, де народився й виріс. Будинок вибудували всім на славу, **міцний, надійний**. Він наче не вірив у свій порятунок – був **смутний, похмурий, насуплений**. Слово зірвалось з її уст **несподівано, раптово**. Малий набридає своїми запитаннями, **невідступно** чіпляється, щоб навчити його їздити верхи. Навкруги **мертва тиша** – навіть на деревах листя було нерухоме.

📖 **Довідка.** Як у вусі, як ніч, наче дзвін, як з хреста знятий, як свої вуха, як у віночку, немов реп'ях, як з кілочка.

Учитель. Порівняльним зворотом вважають структуру, у якій немає головних членів, оскільки такі конструкції не становлять предикативної частини.

Відповідно до критеріїв розмежування порівняльних зворотів і порівняльних речень, запропонованих Н. Шаповаловою, до порівняльних речень належать структури: а) з пропущеним підметом, який легко можна відновити з головної частини: *Вітер шугав у саду, двері виламував в сінях, мов [вітер] сповіщав про біду* (О. Лупій); б) з пропущеним присудком, на який вказують наявні обставини чи додатки, що конкретизують, уточнюють його: *Крутились дні, мов камені [крутились] у жорнах* (Г. Кириченко).

- ✓ Прочитайте речення. Розподіліть їх у дві колонки: 1) з порівняльними зворотами; 2) з підрядними порівняльними реченнями. Обґрунтуйте свою думку.

Сю ніч зорі чомусь колючі, як налякані їжачки (Л. Костенко). Любов минула – мов, повагавшись, скотилася в лунку більярдна куля (О. Забужко). Текла дорога, чиста і проста, глибока й сіра, як підводний камінь (Т. Яковенко). Віки висихали, як роси на скелях, зарошені кров'ю, засмічені злом (І. Драч). І на темному тілі кристали сліпучої солі проступають, як рештки сухих перепалених сліз... (О. Забужко). На грудях заряхтіли діаманти, мов зорі на небесному чолі (І. Драч). Я летів би, як птаха, так сили злетіти нема (А. Малишко). Тече твій погляд темно-синій, як вітер затінку небес (М. Вінграновський). Я почорнів, як дерево жалобне, в чужій землі усохлий кипарис (Л. Костенко). Як жовті лисиці-красуні, проміння пробігло по полю (А. Малишко). Ріки лискуче полотно торкає зір промінням ласки, мов догоряє за вікном зоря дослуханої казки (В. Виноградов). Мої думки, як дикі голуби, в полях шукали синього притулку (Л. Костенко). Корови щоранку приносять молоко, наче архангели добру звістку (С. Жадан). А ти цвітеш, аж білим цвітом пінишся, як великодня свічечка гориш! (Т. Яковенко). Летимо на нічний Хрещатик, як метелики на вогонь (О. Забужко). Пам'ятай про найцінніше, про духовність пам'ятай, слово Боже, слово віще, як свічу, оберігай! (О. Лупій). Живий вогонь, як магма, клекотав, танцюючи в розплавленому горні (Д. Луценко). І ця печаль, красива і хистка, легка печаль, як на деревах іній (Т. Яковенко). Сто доріг, мов змії, розпатлались (В. Стус). Знов думки, як перед бурею птахи, неспокійно літають (Б. Лепкий). Завіяні снігом вітрила звисали, як біла гичка... (Л. Костенко). Ти прийшов до моєї хати, як приходять любов навесні (В. Симоненко). Ми так жили, немов співали джаз (Ю. Андрухович). Голос приходиться, ніби хвороба, крізь неспричинені кимось ворота (С. Жадан). Читаю ніч, немовби чорну книгу (Л. Костенко). Я боюся тебе, як боїться мисливця звіря. Я не вірю тобі, як не

вірить вогню стебелинка (Т. Яковенко). Воронки й окопи давно заросли полянами, а батькове серце палає, як вічний вогонь (Д. Луценко).

Учитель. Порівняння – це найпростіший мовний засіб образності, стилістичний прийом, завдяки якому автор зіставляє два об'єкти, персони, місця чи явища, які не є подібними у реальному житті.

Стилістичні функції *порівнянь*:

- ✓ сприяє пізнанню об'єктивної дійсності за допомогою конкретних образів;
- ✓ допомагає побачити нові, невидимі ознаки, властивості предметів, домінуючі риси персонажів;
- ✓ допомагає більш точно уявити предмет або явище;
- ✓ надає висловленню більшої влучності, виразності, образності;
- ✓ передає авторське ставлення до зображуваного.

- ✓ Прочитайте уривки з віршів сучасних українських поетів. Дослідіть стилістичну роль порівняльних зворотів.

1. Свого неба не замінить жодне.
Без тих коханих обрисів і рис
я почорнів, як дерево жалобне,
в чужій землі усохлий кипарис!
(Л. Костенко).
2. І жінка з чорним, як земля,
Волоссям, яку я знаю вже стільки років,
Живе собі, не переймаючись зовсім,
Поміж ранкового світла й вечірніх мороків (С. Жадан).
2. Вона плом'яніла, як збіжжя, з безмеж,
З-над неба і Бога,
Як відблиск нічного
Підпалу в стодолах, як сполох пожеж
(Ю. Андрухович).

3. В пам'яті світло лица – як в шкляннім яйці.

Рік вигоряє, підпалений з двох кінців

Чистим, як спирт, негасимим вогнем спіткання (О. Забужко).

4. Але неголосно, недзвінко,

У владі вічних таємниць,

Я розтаю, немов сніжинка,

У чорнім всесвіті зіниць (Т. Яковенко).

5. О серце, що з-за ребер, як з-за ґрат,

Вдивляєшся в це ігрище шалене, –

Навіщо ти утрапило до мене,

Щоб мучитись у тілі цім дурнім?

(І. Малкович)

6. До серця ніжно пригорну;

Як казку, кожну мить лелію...

Я закохався у Весну -

Собі признатися не смію (О. Бригас)

7. Синій простір нещадно звузився,

Як горіхове серце висхле.

Я тримаю за нитку музику,

Що над містом зависла (М. Савка).

8. Зав'язла у буднях і в'яжуть мене мотузками,

а люди, мов риби, довкруг косяками пливуть

Ах, пане, вступіться! Ах, пане, посуньтесь! Пане!

Інакше мене через вас навпростець пронесуть (Г. Крук).

9. Разом змісити своїми руками

В мріях солодух, солоних потах.

І як оберіг – накрить рушниками.

І шепотіли молитву в устах (О. Деркач).

V. Підсумок уроку.

Рефлексія (хмаринка «тегів»).

Доповніть хмаринку «тегів»

На інтерактивній дошці – хмаринка «тегів». Кожен учень вибирає 1-2 речення й усно закінчує їх.

✓ я дізнався...

✓ я зрозумів...

✓ я навчився...

✓ я зміг...

✓ мені вдалось...

✓ мене здивувало...

✓ особливо мені сподобалось...

✓ я похвалив би себе...

✓ було цікаво ...

✓ було важко...

VI. Оцінювання.

На вибір.

- ✓ 1. Достатній рівень. Запишіть номери речень, у яких порівняльний зворот виділяється комами (розділові знаки вилучено).

1. Велетенська кішка зробила скажений стрибок угору як підкинена пружиною (І. Багряний). 2. А воли чумацькії великі як гори (Ю. Мушкетик). 3. І сиві дуби як боги застигли нахмуривши брови (М. Луків). 4. Але ми тут і ми реальні а наші мрії як кіно (Л. Костенко). 5. Кора на дереві була шорстка як долоня в твоєї матері (А. Звірик). 6. Чисті та свіжі стіни ніби випромінювали ласку (Є. Гребінка). 7. Видно всю станцію як на долоні (А. Звірик). 8. Шапка як єпископська митра (П. Загребельний). 9. Вже одпручалась гордістю і смутком одборонилась даллю як щитом (Л. Костенко). 10. Ранок паркий теплий наче молоком п'яним облитий (Є. Гуцало). 11. За вікном стояв старий як дідусь клен (А. Звірик). 12. Спомин сивим борошном приліг вітряки стоять неначе варта (В. Кобець).

- ✓ 2. Високий рівень. Прочитайте статтю. Розгляньте репродукцію картини

- ✓ Ю. Пацана «Ніч на Різдво», складіть за нею 5-6 речень, використовуючи порівняльні звороти, поясніть пунктуацію.

Творчий шлях художника Юрія Пацана

Талановитий митець, майстер пейзажного живопису Юрій Іванович народився в селі Пархомівка Володарського району Київської області. Дитинство Юрія пройшло як у всіх дітей - весело і безтурботно. У 1981 році закінчив школу, а згодом пішов до армії. Після повернення з армії навчався в Ірпінському індустріальному технікумі, працював у школі, на машинобудівному заводі, на автозаправці. У 1986 році Юрій Іванович брав участь у ліквідації аварії на ЧАЕС, де також працював електриком та водієм дозиметриста.

До малювання Юрій Пацан прийшов після того, як потрапив в автомобільну катастрофу. У 36 років майбутній живописець опинився прикутим до ліжка. Першу художню роботу майстер створив 15 років тому. Картина була подарунком для дядька Тетяни, дружини Юрія. Він працював у селі на фермі, часто їздив на конях. Юрій намалював конячку біля берези, адже йому здалося, що вона виглядає казково, хоча зображена нереально і мовби нежива. На кожній картині Юрій Пацана можна побачити життя: люди, тварини, птахи, русалки, лісові духи. Твори художника є в колекціонерів з Росії, США, Канади, Китаю та Німеччини.

Картини Юрія Івановича – це щоденна праця, і, водночас, слава красі світу, природі та життю. Дивно, бо навіть зимові пейзажі зігрівають глядача, від них віє теплом та домашнім затишком.

Мічієнко Анастасія Сергіївна,
вихователька КЗ « ДНЗ №1 ВМР»

Конспект інтегрованого заняття
з дітьми старшого дошкільного віку
для формування лідерського
потенціалу дошкільника.

«Будинок для поросят»

Сучасний світ вимагає справжніх лідерів, здатних вести за собою та надихати людей. Стосовно дошкільнят доречно говорити не про лідерство, а про розвиток лідерського потенціалу, який проявляється насамперед в активності. Що активніша дитина в грі, навчанні, змаганні, у взаємодії з іншими, то сильніше виражені в неї лідерські риси.

Уже у старшій групі дитячого садка можна виокремити постійних і ситуативних лідерів, визнаних та прихованих. Якщо ми підтримаємо їхні інтереси та навчимо їх домовлятися, вони навчаться приймати важливі рішення та легко розв'язувати конфлікти. Все, що нам потрібно зробити, це вірити в їхню здатність робити позитивні зміни в цьому світі. До вашої уваги – конспекти інтегрованих занять з дітьми старшого дошкільного віку, які спрямовані на розвиток лідерського потенціалу дошкільника.

Мета заняття:

- продовжувати вчити писати букви та читати слова, речення;
- удосконалювати вміння називати геометричні фігури, рахувати та відтворювати числовий ряд у межах 10;
- формувати вміння дітей порівнювати різні предмети, знаходячи найкращіші, використовуючи набуті знання;
- міркувати на запропоновану тему та доводити свою думку.
- розвивати логічне мислення, орієнтацію у просторі; конструкторські здібності, пізнавальну активність, допитливість.
- формувати навички працювати в парах та взаємодіяти один з одним, вміння доброзичливо оцінювати пропозиції і дії товариша, робити висновки на основі отриманих знань;
- виховувати вміння слухати однолітків, бажання дізнаватися щось нове;

Матеріал та обладнання:

- подушки,
- лист із зашифрованими словами,
- прості олівці,
- чарівний мішечок,
- картки із зображенням соломи, гілок, цегли,
- таблиця із зображенням різних будинків,
- плани групового приміщення,
- картки із зображенням кількості цеглинок,
- схеми будівництва стін/дерев,
- LEGO-цеглинки, LEGO-пластини,
- книга,
- фліпчарт.

Хід заняття

I. Мотивація

- ✓ Діти сидять на килимку півколом на подушках.

Вихователь: Дітки, нам у групу прийшов лист, але я не знаю як його прочитати, він зашифрований. Я впевнена, що ви зможете допомогти мені його розшифрувати. Будь ласка, розверніться та подивіться, що у кого лежить за подушками.

- ✓ За подушками в одного з дітей лежить лист із зашифрованим словом, в іншого - простий олівець. Діти, діючи в парі: один диктує, інший записує, повинні відтворити та прочитати слово.

II. Основна частина

Дидактична гра «Шифрувальники»

Вихователь: Тепер наші слова потрібно перетворити у речення. Уважно погляньте на листочки, в лівому нижньому куточку написані цифри. Нам потрібно виставити їх в правильному порядку, тоді ми зможемо прочитати наш лист.

- ✓ Діти разом з вихователем виставляють на фліпчарті слова у правильному порядку.

Д	О	М	О	П	Ж	О	Т	Ь	І
1	4	5	2	3	7	6	9	10	8

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Вихователь: Діти, хто зможе прочитати лист?

- ✓ Вихователь вибирає бажаного, дитина підходить до фліпчарту та читає лист: «Допоможіть нам побудувати новий міцний будинок. Казкові поросята»

Вихователь: Які саме герої казки це можуть бути? Чому ви так вирішили? Які будиночки були у поросят?(відповіді дітей) Щоб визначити, який з будинків міцніший та надійніший для наших поросят, їх потрібно дослідити. Для початку поділимося на команди.

Дидактична вправа «Експерти»

- ✓ З мішечку діти витягують картинки та діляться на команди: солома, гілка, цегла. Користуючись таблицею-схемою, команда, спілкуючись, визначає надійність будинку за даними критеріями: сонце, вітер, сніг, дощ, міцність.

Вихователь: Малята, тепер оберіть одного представника з вашої команди, який розповість про будинок, що ви досліджували.

- ✓ Дитина з команди розповідає про надійність свого будинку.

Вихователь: То який з трьох будиночків найміцніший та надійніший? Його нам з вами і потрібно буде побудувати. Чи є у нас в садочку цегла, для будівництва такого будинку? Що ми можемо використати, щоб побудувати будинок, схожий на цегляний? Що нам ще потрібно для будівництва будинку? (відповіді дітей)

Вихователь: Щоб дізнатися, яка кількість матеріалів потрібна, треба задіяти ваші детективні здібності і відшукати картки, які заховані по всій групі. На них зображена частина будинку та певна кількість цеглинок, потрібних для будівництва.

Дидактична гра «Детективи»

- ✓ У дітей під подушками лежать картинки із реальними зображенням різних куточків групи/іграшок/предметів та підказки-символи. Завдання дітей уважно розглянути зображення та відшукати, де захована картка.

Вихователь: Діти уважно погляньте на свої картки, із зворотної сторони намальовані різнокольорові геометричні фігури. Визначте що це за фігура та відшукайте столик, на якому зображена така ж фігура. На столиках у вас лежить план-схема частини будинку, який ви повинні побудувати у парах, а також цеглинки, кількість яких вказана у ваших картках. Але пам'ятайте, побудувати ви зможете тільки тоді, коли ви та ваш партнер по команді зберуть правильну кількість цеглинок та об'єднають їх між собою.

- ✓ Конструювання «Будуємо частину будинку»

- ✓ Працюючи у парах, діти спочатку за допомогою своєї картки відбирають певну кількість цеглинок. Після чого, дивлячись на схему, відтворюють одну із стін будинку чи предмети для оформлення прибудинкової території (дерева, кущі, паркан тощо).

Вихователь: Тепер обережно візьміть свої частини будинку, перенесіть їх на килимок. Зараз спробуємо з'єднати їх між собою. Уважно роздивіться кожну стіну будинку, погляньте в яких місцях є виступи, а в яких пустоти. Яку стіну до якої буде приєднувати? Чому? (міркування дітей, приєднання частин)

Вихователь: Чого не вистачає будинку? (даху) З чого ми можемо зробити дах? (відповіді дітей).

- ✓ Діти пропонують свої варіанти, визначають найкращий та утворюють дах.

Вихователь: Будинок для поросят готовий, але перед тим як їм заселитися, ми повинні провести останню перевірку на міцність. Спробуйте разом на нього подмухати. А тепер сильно постукаємо по підлозі біля нього. Чи сталося з ним щось? Молодці, будинок вийшов міцним та надійним тому, що ви будували його всі разом.

III. Заключна частина

Вихователь: Діти, що вам сьогодні було робити найважче? З чим ви справилися легко? Що сподобалося найбільше? Можливо, щось не сподобалося? Чому? А зараз ви можете пофантазувати та добудувати чи прикрасити наш будинок.

Полянська Тетяна Іванівна,
вихователь КЗ «ДНЗ №1 ВМР»

Конспект інтегрованого заняття з дітьми старшого дошкільного віку

«В дружбі наша сила»

Мета заняття:

- формувати у дітей узагальнене поняття про дружбу і товаришування, вміння дітей діяти в команді, висловлювати свою думку та слухати висловлювання своїх друзів;
- розвивати мовлення, мислення, увагу, творчість;
- виховувати дружелюбність, прагнення допомагати іншим, радіти спілкуванню з друзями, відчувати вдячність за їхню допомогу та підтримку;

Матеріали та обладнання:

- відзнаки на кожную дитину «Дружба»,
- дидактичні ігри: «Віднови прислів'я», «Портрет друга: хлопчика чи дівчинки», «Впізнай друга»,
- олівці, білі аркуші паперу,
- 2 лабіринти,

- 2 маленьких м'ячики,
- схеми для конструювання з LEGO,
- конструктор LEGO,
- 2 фліпчарти.

Хід заняття:

I. Мотивація

- ✓ Діти заходять в групу.

Вихователь: Малята, коли я сьогодні прийшла в групу, то на столі лежали ось такі відзнаки. Як ви гадаєте, для кого вони? Чому?*(міркування дітей)* Сьогодні ми складемо іспит на дружбу і, якщо ви впораєтесь зі всіма завданнями, то відзнаки будуть ваші.

II. Основна частина

Вихователь: Дітки, скажіть, що таке дружба? *(відповіді дітей)*

Дидактична гра: «Віднови прислів'я»

Вихователь: Існує багато влучних висловів, прислів'їв про дружбу. Погляньте, у нас є багато карток. Оберіть для себе одну, уважно розгляньте і відновіть вірне висловлювання.

✓ Діти знаходять пару до своєї картинки, відновлюючи прислів'я, та озвучують його.

- Скажи мені хто твій друг, а я скажу тобі, хто ти.
- Одною рукою в долоні не заплещеш.
- Не варто з другом сваритися, бо доведеться миритися.
- Не той друг, хто медом маже, а той, хто правду каже.
- Людина без друга – що їжа без солі.
- Скарб – не друг, а друг – скарб.
- Міцну дружбу і вогонь не спалить.
- Без вірного друга – велика туга.
- Сила птаха в крилах, а людини в дружбі.
- Одежа краща нова – друзі кращі старі.
- Друга за гроші не купиш.
- Дерево міцне корінням, а людина друзями.

✓ Діти сідають за столи парами, які утворились під час виконання попереднього завдання.

Вихователь: Малята, скажіть, що роблять справжні друзі? (відповіді дітей). Так, а ще вони все роблять разом. От і зараз пропоную вам малювати в парі.

Дидактична вправа «Малюємо в парі»

Вихователь: Перед вами аркуш паперу і один олівець. Спробуйте в парі, тримаючи один олівець разом, намалювати будь – який предмет.

✓ Діти виконують завдання

Вихователь: Чи вдалося вам намалювати малюнок? Які труднощі виникали під час роботи? Чому ви навчилися?

(домовлятися, ділитися, радитись, чути один одного)

Дидактична гра «Лабіринт»

Вихователь: Я знаю, що ви вже вмієте злагоджено працювати і справитесь із наступним завданням. У нас є два лабіринти. Вам необхідно разом пройти шлях лабіринту м'ячиком та досягти цілі. Давайте розділимося на дві команди: червоні та зелені. Колір вашої команди на звороті аркуша паперу.

✓ Діти збираються в команди і за сигналом розпочинають гру. Виграє та команда, яка першою пройде лабіринт.

Вихователь: Отже, робимо висновки.

- ✓ Діти висловлюють думки, що для успішного виконання завдання необхідно вміти домовлятися та чути один одного.

Дидактична гра «Портрет друга: хлопчика і дівчинки»

Вихователь: Найчастіше друзі у хлопчиків це хлопчики, а у дівчаток – дівчатка. Чому? (відповіді дітей).

Так, найчастіше через те що у них спільні інтереси та гра. Але буває і навпаки. Пропоную дівчаткам обрати ті риси характеру, які вони хотіли б бачити для друга – хлопчика. А хлопчики обирають ті риси характеру, які вони хотіли б бачити в подружки – дівчинки. Наприклад: Моя подруга повинна бути: відкрита, добра, красива...

- ✓ Діти виконують завдання і сідають на свої місця. Хтось із дітей описує риси, які вони разом обрали для хлопчика чи дівчинки. Потім шукають, чи є між ними відмінність.

Дидактична вправа «Керівник та виконавець»

Вихователь: Друзі, наступне наше завдання полягає в тому, щоб вияснити, що важливіше в дружбі слухати чи говорити? Ви будете працювати в парі. Одна дитина буде говорити, як послідовно виконувати завдання, а інша – буде слухати і виконувати інструкцію.

- ✓ Діти будують із конструктора LEGO предмет, який зображений на схемі, а потім роблять висновки.

Дидактична гра «Впізнай друга»

Вихователь: Малята, а чим ще відрізняються друзі між собою? (відповіді дітей) Так, відрізняються характером і зовнішнім виглядом. У когось коротке волосся, а у когось – довге, зростом, формою обличчя, носа..... Подивіться під подушку, у кого є окуляри – це одна команда, у кого немає – друга. За сигналом, ті діти, які в окулярах, обстежують дитину навпроти. Дають відповідь - хто це і за якою головною ознакою ви здогадались. Потім ви міняєтесь місцями.

III. Заклучна частина

Вихователь: Молодці, малята! От і закінчився наш іспит на дружбу. Як ви гадаєте, ми справились? А яке із завдань вам найбільше сподобалось? Чи важко вам було виконувати ці завдання? Тоді скажіть, для кого ж ці відзнаки, які ми бачили на початку заняття? *(відповіді дітей)*

Так, відзнаки «Справжній друг» саме для вас.

Вихователь нагороджує дітей відзнаками.

Каліцінська Раїса Олексіївна,
Вчитель української мови та літератури
КЗ «Вінницький ліцей №31»

Розробка уроку з української мови для 7 класу на тему: «Розряди прислівників»

Формування предметних компетентностей:

поглиблювати знання учнів про семантико-морфемні особливості прислівників, вміння визначати їх за розрядами, правильно наголошувати, використовувати у мовленні, сприяти збагаченню словникового запасу учнів.

Формування ключових компетентностей:

виховувати загальнокультурну грамотність, громадянську компетентність, свідоме бажання вивчати іноземні мови, подорожувати, пізнавати щось нове та обмінюватися досвідом, здатність застосовувати набуті знання в житті.

Очікувані результати:

учні повинні визначати прислівники в реченнях за розрядами, правильно писати та наголошувати, зіставляти, порівнювати, моделювати мовні явища.

Тип уроку:

урок –подорож

Обладнання:

- ✓ презентація;
- ✓ тематичні малюнки розважальних комплексів;
- ✓ плакат;
- ✓ роздатковий матеріал;
- ✓ картинки;
- ✓ прапори 4-х країн;
- ✓ грошові одиниці;
- ✓ ребуси;
- ✓ хмари слів;
- ✓ відеоролик.

Перебіг уроку:

I. Організаційний момент.

II. Повідомлення теми, мети та завдань уроку.

III. Перевірка домашнього завдання.

I. Актуалізація опорних знань учнів.

- ✓ Що таке прислівник?
- ✓ Які морфологічні ознаки має прислівник?
- ✓ Чи змінюються прислівники?
- ✓ Від яких частин мови утворюються прислівники?
- ✓ Яку синтаксичну роль виконують?
- ✓ На які розряди поділяються прислівники?

Лінгвістичне конструювання.

Вказати розряди прислівників, правильно розташовуючи пелюстки квітки біля наведених слів-прикладів: зозла, ввечері, ледве, наперекір, навприсядки, тепло, праворуч.

V. Сприйняття навчального матеріалу. Повідомлення вчителя.

Вивчаючи розряди прислівників, ми здійснимо віртуальну подорож Європою, відвідаємо цікаві місця для відпочинку й порівняємо з нашою країною: чи маємо ми такі ж розважально-пізнавальні центри в Україні, чи готові подорожувати, чи маємо мовний бар'єр тощо.

- ✓ Об'єднання дітей у 4 групи: Україна, Польща, Німеччина, Великобританія.
- ✓ Географічне дослідження: повідомлення екскурсоводів про країни українською, англійською, німецькою та польською мовами.

I. **Україна** – наша Батьківщина, держава, розташована у Східній та частково в Центральній Європі. Площа становить 603 628 км². Найбільша за площею країна з тих, чия територія повністю лежить у Європі. Київ – столиця України.

Рис. 1. Скріншот «Україна»

Славиться своєю споконвічною боротьбою за незалежність, працелюбним та нескореним народом, мелодійними піснями, щирістю та дружелюбністю. Нині виборює право бути справжньою європейською державою. Діти можуть відвідати чудові аквапарки, океанаріуми, різноманітні розважальні центри, побувати в горах та на морях. У Вінниці є

інтелектуальний музей науки, аквапарк, декілька дитячих комплексів, планетарій, зоопарк, Льодовий клуб та багато іншого.

2. **Велика Британія** (англ. *Great Britain*) – держава на північному заході Європи, на Британських островах, найбільший острів у Європі та восьмий за величиною у світі. Королівство об'єднує чотири історичні

провінції: Англію, Північну Ірландію, Шотландію та Уельс.

Рис. 2. Скріншот «Велика Британія»

Англія – північно-західна країна континентальної Європи, яка займає майже дві третини південних районів острова. Є однією з найбільш відомих і багатих країн не тільки Європи, а й усього світу. Столиця – місто Лондон. Населення становить близько 51,5 млн. осіб. У країні популярні різні види спорту, тематичні парки, акваріум, найбільше оглядове колесо у світі «Лондонське Око». Діти будуть у захваті!

3. **Німеччина** (нім. *Deutschland*) – країна в Центральній Європі. Складається з 16 федеральних земель. Столиця й найбільше місто – Берлін. Займає площу 357 386 км². Населення – 82,9 млн осіб.

Рис. 3. Скріншот «Німеччина»

Член Європейського Союзу та НАТО. Країна з найбільшою кількістю населення й найбільшим рівнем економіки в Європейському Союзі. Батьківщина багатьох знаменитих науковців та винахідників. Німеччина славиться екомагазинами, фестивалями пива, футболом. Дітям можна відвідати зоопарки, країну в мініатюрі, аквапарк «Тропічні острови», великий розважальний центр «Європа-парк».

4. **Польща** (пол. *Polska, Rzeczpospolita Polska*) – держава в Центральній Європі, що має у своєму складі 16 воєводств. Столиця Польщі – місто Варшава. Площа країни становить 312 679 км², населення близько 38 млн осіб. Вона є дев'ятою державою Європи за площею.

Рис. 4. Скріншот «Польща»

Найбільшими містами є Варшава, Краків, Лодзь, Вроцлав та Познань. Символом країни є білий лелека. Незамінними стравами є суп та вареники. Дітям цікаво буде відвідати парки динозаврів, океанаріум, зоопарки, величезний парк розваг «Енерджиландія».

VI. Засвоєння навчального матеріалу. Практикум.

Сьогодні ми відвідаємо місця для відпочинку: в Україні – музей науки у Вінниці, у Великобританії – Лондонський акваріум, у Німеччині – аквапарк «Тропічні острови», у Польщі – парк динозаврів.

✓ Дослідження-характеристика.

- ✓ Завдання: прочитати опис, виписати прислівники, вказати розряди.
- ✓ Переклад іноземною мовою.

Україна. Музей науки у Вінниці – навчально-розважальний комплекс для дітей і дорослих. Відвідувачам цікаво пояснюють закони фізики, хімії,

навіть анатомію людини. Щогодини розпочинається екскурсія, а на вихідні проводять пізнавальні шоу, що розкривають таємниці природи й техніки.

Великобританія. Лондонський акваріум уміщує понад 350 видів риб зі всього світу. Охоплює три поверхи, які розподілені на 14 тематичних зон. Відвідувачів навколо оточують тропічні ліси, річки та океани, басейни. Всі охочі самостійно можуть поспілкуватися з морськими жителями.

Німеччина. Аквапарк «Тропічні острови» сьогодні вважають найбільшою будівлею світу за об'ємом. Курорт розташований за 60 км від Берліна й нагадує величезний парк розваг. Тут є і басейни, і поля для мінігольфу, і ресторани, і природні багатства тропічних лісів.

Польща. Парк динозаврів – найбільший тематичний парк у Європі. Тут налічується 200 моделей динозаврів реальних розмірів, вони рухаються й часто видають характерні звуки.

✓ Лінгвістична вітрина

- ✓ Знайти зайве слово, розібрати за будовою, дібрати антонім, вказати розряд за значенням, утворити словосполучення.
- ✓ Що спільного в будові прислівників першого горизонтального рядка? Переклад.

Польща	Німеччина	Україна	Великобританія
напам'ять	прекрасно	дотла	звечора
ліворуч	тепло	мало	зсередини
верхи	радісно	тихо	недалеко
по-твоєму	вголос	ледве	позаду

✓ Практичне зіставлення.

- ✓ Знайти різницю між прислівниками та співзвучними словами, пояснити написання, визначити розряд.
- ✓ Зробити синтаксичний розбір одного речення.

Навколо цих подій точиться дискусія. *Навколо* було тихо.

У/тьрьох зонах було людно. *У/тьрьох* вони рушили до спуску.

Хлопці бачили експонати *в/друге*. *У/друге* приміщення нас не запросили.

Треба їхати *по/новому* маршруту. Юначе, треба жити й навчатись *по/новому*.

✓ Хмари слів.

- ✓ Виписати прислівники відповідних розрядів,
- ✓ скласти речення.

Рис. 5. Скріншот «Хмара слів»

Переклад.

- Україна: тричі, ледве (міри й ступеня дії)
- Польща: мимоволі, ненароком (причини)
- Німеччина: влітку, допізна (часу)
- Великобританія: внизу, згори (місця)

✓ Розгадати ребус.

- ✓ вказати розряд прислівників,
- ✓ поставити наголос,
- ✓ дібрати синоніми до слів,
- ✓ увести в речення.

Рис. 6. Скріншот «Ребус»

Переклад.

- *Україна:* всюди – навколо
- *Великобританія:* горілиць – долілиць, навзнак.
- *Німеччина:* привітно – щиро, відкрито.
- *Польща:* щосили – міцно, сильно.

✓ Гра настроїв. Кроссенс.

Розглянути малюнки, визначити емоції, які виражає людина. Описати її стан якісно-означальними прислівниками.

Рис. 7. Фото «Робота в групах»

📖 **Довідка:** тривожно, здивовано, добре, спокійно, розчаровано, старанно, радісно, оптимістично, захоплено.

✓ Творчий практикум.

Кожній групі треба з прислівників скласти букву, об'єднатися й прочитати слово (**МОВА**). Розкрити значення слова для людини. (єднає, розвиває, навчає, допомагає).

VII. Узагальнення вивченого на уроці.

VIII. Підсумок уроку.

- ✓ Що нового ви почули на уроці?
- ✓ Навіщо потрібно вивчати прислівники?
- ✓ Де можна застосувати здобуті на уроці знання?
- ✓ Чи потрібно вивчати іноземні мови?

- ✓ Чи можуть здійснитися ваші мрії?
- ✓ Яке значення має МОВА для життя людини?

✓ Рис. 8. Фото «Підсумок уроку»

ІХ. Оцінювання вчителем роботи учнів на уроці.

Х. Домашнє завдання.

1. Повторити п.24, 25, вправа 212 (1) /2-76/

2. Повторити п.24, 25, створити рекламу розважального центру, використовуючи прислівники. /8-12 б/

Савчук Вікторія Миколаївна,
вихователь КЗ « ДНЗ №26 ВМР»

Розвиток майбутніх лідерів: моя робота за програмою «Aflatot»

Самовдосконалення вихователя – невичерпне джерело натхнення, що розвивається у мудрості та теплі. Кожен день діти вчаться не лише з книг, але й з власного серця, яке наповнене любов'ю та емоційним настроєм.

У світі, де вимоги до освіти та розвитку дітей стрімко змінюються, моя робота за програмою Aflatot стала важливим кроком у формуванні майбутніх лідерів. Розпочати цю захоплюючу подорож означає не лише допомогти дітям зрозуміти навколишній світ, а й дати їм інструменти для успішного подолання викликів. У цій статті я ділюся своїм досвідом та враженнями від роботи за програмою Aflatot, яка відкриває новий погляд на розвиток дитячого потенціалу.

Одним із ключових аспектів моєї роботи є допомога дітям розуміти основи економіки.

Знайомлю дітей зі світом грошей, бюджетуванням та економічною взаємодією, закладаю цеглинки їхнього майбутнього фінансового успіху. Через ігри та практичні заняття діти набувають навички управління ресурсами та розвивають критичне мислення щодо економічних аспектів повсякденного життя.

У своїй роботі я використовую різноманітні економічні ігрові вправи, які не лише навчають фінансової грамотності, але й допомагають розвивати творчі здібності та комунікативні навички, такі як:

- ✓ гра «Ощадливі та економні», в якій діти грають ролі покупця та продавця. Ця гра не лише допомагає їм засвоїти поняття грошей та обміну, а й розвиває навички спілкування та вирішення конфліктів.
- ✓ гра «Що потрібно бізнесмену», де діти працюють в малих групах, щоб придумати власні бізнес-ідеї. Це завдання не тільки розвиває їхні підприємницькі навички, але й навчає їх планувати, координувати та працювати в команді.

Кожна гра є засобом передачі знань, способом викликати інтерес та емоційний зв'язок з темою економічної освіти. Я переконана, що такий підхід сприяє глибшому розумінню економічних питань і дає можливість дітям ефективно управляти власним майбутнім.

Також використовую творчі економічні завдання, які не лише стимулюють уяву, а й розвивають практичні фінансові навички. Одним із перших творчих завдань є «Відкрий власну справу». Діти обирають власну ідею малого бізнесу, розробляють бізнес-план і втілюють його в життя, використовуючи наявні ідеї та ресурси. Це завдання розвиває у дітей творчі здібності, навички планування та дослідження ринку і дає їм змогу відчувати себе малими підприємцями.

Наступна гра де діти створюють власні макети з різних матеріалів, демонструють та обговорюють як їх можна обміняти та продати є «Придумай рекламу».

Такі творчі завдання не тільки роблять навчання цікавим, але й дають дітям можливість застосовувати свої теоретичні знання в практичних ситуаціях. Невід'ємною частиною програми економічної освіти є екскурсії. Найцікавіші екскурсії є візит на місцеві підприємства, де діти мають змогу побачити реальну економічну діяльність. Під час екскурсій діти також дізнаються про інші аспекти роботи компанії, від виробництва до маркетингу та продажів. Це не тільки дає дітям уявлення про робочий процес, але й робить практичний акцент на отримання економічних знань.

Екскурсії створюють живий зв'язок між теорією та практикою і дозволяють дітям побачити, як вони можуть застосовувати свої знання в реальному світі, а також розширюють уявлення дітей про можливості обрати свій шлях в майбутньому.

Найцікавіша магія відбувається на кожному занятті, коли діти перетворюються на маленьких економістів, які намагаються вирішити реальні проблеми. Співпраця на економічні теми дозволяє нам відкривати для себе нові можливості, долати труднощі разом, враховуючи різні точки зору.

Мій орієнтовний план для роботи за програмою Aflatot та економічного виховання з дітьми:

- ✓ Розпочати з ігрового введення: запрошення дітей до гри або історії, яка активізує їх цікавість.
- ✓ Введення основних понять: пояснення ключових елементів програми Aflatot та основні поняття економічного виховання простими словами.
- ✓ Інтерактивні ігри та завдання: використання різноманітних ігор та практичних завдань для закріплення знань. Залучення дітей до ситуацій, де вони можуть приймати рішення та робити власний вибір.

- ✓ Творчість та мистецтво: допомагати вираженню їхніх думок через малювання, ліплення або інші творчі активності.
- ✓ Повторення та обговорення: періодичне повторення вивченого матеріалу.
- ✓ Застосування в реальному житті: створення ситуації, де діти можуть використовувати свої фінансові навички в повсякденному житті.

Головна моя мета –

зробити навчання дітей цікавим та практичним.

Батьки є активними учасниками у формуванні економічного середовища для своїх дітей та вносять важливий внесок у підтримку навчального процесу.

Працюючи за програмою Aflatot та подорожуючи разом з дітьми в світ економічних можливостей, я відкрила для себе неймовірну силу спільного навчання.

Кожне заняття стало краплею у величезному океані знань. Разом ми не лише вивчаємо економіку – ми будуємо фундамент для розуміння світу та готовності дітей до викликів, які їх чекають у завтрашньому дні.

Для полегшення своєї роботи був розроблений спеціальний зошит «Цікаві завдання від Грошика та Афлатунчика» який має на меті покращення економічної грамотності дітей.

Він містить завдання на співставлення картинок, розпізнавання матеріалів та допомогу казковим героям у виборі професії. В зошиті запропоновані цікаві завдання, як-от розфарбовування, що розвивають творчість і аналітичні здібності дітей, а ще інтерактивні завдання, що сприяють розвитку фінансового розуміння у дітей, такі як міні-історії для порівняння, вивчення кар'єри, розподіл витрат та розвиток креативності. Завдяки такому підходу вивчення економічних понять стає цікавим та простим. Діти не лише розвивають свою творчість через розмальовки, а й досконалюють свої аналітичні навички завдяки завданням на порівняння та розподіл витрат.

Значущим елементом з економічного виховання дітей є взаємодія з їхніми батьками.

Організація батьківських зборів та семінарів дозволяє поділитися ідеями та цілями програми, відповісти на їхні запитання та врахувати їхні відгуки.

За кожною усмішкою, за кожною ідеєю, за кожним успіхом моїх дітей стоїть спільна праця і невичерпна енергія розвитку. Тож хай ця подорож продовжується, надихаючи нас всіх на нові вершини знань і відкриваючи двері до безмежних можливостей. Разом ми будемо майбутнє, де кожна дитина є справжнім лідером свого економічного майбутнього.

Включайте елементи гри в навчання фінансової грамотності для дошкільників, створюйте ігрові ситуації, де вони можуть розуміти основні поняття про гроші та економіку.

Використовуйте програму Aflatot як основу для створення захопливих інтерактивних занять. Враховуйте ігрові елементи та творчі завдання, щоб сприяти активному залученню дітей до вивчення фінансових навичок. Створюйте практичні ситуації, де вони можуть вживати отримані знання в реальному житті.

Наполеглива праця, позитивний настрій і постійне самовдосконалення – це ключі до досягнення в житті.

Яропуд Світлана Миколаївна,
Вчителька математики
КЗ «Вінницький ліцей №34»

Математика 5 клас НУШ
Діагностичні контрольні роботи

Дії з натуральними числами, звичайні дроби

Шановні п'ятикласники

Запрошуємо Тебе у дивовижний світ математики.

Попробуй продіагностувати свої знання. Читай уважно кожне завдання.

У деяких із них потрібно вибрати одну із вказаних відповідей, в інших записати повне розв'язання, пояснення і відповідь.

Уважно перевір свої записи.

Успіхів Тобі! Ти все зможеш!

ДІАГНОСТИЧНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА ДІЇ З НАТУРАЛЬНИМИ ЧИСЛАМИ

№1. (0,5 б) Оберіть варіант, у якому записано частку від ділення двох чисел $8424:27$

А) 38;   Б) 312;   В) 407;   Г) 322 .

№2. (0,5 б) Оберіть варіант, у якому правильно записано найзручніший спосіб обчислення виразу $161+455+839+945$ із застосуванням сполучної властивості дії додавання натуральних чисел:

А) $(161+455) + (839+945)$;   Б) $(161+839) + (455+945)$;
В) $(161+945) + (455+839)$.

№3. (1 б) Оберіть варіант, у якому записано результат обчислення суми квадрата числа 13 і куба числа 2.

А	Б	В	Г
171	177	133	262

№4. (1 б) У пошуках найкращих куточків світу ми часто не помічаємо, наскільки гарні є в Україні міста. Не даремно їх часто описують у поезії письменники усього світу, зображують на полотнах та оспівують в піснях. Пропоную Тобі визначити площу одного з найбільш незвичайних міст України. Тут і багата історія, і неосяжна культурна спадщина, і незвичайні модні тренди. Харків – великий промисловий центр України. Це – турбіни і трактори, генератори для атомних електростанцій, літаки, танки, металообробні верстати та інше.

- ✓ Визначте значення a з виразу та знайди площу Харкова, якщо $d = 358$ км площа міста Донецьк, $b = 149$ – Львів, $m = 113$ – Вінниця. Сума виразу $d + a + b + m = 970$.

Оберіть варіант, у якому записано значення числа a , щоб вираз був правильним.

А	Б	В	Г
400	360	350	340

№5. (1 б) Установи відповідність між виразами (1-3) та законами множення (А-В):

1. $85 \times 4 \times 25 = 85 \times (4 \times 25)$	А) Розподільний
2. $(85 + 25) \times 100 = 85 \times 100 + 25 \times 100$	Б) Сполучний
3. $85 \times 4 \times 25 = 25 \times 85 \times 4$	В) Переставний

№6. (1 б) Липа – дуже поширене дерево в лісах та парках України. Знайдіть другий доданок і довідайтесь, яким є її середній вік: $4530 + a = 4773$.

№7. (1 б) Обчисли значення виразу $(3147 + t) \cdot l$, якщо $t = 1368$, $l = 1$.

№8. (2 б) Знайдіть значення виразу $1885 : (542 - 477) + 48 \cdot (134 - 92)$.

№9. (2 б) Розглянь таблицю нижче «Чисельність населення у містах обласного значення Вінницької області» (за даними Державної служби статистики України від 1 січня 2022 року). Прочитайте наведені дані.

Знайдіть, на скільки населення міста Вінниці перевищує суму кількості населення інших міст Вінницької області.

№ з/п	Назва міста	Кількість населення
1.	Вінниця	370834
2.	Гайсин	25818
3.	Жмеринка	34353
4.	Тульчин	14871
5.	Хмільник	27398

№10 (2 б). Розв'яжіть задачу за допомогою рівняння. Полуниці зібрали у 3 рази більша, ніж малини, а смородини – в 2 рази більша, ніж полуниці. Скільки зібрали ягід кожного виду, якщо разом було 1450 кг ягід?

Шановні п'ятикласники

Запрошуємо Тебе у дивовижний світ математики.

Попробуй продіагностувати свої знання. Читай уважно кожне завдання.

У деяких із них потрібно вибрати одну із вказаних відповідей, в інших записати повне розв'язання, пояснення і відповідь.

Уважно перевір свої записи.

Успіхів Тобі! Ти все зможеш!

ДІАГНОСТИЧНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА

ЗВИЧАЙНІ ДРОБИ

№1. (1 б) Мама поділила мандарин і дала Олежику три частини. Яка частина мандарина в хлопчика?

- А) $\frac{1}{3}$; Б) $\frac{3}{9}$; В) 3; Г) $\frac{9}{3}$; Д) $\frac{3}{6}$.

№2. (1 б) Як відноситься довжина відрізка АВ до довжини відрізка АС?

А 6 см В

А 3 см С

- А) $\frac{1}{2}$; Б) $\frac{1}{3}$; В) $\frac{1}{6}$; Г) $\frac{2}{6}$; Д) $\frac{2}{1}$.

№3. (1 б) Марійка виконує домашні завдання за столом прямокутної форми, довжиною $2\frac{7}{10}$ м і шириною $1\frac{3}{10}$ м. Знайдіть периметр стола.

- А) 4 м; Б) 3 м; В) 8 м; Г) 5 м; Д) 2 м.

№4. (1,5 б) Впорядкуйте в порядку спадання дробу і визначте прізвище відомого математика з Вінниччини.

$$\frac{17}{15} - \text{І}; \frac{4}{15} - \text{К}; \frac{21}{15} - \text{К}; \frac{7}{15} - \text{И}; \frac{12}{15} - \text{М}; \frac{19}{15} - \text{Л}.$$

№5. (1,5 б) Василь купив 2 порції морозива, а Петро – 3. По дорозі вони зустріли Оксанку і все морозиво розділили порівну на трьох. Скільки морозива дісталось кожному?

№6. (2 б) Хоробрий народ України, взяв до рук зброю, щоб захищати свою країну. Українська армія використовує безпілотний літальний апарат

Байрактар (Bayraktar) довжиною $6\frac{5}{10}$ м та переносний протитанковий ракетний комплекс Джавелін (Javelin), що має довжину на $5\frac{4}{10}$ м меншу за Байрактар. Знайдіть довжину комплексу Джавеліну.

№7. (2б) Волонтери за перший день спекли $214\frac{1}{4}$ кг печива, за другий – $215\frac{3}{4}$ кг, а за третій – на $58\frac{1}{4}$ кг більше, ніж за перший. Скільки кілограмів печива спекли волонтери за 3 дні?

№8. (2б) Площа Азовського моря 38 000 км², що становить $\frac{19}{210}$ площі Чорного моря. Знайдіть площу Чорного моря.

Заверуха Олена Василівна

Вчителька англійської мови
КЗ «Вінницький ліцей №22»

Штучний інтелект у підготовці до уроку англійської мови: як він може змінити роботу вчителя

Сучасні інструменти можуть значно полегшити підготовку до уроків англійської мови для вчителів, звільнивши їх від рутини та дозволивши зосередитися на найважливішому: навчанні учнів. Штучний інтелект надає нам низку інноваційних рішень, які допомагають нам створювати навчальний процес цікавим та ефективним. Сьогодні я хотіла би познайомити вас з кількома інструментами та описати, як вони можуть сприяти успіху вашого уроку.

Головне в нашій роботі – планування, конспект уроку.

Почнемо з використання корисного інструменту **Eduaide.ai**, який допомагає вчителям та викладачам ефективно працювати та зменшувати вигорання. Він пропонує широкий спектр функцій, які полегшують підготовку уроків, проведення занять та оцінювання учнів.

<https://www.eduaide.ai/>

Однією з найважливіших функцій **Eduaide.ai** є те, що він надає вам можливість розробити детальний план уроку, вказати основні точки для обговорення та визначити активності, які посилять навички учнів. Ці функції допомагають вчителям структурувати свій навчальний матеріал, впорядкувати його у вигляді уроку і ефективно використовувати час.

Крім того, **Eduaide.ai** надає можливість створювати тести для учнів. Сервіс пропонує широкий вибір шаблонів тестів, які можна налаштувати відповідно до конкретних потреб. Ви можете змінити складність тесту, типи питань, а також критерії оцінювання.

***Eduaide.ai** - це потужний інструмент, який може допомогти вчителям покращити свою роботу.*

У вас є чудове відео на YouTube каналі або цікавий текст і ви шукаєте час, щоб створити завдання до нього? Не шукайте далі!

---

*За допомогою **Twee.ai** ви зможете створювати питання до будь-якого відео на YouTube чи текстового документу за лічені секунди.*

Забудьте час, коли доводилося витратити багато годин на створення питань самотужки. Тепер ви можете інтуїтивно створювати діалоги, історії, листи чи статті на будь-яку тему для учнів будь-якого рівня. Можливості є безмежні!

Однією з найвиразніших особливостей **Twee.ai** є його здатність швидко генерувати різні типи питань, такі як питання з множинним вибором, відкриті питання та твердження «Правда/Неправда». Це дозволяє вам варіювати свій підхід до навчання та задовольнити різноманітні потреби й уподобання учнів.

Крім того, Twee.ai сприяє розробці словникового запасу, надаючи вправи на заповнення пропусків або розкриття дужок. Це допомагає учням розширити свій словниковий запас та закріпити їх розуміння обраної теми.

Шляхом використання штучного інтелекту, **Twee.ai** охоплює різні аспекти вашого уроку англійської мови, починаючи від читання і письма до прослуховування і спілкування. Ця платформа дозволяє створювати тексти, теми для есе й діалогові завдання з легкістю. Вона навіть пропонує

вправи з граматики, такі як заповнення пропусків і завдання на розкриття дужок.

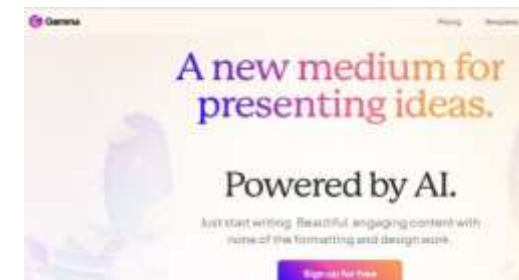
Щоб мотивувати учнів до навчання і допомогти їм краще сприймати матеріал ми створюємо презентацію.

***Gamma.ai** може стати вашим найкращим другом!*

Вчителі вже багато років готують презентації для уроків. Цей процес вимагає багато праці, зусиль, певних навичок у графічних редакторах. Однак у сучасному світі цю роботу може полегшити ШІ. За допомогою **Gamma.ai** вчителі можуть створювати презентації швидше та простіше, ніж будь-коли раніше. Це дозволяє їм фокусуватися на найважливішому - на змісті уроку. Він пропонує широкий асортимент функцій, які дозволяють вчителям створювати захоплюючі та ефективні уроки, які зацікавлять учнів.

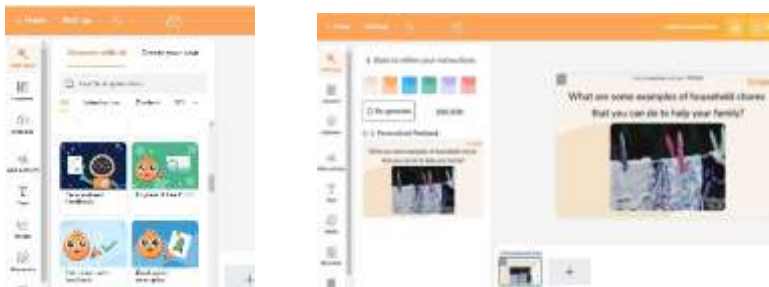
<https://gamma.app/#all>

Gamma.ai використовує ШІ для автоматизації багатьох завдань, пов'язаних зі створенням презентацій. Він сам обирає правильний формат презентації для конкретного уроку, пише та додає текст, зображення, відео та інші мультимедійні елементи, розміщує елементи презентації в логічному порядку та надає презентації професійний вигляд.

І ще один етап в нашій роботі, який займає час – це оцінювання учнів.

Curipod.ai - це потужний інструмент для створення інтерактивних навчальних матеріалів, який може бути корисним для вчителів у різних аспектах своєї роботи.

<https://curipod.com/ai-in-curipod>

А найважливіше, **Curipod.ai** - це освітня платформа, яка пропонує різноманітні інструменти для оцінювання учнів. Одна з її ключових особливостей - можливість проводити формувальне оцінювання. Інструменти платформи, такі як опитування та відкриті запитання, дозволяють проводити формувальне та підсумкове оцінювання. Ви задасте тему, **Curipod.ai** створює один або декілька слайдів, учні виконують завдання і одразу отримують розгорнутий feedback від штучного інтелекту з поясненням всіх помилок, порадами на що треба звернути увагу.

У режимі реального часу вчителі можуть отримувати відповіді та оцінки учнів, що дає їм можливість адаптувати навчання та надавати індивідуальний зворотний зв'язок. Це сприяє більш персоналізованому навчанню та допомагає вчителям визначити, в яких сферах учням потрібно покращитися, і в яких вони вже сильні. Він допомагає підтримувати розвиток і зростання учнів протягом їхнього навчання.

Тож, чого ви чекаєте? Відкрийте для себе революцію у викладанні англійської з штучним інтелектом! Отримайте безліч можливостей для покращення методів навчання та залучення учнів, як ніколи раніше. Нехай ваш урок англійської стане захопливою подорожжю в світ мови завдяки штучному інтелекту і його впливовим інструментам!

Використані джерела:

Електронні ресурси. Режим доступу:

 Eduaide.ai <https://www.eduaide.ai/>

 Twee.ai <https://app.twee.com/>

 Gamma.ai <https://gamma.app/#all>

 Curipod.ai <https://curipod.com/>

Якубенко Алла Олександрівна,
Вчитель фізичної культури
КЗ «Вінницький ліцей №3»
ім. М. Коцюбинського

Давискиба Денис Вікторович,
Вчитель фізичної культури
КЗ «Вінницький ліцей №3»
ім. М. Коцюбинського

Інтегрованість змісту освіти та вплив фізичної культури на академічну успішність

Формування ключових компетентностей вимагає інтегрованості змісту навчання, що сприяє усвідомленню зв'язків між усіма предметами і поєднанню знань у різних сферах.

Інтегрування – не механістичне об'єднання предметів, інтегрування дає змогу відображати цілісну картину світу, максимально наближену до життя, бачити його зв'язки та розмаїття, позбутися фрагментарності засвоєних знань.

Починати працювати над розвитком наскрізних компетентностей, а відтак і наскрізних змістових ліній варто разом, усім педагогічним колективом. Що об'єднує правознавство, географію, мистецтво та інші дисципліни з фізичною культурою? Всі вони розвивають ключові компетентності та спільно реалізують наскрізні змістові лінії Нової української школи. Відповідно до її концепції, учні отримують цілісне

уявлення про світ, вивчають явища під кутом різних наук та вчаться розв'язувати реальні проблеми за допомогою знань з усіх предметів.

Про те, як зробити кожен шкільний урок рухливим та захопливим, поговоримо в наступному модулі.

Коли ви були дитиною, напевно, кожен учитель зазначав, що його предмет є найголовнішим та буде супроводжувати учнів упродовж усього життя. Так чи інакше, при розумному застосуванні, всі дисципліни можуть містити елементи інших уроків і, таким чином, всебічно впливати на дитину. Але саме вчителі фізичної культури мають неабиякий привід для гордості.

Звісно, разом з більшою відповідальністю, яку потрібно розподіляти зі шкільними колегами.

Pyramid of Learning (Taylor & Trott)

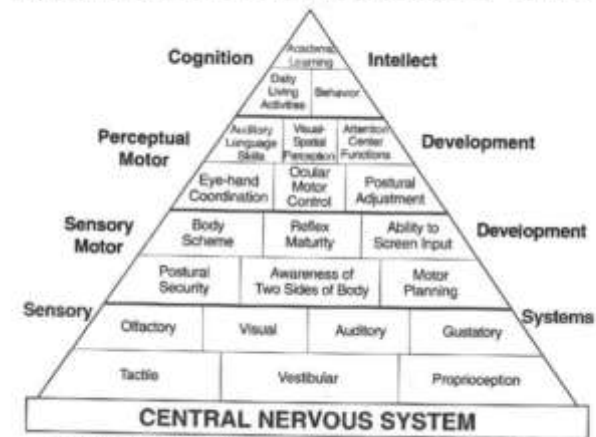
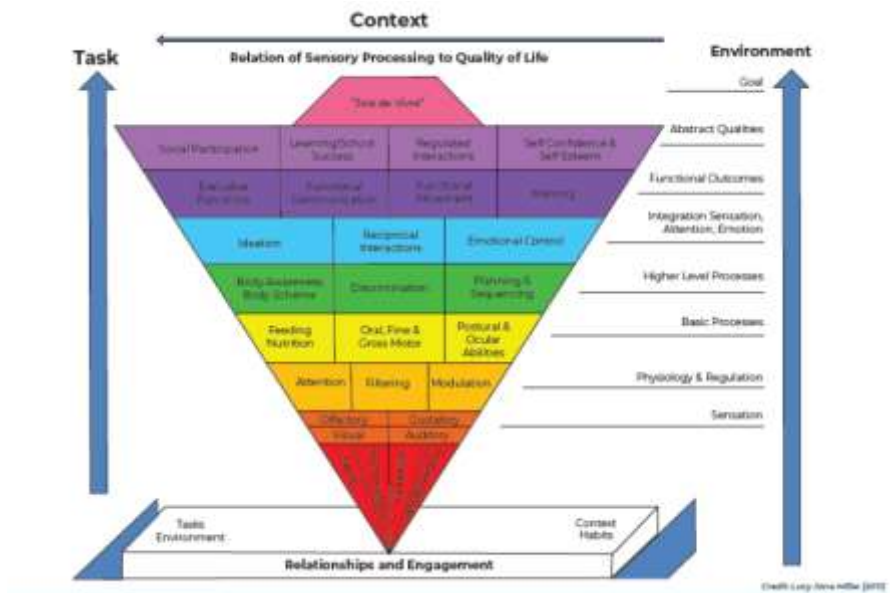

Figure 1-3. Printed with permission © Taylor/Trott 1991

Розгляньмо піраміду навчання терапевтки Кетлін Тейлор та виховательки Меріанн Тротт – основу розвитку будь-якої дитини. Концепція ілюструє, наскільки освіта учня, його інтелект, поведінка, мова залежать від «нижніх поверхів» піраміди, а особливо від «фундаменту» - центральної нервової системи.

Піраміда навчання доступно демонструє, як на становлення індивіда впливає світ, в якому ми живемо.

Однак, іноді простіше дивитися на формування особистості навпаки, як це пропонує робити всесвітньо визнана лікарка Люсі Джейн Міллер.

Ця перевернута піраміда є іншим поглядом на розвиток дитини та можливі причини його занепаду.

ОПТИМАЛЬНОЮ Є ПІДТРИМКА ЗБАЛАНСОВАНОГО РІВНЯ ЗБУДЖЕННЯ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ТА СПРІЯННЯ ПЛАВНОМУ, БЕЗПЕРЕРВНОМУ ЗРОСТАННЮ. ДЛЯ ЦЬОГО СЛІД ВРАХУВАТИ ТАКІ ПОРАДИ, ЯКІ Є ДОРЕЧНИМИ ДЛЯ ВСІХ ПРЕДМЕТІВ:

- Додавайте ігри, які комбінують різні форми пізнавального мислення із фізичною активністю. Так, геометричні фігури можна вчити, складаючи нову фігуру з парт перед кожним відповідним уроком математики та проводячи наочні обчислення. Звісно ж, продумати безпечний план, захистити його перед учителем та спільно перемістити парти мають самі учні.
- Чергуйте загальнорухливу діяльність, яка охоплює багато м'язів, з зонно-рухливими вправами. Як приклад, стрибок з кидком паперового м'яча до кошику з правильною відповіддю із вивченням та зав'язуванням морських вузлів на шнурках. Хто не має відповідного взуття, працює в парі.
- Заохочуйте дітей ефективно використовувати і ліву, і праву сторони тіла. Попросіть тримати рівновагу на одній з ніг під час швидкого обговорення в парах. Або дайте завдання на малювання «неробочою» рукою.
- Практикуйте зміни позиції учнів при виконанні запланованих завдань. Навчатися можна й сидячи на підлозі або лежачи на животі. У класі вітається

наявність килимків для йоги, м'які меблі, подушки та інший сприятливий інвентар, який можна використовувати й на вулиці. Завжди пропонуйте паралельні заняття в інших формі й темпі виконання.

- Поєднуйте вплив на різні органи чуття. Наприклад, під час слухання музичних творів учні можуть вивчати танцювальні елементи та малювати власні версії обкладинок популярних альбомів. Доречним буде як використання цифрових можливостей смартфонів, так і звернення до екологічності та другого «життя» речей для створення колажу з фрагментів старих журналів.

- Попереджайте та пропонуйте безконтактні руханки при використанні енерджайзерів, де учні мають торкатися одне одного. Не всі діти будуть у захваті від вправи «Піца», коли учасники мають імітувати її приготування на спині наступного у колі. Альтернативою можуть стати руханки із ігровим парашутом або різновиди «крокодила», де діти вгадують показане іншими та можуть працювати як команда.

Курс «Нова фізична культура» prometheus.org.ua

Елементи фізкультури на інших предметах

Однією з основних цінностей сучасної української школи є здорове життя. Значущість цього питання на державному рівні підтверджується Законом України «Про освіту», де серед інших ключових компетентностей зазначено екологічну грамотність і здорове життя.

Оновлені навчальні програми передбачають реалізацію наскрізної лінії «Здоров'я і безпека».

Її метою є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя й формувати навколо себе безпечне

життєве середовище. Таким чином, увага й зусилля вчителів-предметників, класних керівників, усього педагогічного колективу в цілому мають «сфокусуватися» на формуванні такого шкільного середовища, що уможливорює фізичну активність і безпеку.

У системі організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи в закладах освіти виокремлюємо такі складники:

1. Загальношкільні заходи: тематичні дні, тижні (День козацької слави, День здоров'я, Тиждень фізичної культури тощо); спортивні змагання (футбольний турнір, родинні змагання «Тато, мама, я – спортивна сім'я!», велопробіг, скейтбординг).
2. Позашкільні акції та заходи. Популярними є різні флешмоби («Спорт вдома з чотирилапими», «Спорт на балконах», «Моя ранкова зарядка») та виклики («Виклик 22 віджимання» / “22 push Up Challenge”, «Виклик крижаним відром» / “Ice Bucket Challenge”).
3. Робота шкільних гуртків спортивного спрямування – традиційних видів спорту й новітніх. Наприклад, набирають популярності заняття з чирлідінгу.
4. Участь у проєктах та програмах («Healthy Schools: заради здорових і радісних школярів», «Абетка харчування»).
5. Заходи режиму дня:
  - урок фізичної культури,
  - реалізація наскрізної лінії «Здоров'я і безпека»,
  - фізкультхвилинки на уроках,
  - компонент фізичної активності на інших уроках,
  - фізична активність у групі подовженого дня (прогулянка, години фізкультури, фізкультпаузи),
  - заняття з учнями, які навчаються у спеціальній медичній групі за станом здоров'я,
  - активність під час перерв («Весела перерва»).
6. Фізичне середовище, яке сприяє фізичній активності та безпеці, дає змогу рухатися, грати та самостійно розвивати навички фізичної культури.

Розглянемо системну реалізацію наскрізної лінії «Здоров'я і безпека» та компонент фізичної активності на інших уроках.

Існують три шляхи щодо впровадження можливих змін:

- ✓ змістовий – інтеграція знань та умінь з фізичної культури до змісту інших шкільних предметів;
- ✓ методичний / технологічний – застосування методів навчання, що сприяють розвитку фізичної активності;
- ✓ урочна, позакласна та позаурочна робота, спрямована на вивчення та популяризацію фізичної активності та здорового способу життя.

I. Змістовий.

Навчальні предмети мають значний знаннєвий потенціал:

- українська мова – тексти вправ і диктантів, спортивна та фізкультурно-оздоровча тематика творів, есе, дидактичного матеріалу;
- іноземні мови – тематичні лексико-граматичні структури для опрацювання тем, текстів, новин, комунікативних ситуацій, аудіо- та відеоматеріалів зі світу спорту;
- література – опрацювання художніх творів, де порушені проблеми здоров'я та змагання, дискусії навколо цих питань;
- математика – умови задач (наприклад, розв'язування сюжетної задачі щодо розрахунку відсоткового відношення різних величин може розвивати як математичну предметну компетентність, так і знання про олімпійські види спорту, як приклад, запропонуйте порівняти медальний залік збірних різних країн);
- інформатика – створення форм для опитування, побудова діаграм;
- хімія – інформація про склад продуктів та їх критична оцінка; практикум зі слаймоваріння – виготовлення антистресової іграшки.

II. Методичний / технологічний.

Форма не менш важлива, ніж зміст. На уроці форма – це методи навчання. Для інтеграції фізичної культури до уроків інших предметів варто використовувати інтерактивні методи, групове навчання, ігрові форми. Це сприяє фізичній активності та безпеці, надає можливості для фізичного розвитку.

- Застосовуйте елементи драматичного мистецтва. Інсценізація художніх творів, розігрування діалогів, «оживлення» ситуацій, пантоміма, хореографічні замальовки можуть стати не тільки чудовим способом самореалізації для учнів, а й формою залучення до фізичної активності. Так, у 6 класі на уроці української літератури з теми «Календарно-обрядові пісні. Веснянки» можна інсценувати весняні ігри «Подоряночку», «А ми просо сіяли...» та інші.

- Використовуйте рухливі ігри в навчанні. Поєднайте ігровий процес із навчальним матеріалом (це можуть бути нові слова або історичні дати). Під час гри дитина краще запам'ятає матеріал, а також отримує задоволення від самої гри. Так, у 8 класі на уроці англійської мови з теми «Шкільне життя. Шкільні приміщення» можна провести вправу «Сніжки». Учителю роздає кожній дитині аркуш паперу, на якому учні індивідуально мають описати 1-2 реченнями призначення будь-якого з шкільних приміщень, не називаючи його. Діти створюють з аркушів кульки та грають у паперові сніжки, кидаючи їх один в одного протягом 30 секунд. Учителю зупиняє «снігову битву», після якої в усіх має залишитися одна сніжка в руках. Кожен розгортає аркуш, читає опис приміщення та відгадує його. Якщо цього зробити не вдається, клас допомагає. Виконуючи цю вправу, діти не тільки розвивають предметні компетентності, а й рухаються, виявляють готовність взаємодіяти та працювати з іншими людьми. Також ця вправа допоможе вчителю досягти мети формувального оцінювання, а саме визначити рівень індивідуального та групового поступу в навчанні; ідентифікувати прогалини в опануванні матеріалу.

- Впроваджуйте ротаційну модель навчання за станціями. Ви можете організувати чотири робочі місця у кутах класної кімнати та планувати різні види групової діяльності протягом уроку.

- Модифікуйте традиційні види навчальної діяльності таким способом, щоб забезпечити фізичну активність. У 9 класі на уроці української мови з теми «Складне речення» можна використати вправу «Швидкий диктант». Учителю роздруковує збільшеним шрифтом текст диктанту, розрізає його на кілька частин та розміщує на стінах у коридорі за межами класної кімнати. Учні об'єднуються в групи по 4 особи. Один учень від групи біжить у коридор, шукає частину тексту, запам'ятовує її, повертається в групу й диктує речення своїм одногрупникам.

- Використовуйте рухові техніки формувального оцінювання. Наприклад, «Чотири дороги»: у чотирьох кутах класної кімнати розміщено зображення дороги та відповідні написи в комікських хмаринках-бульбашках: ґрунтова дорога («Забагато пилу, не бачу, куди прямую, допоможіть»); бруківка («Іду рівно, але забагато вибоїн»); шосе («Почуваюсь впевнено, але іноді маю пригальмовувати»); автобан («Подорожую самостійно й можу допомогти іншим»).

Під час обговорення вчитель оголошує твердження, а діти обирають місце в одному з кутів, тобто визначають дорогу відповідно до того, як вони оцінюють свій рівень. Твердження вчитель формулює відповідно до теми та очікуваних результатів уроку, наприклад, «Я можу пояснити важливість », «Я можу надати власне визначення...», «Я умію розрізняти...» тощо.

- Проводьте фізкультпаузи щодня. Кожні 15 хвилин освітнього процесу (а в разі потреби й частіше) пропонуйте учням будь-які рухливі вправи та вправи, щоб зняти напругу, для релаксації: класичні фізкультхвилинки, динамічні руханки, кричалки, пісні-танці під аудіо- або відеосупровід, пальчикові ігри, вправи для збереження зору, правильної постави тощо. Ефективним є «правило дзвіночка» – одна дитина отримує на початку уроку дзвіночок, за допомогою якого може просигналізувати (але не більше двох разів) про необхідність паузи. Щодня новий учень отримує дзвіночок.

III. Спрямування урочної, позакласної та позаурочної роботи на вивчення й популяризацію фізичної активності та здорового способу життя. Для цього:

- За сприятливих погодних умов проводьте урок або його частину на відкритому повітрі. Це може бути квест з пошуком завдань, подорож станціями. Можна перевіряти та збагачувати словниковий запас учнів, передаючи одне одному м'яч у колі. Можна кидати м'яч у баскетбольне кільце та накопичувати бали: кілька команд по чергово називають приклади на вивчену орфограму. Якщо приклад правильний – кидок.

- Дозвольте... іграшки! Іноді вчителі нервують через якісь предмети в руках дітей, що нібито відволікають. Насправді є корисні іграшки для учнів будь-якого віку. Еластичні слайми, піноподібні сквіші, тягучі стретчі, мінлива жуйка для рук (вона може бути твердою, пружною або рідкою) – усі ці антистресові іграшки діють на тактильні відчуття людини. Подушечки пальців дуже чутливі. Нервові закінчення на кінчиках наших пальців утворюють нейронні зв'язки з певним відділом головного мозку. Психологи пояснюють, що монотонне переминання й обертання предметів дає ефект, схожий на медитацію. Отже, такі іграшки сприяють зосередженню і концентрації уваги, розвитку дрібної моторики та допомагають сублімувати надмірну дитячу енергію. Це знімає напругу в руках і повертає відчуття безпеки.

- Використовуйте елементи майндфулнесу. Це практика усвідомлення своїх думок, емоцій і досвіду кожної миті. Вчіть дітей зосереджуватись на тому, що відбувається зараз, робити кожну дію усвідомленою. Серед майндфулнес-активностей – концентрація на диханні, звуках, рухах. *Ви можете вчити...*

... дихати. Практикуйте кілька глибоких вдихів, коли відчуваєте стрес, тривогу, втому, страх або гнів. Повільно затамувавши подих, можна уникнути паніки та імпульсивних реакцій. Крім того, заохочуючи своїх учнів зупинитися і дихати разом із вами, ви будете моделювати відповідні методи заспокоєння, які вони можуть використовувати для боротьби зі складними емоціями як у школі, так і вдома.

... бути приземленими. Часом діти почуваються перевантаженими, напруженими або розгубленими, особливо перед написанням контрольних робіт або виконанням тестів. Для розвитку відчуття впевненості можна попросити учнів зосередитися на фізичному відчутті ніг

на землі / підлозі. Попросити уявити, що з їхніх стоп виходить коріння, яке буквально зчіплює їх із підлогою, уявити себе нерухомим деревом, що витримує бурю. Ця візуалізація дає відчуття спокою та контролю.

- Упроваджуйте інновації у процесі поєднання відеоігор та фізичних вправ – екзгеймінг (від англ. «exercise»+«gaming» – вправа + гра). Спробуйте застосунки та обладнання для смартфонів і комп'ютерів, які заохочують належні рухи гравця й цілком відповідають здоровому способу сучасного життя.

Використані джерела:

Коробоненко Тетяна Володимирівна

Вчителька української мови та літератури
КЗ «Вінницький ліцей №8»

Українська мова 5 клас.

Практичні цікавинки з фразеології

Цілі:

- ✓ навчити учнів пояснювати значення фразеологізмів;
- ✓ утворювати антонімічні й синонімічні пари фразеологізмів;
- ✓ скласти речення із фразеологізмами.

Очікувані результати навчання:

- ✓ учень/учениця знає, що таке фразеологізми;
- ✓ наводить приклади фразеологізмів,
- ✓ пояснює їхнє значення;
- ✓ визначає види та джерела фразеологізмів;
- ✓ доречно використовує фразеологізми у своєму мовленні;
- ✓ уміє користуватися фразеологічним словником;
- ✓ підбирає синонімічні й антонімічні фразеологізми.

1. Рефлексія

Охарактеризуйте за допомогою фразеологічного звороту свої враження від уроку:

каша в голові

ловив гав

друге дихання

собаку з'їв

що в лоб що по лобі

гнув спину

море по коліно

роззявив рота

зуби проїв

мотав собі на вус

поламав зуби

байдики бив

ні в зуб ногою

перейшов крізь сито і решето

2. Гра «Відшукай пару» (синонімічні фразеологізми)

дивитися крізь пальці

закривати очі

кіт наплакав

капля в морі

одного поля ягоди

одним миром мазані

баба надвоє ворожила

вилами по воді писано

ні те ні се

ні риба ні м'ясо

ворочає мільйонами

у кишені бряжчить

дерти кирпу

задирати голову

як бджіл у вулику

як піску морського

продавати зуби

смішки справляти

жити, як вареник у маслі

купатися в розкошах

перебиватися на чорному хлібі

сухий хліб їсти

знямати стружку

милити шию

3. «Доміно»

Запишіть фразеологізм «Впадає в око». Від кожної наступної букви продовжіть ряд фразеологізмів. Час визначає вчитель на свій розсуд, фразеологізми, які повторюються, не зараховуються.

Довідка для вчителя.

Впадає в око – один крок – кинути якір – рука об руку – у літах – хоч лопатою загібай – йде обертом голова – аж ребра світяться – як на ножах.

4. Гра «Ромашка»

(На пелюстках надруковані слова, учні по черзі зривають або прикріплюють до серцевини пелюстки, замінюючи слова синонімічними фразеологізмами).

Дуже веселий; працювати; плакати; померти; бути невдоволеним кимось; розхвилюватися; замовкнути; добре запам'ятати; багато; посилити вимоги; збіговисько, шум, безладдя; бути лідером; обманути; товста людина; кмітливий; бідний; гордовито; агресивна людина; ледарювати; дуже швидко; сміятися.

Довідка:

на сьомому небі; ламати хребта; розсипати кисліці; винесуть вперед ногами; мати зуба; душа не на місці; загородити пельку; зарубати на носі; як бджіл у вулику; вавілонське стовпотворіння; грати першу скрипку; обводити навколо пальця; і конем не об'їдеш; бистрий на розум; вітер у кишенях свистить; піднімати носа; пальця в рот не клади; справляти сім неділь на тиждень; семимильними кроками; вибілювати (сушити) зуби.

5. Гра «Ти мені, а я-тобі»

(Один учень називає першу частину речення, а сусід повинен закінчити його. Щоб було цікаво можна передавати будь-який предмет: м'яч, закладку, чарівну ручку).

- Зробив діло - ... (гуляй сміло).
- Який батько, ...(такий і син).
- Що посієш,... (те й пожнеш).
- Хто не працює, ...(той не їсть).
- Вовків боятися - ... (в ліс не ходити).
- Вік живи - ....(вік учись).
- Краще один раз побачити, ... (ніж сто раз почути).
- Козацькому роду... (нема переводу).
- Хто рано встає,...(тому й Бог подає)
- Брехнею світ пройдеш,... (а назад не вернешся).

6. Гра «Відшукай пару»

(на картках рожевого кольору надрукована одна частина фразеологізмів, а на картках жовтого кольору – друга частина. Учитель роздає картки, і учні по черзі називають першу частину фразеологізму, а учень з відповідною другою частиною відшукує свою пару).

- Дивитися крізь пальці – «закривати» очі;
- кіт наплакав – капля в морі;
- одного поля ягоди – одним миром мазані;
- баба надвоє ворожила – вилами по воді писано;
- ні се ні те – ні риба ні м'ясо – ні Богу свічка ні чорту кочерга;
- ворочає мільйонами – у кишені бряжчить;
- дерти кирпу – задирати голову;

- як бджіл у вулику – як піску морського;
- продавати зуби – смішки справляти;
- жити, як вареник у маслі - купатися в розкошах (пташиного молока не вистачає);
- перебиватися на чорному хлібі – сухий хліб їсти;
- знімати стружку – милити шию.

7. Гра «Знайди своє місце»

(На картках роздруковані слова, учні повинні підібрати до дієслова влучне, щоб утворився фразеологізм. Можна відібрати однакову кількість слів для команд).

1 команда - **тримати:** під каблуком; на прив'язі; в полі зору; на язичі; ніс за вітром; на мушці; на достатній віддалі; кермо; під крилом; під сукном; при собі; себе в руках; слово; сторону; у чорному тілі; камінь за пазухою; вухо гостро; в руках; в курсі; візці в руках.

2 команда - **узяти:** на пушку; на буксир; на приціл; на душу; на озброєння; на себе; на глум; на абордаж; моду; за зябра; за горлоза живе; до уваги; в свої руки; бика за рога; в роботу; в голову; в шори.

8. Гра «Лото»

Утворити синонімічні ряди фразеологізмів за тематичними групами.

(Замість карток учитель «роздає» кожному ряду слова «красивий», «дуже швидко», «багато», а потім читає фразеологізми, учні повинні записати свій відповідник).

Красивий - як лялечка; хоч з лица воду пий; любо оком глянути; очей не одведеш; хоч у рамку вправ; ні в казці сказати, ні пером описати; хоч картину малюй;

дуже швидко - конем не доженеш; з усіх ніг; одна нога тут – друга там; семимильними кроками; на всіх парах; одним махом;

багато - кури не клюють; хоч греблю гати; як піску морського; як бджіл у вулику.

9. Гра «Лото»

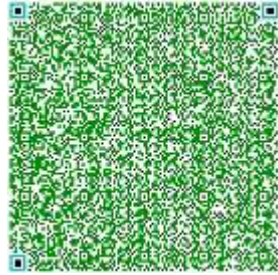
ковальство	кравецтво	кухарство
мисливство	судноплавство	транспорт
рибальство	скотарство	мірошництво

Знайти відповідні фразеологізми до загальної назви:

як з козла молока; бикам хвосту крутити; підняти вітрила; мертвий штиль; підняти вітер; триматися берега; сісти на мілину; усе перемелеться; потрапити під жорна; лити воду на млин; меле, як порожній млин; білими нитками шите; на живу нитку; як з голочки; де тонко, там і рветься; то шиє, то поре, та все ниткам горе; міняти шило на швайку; на швидку нитку; сім раз міряй – один раз ріж; на один копил; заварити кашу; каші не звариш; пересолити; брати в лещата; між молотом і ковадлом; міцного гарту; кувати залізо, поки гаряче; добре тому ковалеві, що на обидві руки кує; закидати вудку, змотувати вудки, клюнув на гачок; не клює; дрібна рибка; клювати на живця; натиснути на всі педалі; увійти в колію; легше на поворотах; пригальмує! стріляна птиця; ганяти як солоного зайця; залягти в барліг; узяти слід; обложити.

12. QR-коди

Виписати фразеологізми, що зашифровано у QR-кодах.

13. Флеш-картки (віднайти антонімічні й синонімічні пари)

ПУХНАСТЕ КУРЧА

(недосвідчена людина)

ЖОВТОРОТЕ ПТАШЕНЯ

(недосвідчена людина)

КРИВИТИ ДУШЕЮ

(бути невідвертим, нещирим)

НА СЬОМОМУ НЕБІ

(дуже веселий)

ЗЕМЛІ НЕ ЧУЄ ПІД СОБОЮ

(задоволений)

АЖ ТАНЦЮЄ

(радісний)

ВИНЕСТИ СМІТТЯ З ХАТИ

(розголошувати таємниці)

СТАРИЙ ВОВК

(досвідчена людина)

СТРІЛЯНИЙ ГОРОБЕЦЬ

(досвідчена людина)

ЯК НА ДОЛОНІ

(бути відвертим, щирим)

ЯК ЧОРНА ХМАРА

(дуже похмурий, пригнічений)

ЯК ВОДОЮ ОБЛИТИЙ

(дуже похмурий, пригнічений)

МОВ У ВОДУ ОПУЩЕНИЙ

(дуже похмурий, пригнічений)

ТРИМАТИ ЯЗИК ЗА ЗУБАМИ

(не розголошувати таємниць)

ВИКИДАТИ З ГОЛОВИ

(назавжди забути)

ВИТРИШКИ КУПУВАТИ

(без мети роздивлятися
когось / щось)

ЗАРУБАТИ НА НОСІ

(добре пам'ятати)

ВИТРИШКИ ПРОДАВАТИ

(без мети бути предметом
чиєїсь уваги)

14. Фразеологізми у картинках (створено за допомогою ШІ)

Назвіть фразеологізм, який «заховався» у картинці. Чи відповідає картинка змісту? Чи може ШІ замінити художника?

1

2

3

4

Довідка: як дві краплі води (схожі); піти годувати раків(утопитися); яблуко ніде впасти (багато); як кіт наплакав (мало).

Використана література:

1. Богосвятська Анна-Марія «40 цифрових технік формувального оцінювання в 5-6 класах».
2. Великий шкільний словник української мови / Укладач Т.К.Співак. – Х.: ФОП Співак Т.К., 2010. – 624 с.
3. Журнал «Все для вчителя плюс»- січень.1-2.2008 р.
4. Зубков М.Г. Українська мова: Універсальний довідник. - 6-те вид. доп.- Х.: ВД «ШКОЛА», 2009. – 512с.
5. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназіях: Навч. посіб. – К.: Ленвіт, 2000. – 272 с.
6. Калашник В.С, Колоїз Ж.В. Словник фразеологічних антонімів української мови.
7. Словник фразеологічних антонімів української мови // Укладачі Калашник В.С., Колоїз Ж.В. – К.: Довіра, 2006р.
8. Федоренко В.Л. Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови.- Х.: «Основа»: ПП «Тріада +», 2007.
9. <http://surl.li/olzrr>
10. Хмара слів <https://wordart.com>
11. ШІ лабораторія арт <https://artifylabs.io/draw>

Добровольська Лариса Дмитрівна,
вчитель англійської мови,
КЗ "Вінницький ліцей №2 ВМР"

II клас

Заняття з профорієнтації з елементами
тренінгу

Усвідомлений вибір професії – шлях до успіху

Данне заняття розраховане для учнів старшої школи, аби допомогти їм у формуванні свідомого вибору професійного шляху. Заняття складається з низки вправ, розрахованих на розвиток самопізнання, самоаналізу, самопрезентації школярів, їхніх навичок роботи у групі, розуміння відмінності між ХОЧУ, МОЖУ і ТРЕБА при виборі майбутньої професії. Практичною частиною заняття є інтерв'ю на роботу з ІТ менеджером, під час якого старшокласники мають реальну можливість побачити на власні очі як відбувається подібна процедура у реальному житті, до яких питань та викликів потрібно бути готовим, аби успішно пройти інтерв'ю на омріяне місце роботи, а також, спробувати свої сили, ставши кандидатом такого інтерв'ю.

Мета заняття:

- активізувати процес самопізнання, свідомого професійного вибору старшокласників;
- розвивати навички самоаналізу, розширювати уявлення про світ професій та їх особливості;

- формувати навички групової роботи, самопрезентації, усвідомлення учнями відмінності між бажанням (ХОЧУ) й можливостями (МОЖУ) та врахуванням вимог соціального середовища (ТРЕБА);
- допомогти учням у правильному виборі професійного шляху.

Обладнання:

- презентація до заняття «Усвідомлений вибір професії – шлях до успіху»,
- заздалегідь підготовлені учнями CV на омріяну роботу,
- заздалегідь створені картки з результатами тестування за тестом Дж. Голланда для визначення професійних типів особистості (індивідуально для кожного учня та учениці),
- стікери у формі сердечка та стрілочки,
- відро для сміття,
- набір для гри «Вовк та семеро козенят»,
- ватман та маркери для створення правил до заняття..

Хід заняття:

Вчитель:

Добрий день, шановні гості та учасники нашого заняття. Сьогоднішню нашу зустріч хочеться почати зі слів римського філософа та поета Люція Сенеки: «Якщо людина не знає, до якої гавані вона прямує, для неї жоден вітер не буде попутнім».

Тому тема нашої сьогоднішньої розмови не лише актуальна, а й необхідна для обміркованого, зваженого вибору. Так, мине небагато часу і постане гостре та непросто питання вибору майбутньої професії. А як зробити правильний вибір? Як зорієнтуватись серед розмаїття не 3 доріг (як у казці), а 60 тис доріг (стільки визначено нині професій у світі) і вибрати ту єдину, яка принесе тобі самому задоволення, матеріальний достаток і користь суспільству, державі? Життя постійно ставить нас перед вибором. У дитинстві з багатьох іграшок ми вибираємо найулюбленішу, в школі віддаємо перевагу найулюбленішим предметам (на наш погляд). Ми обираємо товаришів, друзів, коханих. В основі нашого вибору для кожного з нас свої власні критерії, свої уявлення про добро і зло, честь і безчестя, правду і кривду. У кожної людини є вибір. Вибір існує щоденно і щохвилино. Він різний за своєю серйозністю. Він неоднаковий за своїми наслідками.

ВИБІР ПРОФЕСІЇ – чи не найголовніший з життєвих виборів. Адже займатись тим, що приносить радість, задоволення, гроші – одна з умов відчуття життєвої

Розділ III. Виховний простір.

повноцінності. Вибір професії чи не найголовніший чинник того, як складеться подальше життя, яке коло спілкування утвориться, чи почуватимеш ти себе щасливим. Не дарма в народі кажуть, що обираючи професію, людина обирає долю.

Для того, щоб правильно обрати професію потрібно орієнтуватись в трьох речах.

По-перше, визначитись які ваші професійні інтереси і схильності. Коротко ми їх назвемо «ХОЧУ».

По-друге, оцінити які ваші професійні важливі якості: здоров'я, кваліфікація, здібності, які в кінцевому рахунку і визначають вашу професійну придатність і можливості, простіше кажучи, «МОЖУ».

По-третє, дізнатися які професії користуються попитом на ринку праці, які з них перспективні, за якими професіями треба готувати фахівців, тобто що суспільству «ТРЕБА».

Якщо поєднати всі три компоненти, то вибір професії буде вдалий і віддача від такої людини в процесі трудової діяльності становить, як показали дослідження, всі 100%. Якщо ж нема інтересу до професії, то на 85%. Якщо нема інтересу і здібностей, а є тільки окремі вміння та навички в області професійної діяльності, то корисна віддача такої людини становить лише 30%.

З великої кількості професій обрати одну, та ще й таку, щоб не було конфлікту між ХОЧУ, МОЖУ, ТРЕБА, дуже важко. Спробуємо сьогодні розбиратись і не помилятись.

Формула успішного вибору професії:

- ХОЧУ (бажання, інтереси, схильності)
- МОЖУ (здібності, працездатність, необхідні знання, стан здоров'я)
- ТРЕБА (попит на обрану професію на ринку праці)

Вчитель:

Почнемо заняття з визначення правил. (Правила прописані на дошці)

Правила Роботи Групи

1. Бути позитивним.
2. Бути активним.
3. Говорити тільки за темою.

4. Говорити від свого імені.
5. Не критикувати: кожен має право на власну думку.
6. Говорити відверто.
7. Говорити коротко і по черзі.
8. Правило «вільної ноги».
9. (учасники підходять до дошки і підписуються, на знак того, що погоджуються, закреслюють, або додають свої правила)

I. ХОЧУ

Для початку прислухайтесь до себе. Що вам більше подобається, і як казав Конфуцій: «Почніть займатись тим, що вам подобається, і вам не доведеться працювати жодного дня».

1. Гра-Криголам «9*1»

У групах (3 групи) учасники записують 9 спільних інтересів, рис всіх учасників і 1 відмінну, яка відрізняє кожного з них від інших. Оберіть спікера, який представить результати спільного дослідження.

2. Вправа «Презентуй себе»

Напишіть на ВАШОМУ (з ім'ям) аркуші професію, якою б хотіли займатись у житті. Також напишіть якість (рису), яка необхідна для успішного виконання професійної діяльності.

Напередодні шкільний психолог провела тестування з профорієнтації (тест Дж. Голланда для визначення професійних типів особистості) у вашій групі. Порівняємо результати. Презентуйте себе і оголошіть чи співпали результати тестування з вашим бажанням сьогодні (за вашим бажанням).

II. МОЖУ

Один вчений, який написав книгу про вибір професії, багато років пропрацював у школі і завжди цікавився долею своїх учнів. При зустрічі він задавав незмінне питання: «Чи задоволений ти обраною професією?». І отримував гнітючу відповідь: приблизно кожен третій помилявся у своєму виборі, а кожен другий зізнався, що не зовсім задоволений, і якби почати спочатку, то, напевне, пішов би іншим шляхом. Чому багато молодих людей помиляються у своєму виборі?

(відповіді учнів)

Так, ви праві. Це тиск батьків, відсутність знань про обрану професію, гонитва за модою, переоцінка власних сил, здібностей та можливостей.

Розділ III. Виховний простір.

Продовжимо тим, що спробуємо розібратись в собі.

3. Вправа «Сильні та Слабкі Сторони»

Пригадаймо про HARD and SOFTskills, які потрібно розвивати в умовах конкуренції на ринку праці - учні називають відповідні навички.

На основі цієї інформації вам буде зрозуміліше зосередитись на своїх сильних сторонах (пишемо на наліпці СЕРДЕЧКО) та на слабких (пишемо на наліпці СТРИЛОЧКА).

Сильні сторони вішаємо на дошку. НАШІ СИЛЬНІ СТОРОНИ.

Слабкі сторони, формуємо з них м'ячик і використовуємо для правильного досягнення своїх цілей. Влучно кидаємо у відро для сміття, умовно кажучи позбуваючись своїх недоліків, але при цьому влучаючи успішно в ціль.

4. Рольова Гра «Вовк і Семеро Козенят»

Врахувавши свої сильні сторони, позбувшись слабких ваше завдання переконати мене, ВОВКА, не з'їсти вас чи то на сніданок, чи то на обід, чи то на вечерю. Представте себе так, щоб я захотіла вас відпустити (Можна застосовувати будь-які зв'язки, умови. Заохочується творчість, оригінальність).

III. ТРЕБА

5. Бесіда-дослідження «Сучасний ринок праці»:

Прийшов час дізнатись, чи знаєте ви добре сучасний ринок праці.

Які професії зараз є користуються найбільшим попитом?

Які професії будуть потрібні суспільству через, скажімо 20 років?

Які професії зникнуть з часом? Чому?

Забігати наперед не будемо, оскільки на той момент у вас є шанс вже бути пенсіонерами. А от щодо ІТ сфери, ми запросили діючого бізнес аналітика, менеджера проектів ІТ фірми «Іпам-систем», який люб'язно погодився провести інтерв'ю з кандидатом.

6. Інтерв'ю на роботу з ІТ менеджером

(з CV, яке було підготовлене заздалегідь)

Кандидат: _____

IV. Рефлексія. Заверши речення: «Тепер я знаю, що....» (ментімітер)

Було б чудово, якби кожна людина могла обирати професію, яка відповідає її природнім здібностям та нахилам, за Григорієм Сковородою, займалася сродною працею. Але жодна професія в світі не буває легкою! Завжди на

дорозі будуть зустрічатись перешкоди, але якщо є нестримне бажання чогось досягти, бути потрібним, реалізуватись у житті, розвинувши закладений природою ваш потенціал, вас чекатиме перемога!

V. Підсумок.

Вчитель:

Професіонали своєї справи потрібні всюди і завжди! Тому відповідально ставтесь до обраного шляху! Вірте в себе і свій вибір! Пам'ятайте життя людини проходить «набіло», «без репетицій»! Бажаю вам успіхів!

Дякую всім за увагу, відверті відповіді, щирі реакції.